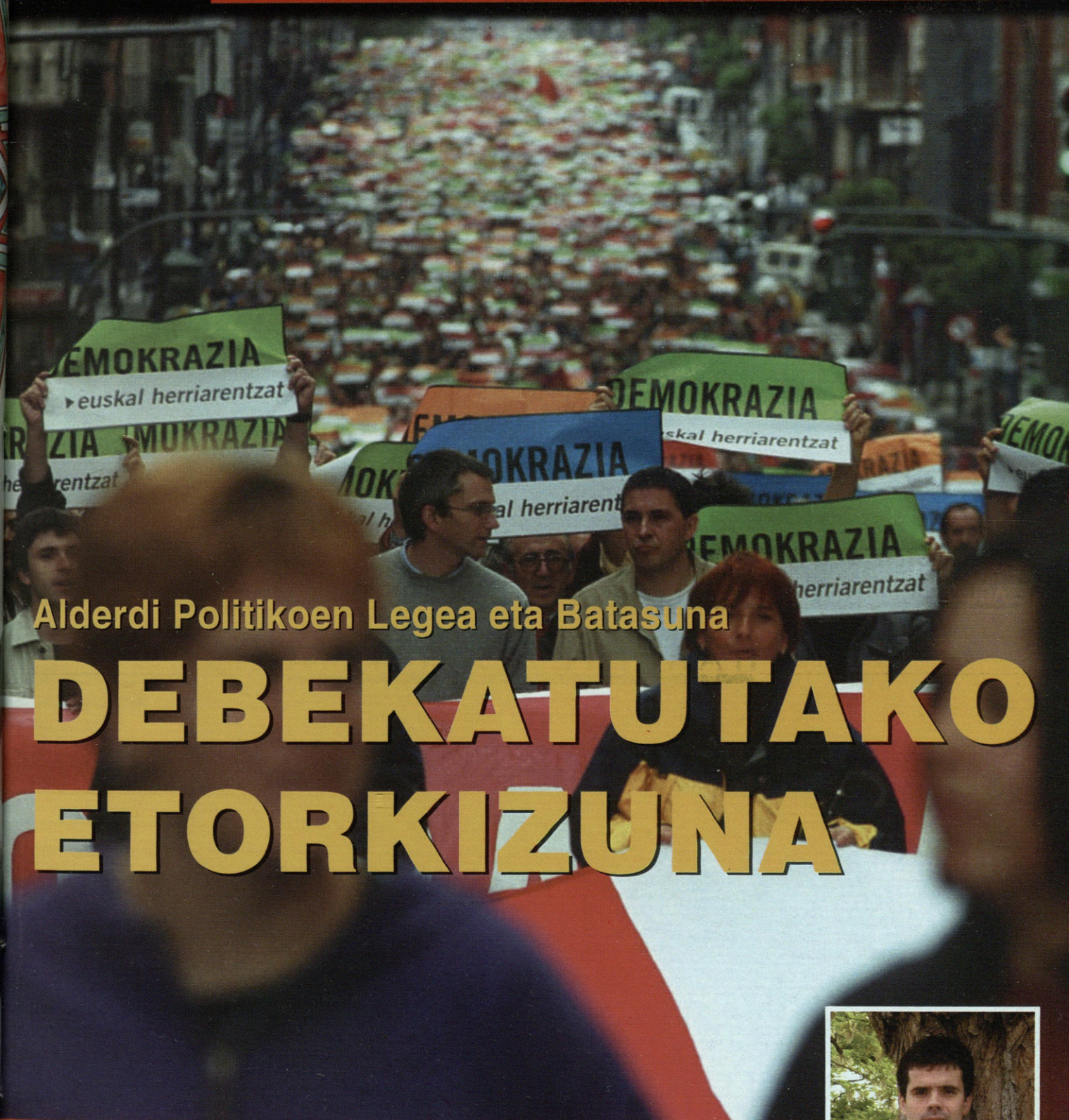

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

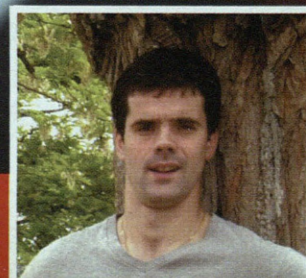

Alderdi Politikoen Legea eta Batasuna

DEBEKATUTAKO ETORKIZUNA

Patxi Eugi:

“Ahalik eta gehien goiari eustea da nire motibazioa”

BEHAR DUZUN INFORMAZIOA

Elkarrizketak, denbora-pasak, ibilaldiak, umorea, erreportajeak, eta beste mila kontu, euskaraz eta astero zure etxean.

Urte beteko harpidetza

HEGO EUSKAL HERRIAN
104 €

- Urtean 46 ale
- Larrun pentsamendu aldizkaria hilero
- Euskal Kulturaren Urtekaria
- Dossier bereziak, mapak, gidak...
- Eskaintza bereziak

IPAR EUSKAL HERRIAN
126 €

● %25eko beherapena

- Ikasleei
 - Euskaltegietako ikasleei (lehen urtean)
- *Beherapenaz baliatzeko, matrikula agiriaren kopia bidali behar da.

HARPIDETZA EGINEZ GERO,
OPARI HAUETAKO BAT AUKERA DEZAKEZU
(x batez markatu)

ARGIA ASTEKARIA HILABETEZ DOAN
EZAGUTZEKO AUKERA ERE ESKAINTZEN DIZUGU

HARPIDETZA ORRIA

- ☐ Bai, ARGIA hilabetez doan jaso nahi dut
- ☐ Bai, harpidedun izan nahi dut

Izen deiturak:

Helbidea:

Posta kodea: Herria:

Tel./Faxa: e-posta:

N.A./I.F.K.: Jaioteguna:

Ordainketa mota (markatu x batez):
(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Bankuz ☐

Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L. ren kontura (ARGIA) ☐

Banku edo aurrezki kutxa:

Titularra: N.A./I.F.K.

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐ Sukurtsala ☐☐☐☐ K.D. ☐☐ Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete, tolestu, zela jarri eta bidali (ez du seilorik behar) edo internetez www.argia.com orrian eskaera

ARGIA Harpidetza Saila • Tel.: 943371545 • Faxa 943361048 • www.argia.com • e-posta: harnide@argia.com

Argazkia: Iñigo Azkona
Diseinua: antza S.A.L.

■ Mendebaldeko Sahara:
Etorkizuna hauts artean 16

■ Iparraldeko lau langabetik
hiru Angelun eta Baionan
bizi da 21

■ Klasean ikasitakoa
praktikan jartzeko
aukerak 24

■ Paris
Guggenheimen: 70
urteko korronteen
kronika 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Irakurleak mintzo	

POLITIKA

Euskal politikaren termometroa	6
Legez kanpoko ezker abertzalearen aroa.	
Xabier Letona	9

NAZIOARTEA

Mendebaldeko Sahara: Etorkizuna hauts artean	16
Iker Estala	

EKONOMIA

Iparraldeko lau langabetik hiru Angelun eta Baionan bizi da.	21
Daniel Udalaiz	

EUSKARA

Klasean ikasitakoa praktikan jartzeko aukerak.	24
Gontzal Landa	

GIZARTEA

Elkarrizketa: Patxi Eugi.	26
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Paris Guggenheimen: 70 urteko korronteen kronika.	36
Nagore Irazustabarrena	
Orain dela 30 urte	39
Pilar Iparragirre	

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	42
Agenda	45
Bizia	46
Ihesi	47
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Mertxe Colina	8
Kultura: Ana Urkiza	32
Azkena: Iñaki Mendiguren	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

ASIAN HASI

TIMOR

KAXMIIR

ASIEKÖE

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari ordea: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Ederne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herria	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Zuzenketa

1855. alean, Ibilaldia 2002ri buruzko erreportajea, San Nikolas Ikastola Getxon Mundilab egitasmoan murgilduta dagoen eskola bakarra dela adierazi genuen. Ez da eskola hau kultur desberdinetako jendearen arteko integrazioa eta elkartasuna lantzen dituen Mundilab egitasmoan dagoen eskola bakarra, ordea. Getxoko Fadura Institutuko Mundilab egitasmoko koordinatzaileak adierazi digunez, bertako DBHko zikloak duela hiru urtez geroztik ari dira Mundilab egitasmoan parte hartzen.

■ Cajas, Ekuadorko "El Comercio" egunkarian

Hiruko Txikian

NIRE AKATSA

Hori da: orenen jabe bakarra ni naizela uste dudala, eta dena nirea balitz bezala erabiltzen ohitu naizela. Jesus Gil, Athletico de Madrideko nagusia eta Marbellako auzapeza. Bernard Tapie mandoaren bertsio astotua. Sarjentuz beteriko mikropolitikan kapitan, zirt eta zart batean aberastu den jendilajearen jaun feudal harrapariak, bere zepoan harrapatuta ez du beste irtenbiderik kausitu eta guztiok bagenekiena aitortu behar izan du. Pragmatismo aditueta ezkutatuta, komunikabideen laguntzaz publikoki bufoiarena eginez oratu du sekulako fortuna, bere jardunetan

publikoaren sakelak errotaka irinduz eta xahutuz, horretarako politika jarduna dela biderik egokiena eta azkarrena agerian utziz. Izan ere, besteek egina jate hori moda baino ofizio bilakatu zaigu, arrakasta sozialaren ikur. Eta alderantziz, xarraka xarraka norberak egina partekatzeak gizagaixoen erresumako biztanle bihurtuko du, hesiguneren bateko giza arraro. Zirkor berriren baterako egoki. Zientoka aletik bere zepoan harrapatuak bakanak ikuste hutsak poz ematen du, nahiz eta jakin pobreak etxean bizipozak ez duela iraupenik.

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

ARRANTZALEAK
ETA ESPEZIEAK

Datorren ekainaren 11n, Arrantzako Ministro Kontseiluak Europako Batzordearen proposamena aztertuko du. Proposamenaren arabera, Europako Batasuneko 8.600 itsasontzi desegin beharko dira, hau da, EBko arrantza flotaren % 8,5 eta edukiera guztiaren % 18,5. Erreforma honek ia 30.000 lanposturen galera ekarriko luke 2003 eta 2006 urteen artean. Erreforma gogor hori egungo baldintzetan onartuz gero, Espainiako Estatuan 1.700 itsasontzi desegitea ekarriko luke. Arrantzaleek beste lanpostu bat aurki dezaten eta sektorea berregituratu dadin bakarrik emango dute dirua. Arrain espezieen eta dagoeneko horrenbesteko kaltea jasan duten kalen etorkizuna bermatzea arrantza sektorearen etorkizuna bermatzea da. Arazoa korapilo hau desegiteko era aurkitzea da. Euskal arrantz sektoreak eginkizunak bete ditu beti 90eko hamarkadaz geroztik. Dagoeneko itsasontzi asko desegin ditu, lanpostu asko desagerrarazi ditu eta flota modernizatu du. Herrialde askok oraindik ez dituzte etxeko lanak egin, arrantzatze era bortitzeekin itsasoak suntsitu dituzte, ez dituzte flota berritzeko inbertsioak egin. Esteban Olaizolak arrazoia zuen "justuek ez dezatela ordaindu bekatarengatik" esatean. Eta Bruselasek kontutanz hartu beharko luke.

◆ DANIEL UDALAITZ

ALDERDIEN LEGEAREN AURKA

ALDERDIEN legearen aurkako mobilizazio garrantzitsua deitu da Bilbon ekainaren 15erako. Manifestazioa pertsona ezagunek deitu badute ere, Lizarra-Garaziko Akordioan parte hartu zuten indar politiko eta sozial guztien babes du. Ez da txantxetako lorpena, kontuan hartuta deitzaileen bloke horretan dauden tira-bira gogorrak. Kontraesanak, ordea, hor dira eta ez dirudi epe laburrean horiek gainditzeko baldintza objektiborik dagoenik.

ARGAZKIPRESS

■ Manifestazio deialdia gizarte eremuko pertsona desberdinek egindakoa da.

HOZTU EGIN DA AJURIA ENENKO
BILEREN GIROA

IBARRETXE lehendakariaren Ajuria Eneko bigarren bilerak ezin izan du etorkizunerako lerro argirik finkatu. Arkauten zinegotzien segurtasunaren ingurukoak Eusko Legebiltzarri pasatu zaizkio, alderdi politikoen inguruko desadostasunak argi geratu dira, eta PSE-EEk bere politika duela erakusteko ahalegina ere bai, naiz eta ez duen lortzen PPren itzaletik aldentzea. Bigarren bilera honek garrantzi gutxi izango bide du aurrera begira. Bat baino gehiago atera omen zen sentipen horrekin bileratik.

"GORA EUSKADI ETA
ASKATASUNA" ETA "GORA ETA"

BATASUNA-KO buruzagi Arnaldo Otegi-
ren Aberri Eguneako "Gora Euskadi eta askatasuna" oihuaren interpretazio interesatuen egi-
ten ari dira Espainiako komunikabide garrantzitsuenak, Otegi "Gora ETA" oihukatu
zuela esanez. Eta Espainiako Auzitegi Gorenak
ere azken hau epaitu zuen, hori bai, oihuan iritzi
delitua ikusiz baina ez terrorismo deliturik.
Ebazpenak seguruenik oihartzun handia izango
du aurrera begira ere. Beste antzerako kasu
batzuetarako bide bat ireki du; hala ere, PPren
gobernutik botere judizialari egindako eraso
gogorarekin epaile asko ere tentuz ibiliko da
aurrerantz.

B A H E A

- Paddy Woodworth GAL ikertu duen kazetari irlandarrak 'El Mundo'n: "Downing Streeteko adierazpenak zabaltu zuen bidea Irlandan, baina Mayor Orejarekin edo Aznarren inguruko jendearekin hitz eginda, haiek esaten dute hori ez dela aplikagarria hemen, Londresek Ipar Irlandan ez bezala, beraiek Euskal Herrian interes ideologiko eta estrategikoak dituztelako".
- Pio Cabanillas, Espainiako Gobernuaren bozeramaileak Espainiako Auzitegi Gorenari:

JOSEBA OLALDE

PP ETA GAITZESPENA

INORK ez du zalantzan jartzen era bateko biolentzia gertaerak salatzeke PPK duen joera. Ezagutzen diren salbuespen batzuk ere badira, ordea. Espainiako Senatuan entzungai izan da horietako bat. Juan Adrian Gorostiza Ezker Batua-Berdeak taldeko zinegotzia da Mallorako Artá herrian eta duela zenbait aste bere etxeari su eman zioten bere familia barruan zegoela. Sutea itzaltzea lortu zen eta ez zuen kalte pertsonalik eragin. Erasoari dagokionez, zinegotzi honek eta bere taldeak etxebizitza politikan daramaten lerroarekin lotu dute. Kontua da Balear Irltako parlamentuak ezin izan zuela gaitzespen mozioa onartu, PPK bere alde egin ez zuelako.

GOTZAINEN BEKATUA

EAEko gotzainen azterketa ez da aldendu orain arte euskal elizaren zati handienak egin ohi duen azterketetatik. Ohikoak esateaz gain, analisi ausart eta zorrotza egin du egun euskal gizarteak bizi duen egoeraz. Eta gizarteko beste eragile askok bezala, beldur agertu da, Alderdi Politikoaren Legeak ekar dezakeenaz. Betiko lekuan, beraz. PP da Lege honekin eta beste gauza askorekin etengabe bere pentsamolde eta jokamoldeetan aurreratzen ari dena, gainerakoak atzean utziz. Eta duen nagusitasunarekin, aurreratze hori normalizat finkatzen du gizartean -espainiarrean batez ere-, atzean geratutakoak atzerago dauden "terroristen laguntzat" joz.

GOSE GREBA ALCALA MECON

ALCALA Meco espetxeko euskal presoek bosgarren asteko gose greba beteko dute kartzelan haiek bizi dituzten erasoak eten daitezen eskatuz eta ziegetan banaka egoteko duten eskubidea berma dadila aldarrikatuz. Gose greba hirunaka egiten ari dira eta astero hiru presok lekukoa hartzen dio aurreko hirukoteari.

358 APAIZEN AGIRIA

GOTZAINENA gutxi izan ez bada, zazpi herrialdeetako 358 euskal apaizek Euskal Herriak herri gisa dituen eskubideak gogorarazten duen agiria plazaratu dute. Agiria Fernando Sebastian Nafarroako gotzainak Euskal Herriaren autodeterminazio eskubidea zalantzan jarri ondoren hasi zen ehuntzen.

■ Arnaldo Otegi.

IZPIAK

Arnaldo Otegi aurrerantzean debekatua du Frantziako Estatura sartzea eta, beraz, ezingo da Ipar Euskal Herrian ibili. Iragan ekainaren lehen Baionan mitin batean parte hartu behar zuelarik, poliziak geldiarazi eta 1984an Frantziak jarritako kanporatze agindua indarrean zegoela jakinarazi zion Batasunako buruzagiari.

Gabi Mouesca Frantziako espetxetako 17 urtez izandako euskal preso ohiak "Prison@.net" liburua argitaratu berri du Gatzuzain argitaletxearen eskutik. Arleseko espetxetik 10 hilabetez Internet bidez ezagutarazteko egindako egunkarian oinarritzen da liburua.

Francisco Calvo izango da PSNren Iruñerako alkategaia datozen udal hauteskundeetan, PSN barneko primarietan Javier Iturbe egungo PSNko zinegotziari bederatzi botoren alde ateratzen ondoren. Calvok PSNko zuzendaritzaren oniritzia du.

■ Francisco Calvo.

"Legeak betearazi behar direla gogorarazi beharrean gaude".

- Carlos iturgaiz, EAEko PPKo lehendakaria: "Gotzainei bakarrik falta zaie ekainaren 15eko manifestaziora joatea".
- Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria: "PPk garai bateko gotzainen modukoak nahi ditu, kaudilloa palio azpian hartzen zuten haien gisakoak".
- Juan Pablo Fusi istorialaria eta Elkarriren Bake Konferentzian alderdien foroaren moderatzailea: "Kontsentsurik gabeko kontsulta batek elkarbizitza urratu dezake".

Errealitateari aurre egin beharrean

Frantziako Estatuan izan lehendakaritzarako hauteskundeak, jakobinista zein faxista kutsuz jantziak iragan dira. Lehendakaritza hautatzeko izan behar zuten hauteskunde hauek "erreferendum morala" bilakatu dira. Testuinguru honetan, hautesle anitz zepoan harrapatuak gelditu dira: heldutasun politiko falta leporatu zaie, inplizitoki galdetu zaie haien benetako baloreak memoriaren txoko batean gordetzea, etengabe kulpabilizazioara eramanez.

Honen ondorio zuzena: zilegitasun gutxiko lehendakari baten hautaketa. Irri gutxi eginarazi duen zirkoa izan da, dudarik gabe. Zenbait asteren buruan, Legebiltzarrerako hauteskundeak abiarazi dira. Oraingoan, izaera dramatiko bat ezarri nahi izan zaie. Baina utz dezagun iragana giblean eta zehaztu ditzagun etorkizunari buruzko gure asmoak.

POLITIKA mugiarazten duten zuzendariek, oraingoan, bi zatitan banatzen den antzerki bat proposatu digute: bozka baliagarriaren filosofian oinarriturik, soilik bi hautu daudela sinestaraziz.

Lehen hautua, eskuin erreakzionario liberala da. Edozein eta edozeren gainetik aberaste pertsonala du helburu.

Bigarren hautua, ezker jakobinista da. Diskurtso sendorik gabekoa eta bere baloreak errespetatzen ez dituen ezkerria.

Iparraldean ongi ezagutzen ditugu bi bide hauek. Ongi ezagutu ere hauen promesak eta eskaintzak. Eremita sozialean, enpresen eta lantegien ixtea, lanpostuen inguruan segurtamen eskasia, arrantzaren desagertzea eta gure itsasontziak, postalak egiteko baliatuak izango diren argazkien objektu bilakatzea. Diktadura ezagutuenen antzeko errepresio sistema bat plantan ezartzea: atxiloteta masiboak, eskudroi erailtzailak sortzea (GAL), Frantziako Estatuan terrorismoaren biktimak gehien kausatu duen taldea. Demokrazia ukatzea: Ipar Euskar Herriko gehiengoaren borondatea enoratuz. Honen adibide argi bat, euskal

departamenduaren eskakizunaren inguruan gertatutakoa da.

Euskal preso politikoen hurbilketari dagokionez, Frantziako, Europako zein nazioarte mailan finkaturiko beraien legeen ez errespetatzea. Euskararen irakaskuntzarako, garapenerako eta hedapenerako ezinbestekoak diren medioak ukatzea.

Hau guztia, ezker eta eskuinaren eramaniko politikaren ondorio bat da.

Eta gu hautagai abertzaleak nor gara? Diru iturri gutxiarekin ongi egin nahian eta beti ere, lanaren gidaritzapean dihardugun politikaren artisaunak gara.

Gaur egun, bakoitza bere aldetik, sakabanaturik aurkezten gara. Gehienek diote, domatia dela eta egoera hau penagarritzat jotzen da. Baina, errealitateari aurre egin beharrean gaude eta antzuak diren gogoetan gelditzeak ez gaitu aurrera egin lagunduko.

NAHIZ eta maiz egoera hau kudeatzea zaila izan, ezinezkoa da ordea, lortu nahi den batasunaren izenean praktikatzen diren zenbait prozedura eta jarrera onartzea.

Elkarlanak, borondatezkoa, errespetuzkoa eta proiektu sakon baten inguruan eraikitakoa izan behar du. Gaur egun ez ditugu ezinbestekoak diren kondizio hauek betetzen.

Abertzaletasunak oro har, baina batez ere ezker abertzaleak,

hautsi ezina den indar batek bultzatzen dituen gizon eta emazte duinak ditugu bere baitan. Gaur egun, alternatiba eraginkor eta serioa gara.

Herritarren kezka, baina baita nahiak, eskakizunak bizi, entzun eta irtenbideak atzematen saiatuko diren ordezkariak gara (gu geu ere herritar garelako).

Lan hau egunez egun eraman nahi dugu. Gure borondatea entzuna, ordezkaria eta errespetatua izan dadin, "bozka baliagarria" eta alternatiboa ezker abertzalearena da. Etorkizunak iraunkortasun bat izan dezan Abertzaleen Batasunak (AB) proposatzen duen proiektuarekin bat egin dezagun ●

DANI BLANCO

Mertxe Colina

ABko kidea eta Frantziako
Legebiltzarrerako hautagaia

***"Elkarlanak, borondatezkoa,
errespetuzkoa eta proiektu
sakon baten inguruan
eraikitakoa izan behar du.
Gaur egun ez ditugu
ezinbestekoak diren kondizio
hauek betetzen"***

LEGEZ KANPOKO EZKER ABERTZALEAREN AROA

INIGO AZKONA

Dena PPk pentsatu bezala baldin badoa, 2003ko apirila baino lehenago akabo Batasuna, legezko jardunean behintzat. Ekainaren bukaerarako Alderdi Politikoen Legea indarrean izango da eta hortik aurrera ehiza zabalik. Eskubide kontuez gain, inor gutxi ausartzen da esaten horrek zein eratako eragin zehatza izango duen euskal gizartean, baina gehienak dira ados balorazio batean: txarra da. Alderdi Politikoen Legea, honek sor dezakeen egoera eta Batasunaren etorkizuna jorratu ditugu ondorengo lerroetan.

Gizarteko eragile guztien artean egiten den galderak dira. Zer gertatuko da Alderdi Politikoen Legea onartzen denean? Erantzun guztiak norabide bakarrekoak

dira: Batasuna legez kanpo utziko da, legea horretarako eginda dago eta. Baina noiz? Legea ekainaren 25ean onartuko bada, uztailaren hasieran. Jose Maria Aznarrek ez du denbora gehiegi luzatuko, Auzitegi Goreneko Zibileko Aretoaren

eskuetan jarriko du Batasuna ilegalizatze eskaera eta prozedurak bere bidari ekingo dio: eskaeraren azterketa, jardueraren suspentsioa eta, azkenik, disoluzioa eta Batasunak dituen jabegoen bahitzea.

Beste batzuen iritziz, ilegalizazioa

Batasuna foru eta udal hauteskundeetara aurkez ez dadin. Denetarik iritziak dira, baita bitxiak ere. Interneteko Euskadilibre.com webgunean arakatzuz gero, esate baterako, Frantzia aurreratu egingo da eta Espainiak baino lehenago jarriko ei du legez kanpo Batasuna. Informazioaren trataeragatik, web gune hau egiten dutenek, badute kontakturik polizi iturriekin. Seguruenik ez da kontuan hartzeko informazioa Batasunari buruz aipatzen den hau, baina edonola ere, gaiari ateratzen zaizkion adar guztien erakusle bitxiatariko bat da.

■ Arnaldo Otegiaren 'Gora Euskadi eta askatasuna'k liskarra sortu du botere desberdinen artean.

BATASUNA LEGALKI BUKATU DA. Gauza bat da alderdi bat legez kanpo uztea eta oso bestelakoa berak ordezkatzen duena errealitatetik ezabatzea. Galderak, oster, bata bestearen atzetik datoz, eta garrantzitsuenetakoa honakoa da: nola egingo du Batasunak bere jarduerarekin jarraitzeko? Eta erantzuna lehorra eta bat-batekoa da, beti ere ilegalizazioak aurrera eginez gero: Batasuna legalki bukatu da. Hori da Batasunako zuzendaritzak buruan

duena, eta egoera horren aurrean nola jokatu pentsatzen ari da. Baltasar Garzon Kode Penalaren bidetik horren atzean aspalditik bide badabil ere, orain Alderdi Politikoen Legearekin, helburu hori askoz samurragoa izango da.

Batasunak argi du bere jarduera eta proiektuekin jarraituko duela eta, publikoki adierazi duen legez, ez dute mendira jotzeko inongo asmorik, ezta erresistentzia dinamika hutsetan aritzekorik ere. Urtarrilean eta apirilean aurkeztu zituz-

ten proposamenen -bakea eta erakuntza nazionalen oinarrituz, hurrenez hurren- sozializazioan jarraitu nahi dute, beti ere -beraiek aitortzen duten legez- 1997an abiarazitako prozesu politikoarekin jarraituz eta planteamendu klabe batera iristekotan: Euskal Herria autodeterminaziorantz eramango duen prozesu baten baldintzak nola sortu.

Ikusi beharko da nola egiten duen hori, baina lehen une batean behintzat, ilegalizazioa azkar emango balitz, hor dauzka ia 900 zinegotzi, 60 bat alkate, Batzar Nagusietako ia 30 batzarkide eta 15 parlamentario Nafarroan eta EAEn. Horiek guztiak ezingo dira Batasunaren izenean aritu, baina beren postua mantenduko dute, legalki hautetsi kargua ez delako alderdiarena, pertsonarena baizik. Eremu horretan dagoen jurisprudentzia sendoa da eta hor Espainiako gobernuak eta auzitegiek ezer gutxi egin ahal izango lukete. Oraingoz behinik behin, datozen hauteskundeetarako egoera oso bestelakoa izan liteke eta. Bai parte-hartze politikoari dagokionez, eta baita ekonomiko-

■ Ilegalizazio auzi bat Europako Auzitegiaren

Turkia, HEP alderdi kurdo eta Estrasburgoko Auzitegia

Iragan maiatzaren 8an, Estrasburgoko Giza Eskubideen Auzitegiak atzera bota zuen 1993an Turkiako Auzitegi Konstituzionalak HEP alderdi kurdo (Herriaren Lanaren Alderdia) legez kanpo utzi izana. Europako Auzitegiaren ustez, Turkiako Auzitegi Nagusiak hartutako erabakiak Europako Giza Eskubideen Hitzarmena urratzen du bere 11. artikuluan, hau da, biltzeko eta erakundetzeko eskubidea defendatzen duena. Ia bederatzi urte pasatu behar izan dira Estrasburgoko Auzitegiak ebazpen hau hartu duenerako.

HEP 1990ean sortu zen Turkian, alderdi kurdo da, Kurdistanentzat autodeterminazio eskubidea aldarrikatzen du, kultura eta hizkuntza kurdoak defendatzen ditu eta ezkertiarra da. Oso modu orokorrean esanda, horiexek liriteke bere ezaugarri nagusiak. Turkian Konstituzioak legearen aurkatzat jotzen du Estatuaren lurralde batasunaren aurka egitea, hitzez edo jokabidez, eta 1992an bertako fiskaltza nagusiak HEPren disoluzioa eskatu zuen alderdi honek printzipio nagusi horren aurka egiten zuelakoan.

Fiskaltzak bi arrazoi argudiatu zituen HEPren ezabatze legala eskatzeko: bat, "HEPren buruzagien hitzetatik argi ondorioztatzen zenez", alderdi honek estatuaren batasunaren aurka egiten duela eta hori Konstituzioa eta Alderdien Legea-

ren edukiaren aurkako dela; bi, legez kanpoko jardueratan aritutako bere kideei HEPk ematen dien babes eta laguntza. 1993ko uztailaren 14an Turkiako Auzitegi Konstituzionalak legez kanpo utzi zuen HEP. Honakoa zen argudio nagusia: Turkia bitan banatzen saiatzen ari zirela, banaketa horretatik bi estatu sortzeko asmoarekin, Turkia eta Kurdistan. Auzitegiak atzera bota zuen fiskaltzaren bigarren akusazioa, hau da, HEPk legez kanpoko jarduerak egiten dituzten bere kideak babestu eta laguntzen dituen.

HEPko hiru buruzagik 1993ko irailean jarri zuten auzia Estrasburgoko Auzitegiaren eskuetan eta, 1995ean aztertzea erabaki ondoren, 1999an ebatzi zuen Turkiako Estatuaren aurka eta duela bi hilabete jakinarazi die erabakia idatziz hiru buruzagi kurdoei. Funtsean, auzitegi Europarraren ustez, Kurdistango autodeterminazio eskubidearen alde egitea eta bertako hizkuntza eta kulturaren defentsa ez dira demokraziaren aurkakoak. Epaileen ustez, halako proposamenak Gobernuaren eta iritzi publikoaren aurkakoak izan daitezke, baina demokraziaren funtzionamendu egokiak, ideia horiek eztabaida publikora eramatea eskatzen du, modu horretan bizitza politikoan parte hartzen duten guztiek, guztienak diren arazo- ei irtenbidea bilatzen laguntzen delako ●

□ Oso iritzi zabaldua da, ezker abertzalearen bide politikoak indartu beharrean, kale borroka eta borroka armatuaren bidea indartzen dela ilegalizazioarekin

ki ere, horrek guztiak dirutan suposatzen duena ez baita txantxetako.

ORDEZKATZE POLITIKOAREN ZAILTASUNAK. Batasunaren ondoren ezaugarri berdintsuetako alderdirik edo elkarerik sor ez dezan indar berezia jarri da Alderdi Politikoen Legean, eta hor ez zaio ia zuzenketarik egin. PSOEk ongi ikusi du testua pixka bat biguntzea, baina zirrikiturik ia ez uztea ere bai.

Xedapen Gehigarri eta guzti egin zaio alor honi, hauteskundeak arautzen dituen 1985eko lege organikoa aldatzeko helburuarekin. PPren proiektuan esaten zenez, hautesle elkargoek ezin izango dituzte hautagaitzarik aurkeztu, baldin eta hauek legez kanpo jarritako alderdi baten jardura jarraitzeko sortuak badira. Eta hori horrela noiz den erabakitzeko honako irizpideak kontuan hartuko dira: "proiektu politikoen oinarritzko antzekotasuna, edota egitura, erakundetze eta funtzionamendu, pertsonen eta diru iturri edo ondasun materialen antzekotasuna, edota jarraikortasun hori susmarazi dezaketene beste edozelako zirkunstantziak".

PSOEk egindako zuzenketan -PPk onartutakoa- ezabatzen den antzekotasun bakarria "proiektu politikoa" rena da. Gai-

JOSEBA OLALDE

■ Eusko Legebiltzarreko Batasunako talde parlamentarioa, iazko maiatzean Legebiltzarreko erregistroan izenak eman ondoren.

nerako guztia berdin mantentzen da.

Jone Goirizelaia, Iñigo Iruin, Kepa Landa eta Adolfo Araiz dira Batasunatik azterketa juridikoaz arduratzen ari diren abokatuak. Errealitate honen aurrean, Batasunako juristek egin ahalak eta bi egin beharko dituzte legearen oztopo hori gainditzeko. Bai legea beragatik, eta baita aurpegi berri ugari beharko direlako, eta hauek oso egoera gogor eta zailtan aritu beharko dutelako, eragile sozio-politiko guztiek uste duten gisa, egoera biziki kaskartzen bada.

Legeak bere alde ahuletako bat ere izan dezake puntu honetan, hautesle elkargoa aurkezteko oztopoen artean, egitura, antolakuntza, funtzionamendua,

pertsonak, diru iturriak eta ondasunak aipatzen dituelako, besteak beste. Hautesle elkargo bat aurkezteko, baina, oso baldintza gutxi behar dira: diruzaina, ordezkaria eta sinadura kopuru bat. Hautesle elkargoek ez dute egiturarik, ez antolakuntzarik, ez erakundetzerik... Nola egingo da, orduan, konparaketarik hori guztia ez badago?

ARAZO POLITIKOA. Borroka juridikoa agerikoa da eta desberdintasun ugari dago legearen bultzagile eta aurkarien artean, baita Espainiako botere desberdinen artean ere. Horren erakuslerik argiena Auzitegi Gorenak Arnaldo Otegi-ren "Gora Euskadi eta askatasuna" ospe-

www.kaixo.com

tsuari buruz emandako ebazpena: oihu hori terrorismoaren apologia da eta, beraz, iritzi delitua, baina ez terrorismo delitua.

Oraingoan, Jose Maria Aznarren gobernuaren haserrea eta ausardia oso urruti joan dira ebazpenarekiko kritikan, aspalditik oso zalantzan dagoen botere banaketari beste danbateko handi bat emanez; nori eta Justizia Administrazioaren organu gorenari "legeak betetzeko direla" gogorarazi dio, besteak beste. Zalantza barik, iritzi publikoaren kontrolak babes handia ematen du auzi honetan, eta inkesten arabera, Espainiako lau herritarretatik hiru Alderdi Politikoen Legearekin ados dago.

Gobernuaren informazioa, komunikabideak, alarma soziala eta gobernuaren neurriak. Zirkuitu itxi bat sortzen da eskema horretan eta PPK oso ondo kontrolatzen duen gobernatzeko moldea da. Eta, bide batez, PSOE ere betirako oposizioaren bidezidor korapilatsueta baina galduta ibil dadin lortzen du.

Edozelan ere, eta Espainiako iritzi publikoari dagokionez, ETak azken urteetan PP eta PSOEko zinegotzien aurka egindako hilketa guztiak ere ezin dira ulerkortasun testuinguru honetatik kanpo utzi. Areago, EAJren zenbait sektoretan eta baita EAKo sektore txikiagoetan ere, ez du ardura berezirik sortzen ezker abertzaleak jasan dezakeena. Ezker abertzaleko zenbait sektoretatik alderdi horiekiko dauden erasoaren aurrean sortzen den erantzuna da, bai ilegalizazioaren auzi honetan eta baita torturaren ere, bi adibide aipatzegatik.

Espainian ez bezala, Euskal Herrian oso bestelako iritzia da nagusi: arazoa, juridikoa baino politikoa da eta ondorio larriak ekarriko ditu. Hori da lege honen aurka ekainaren 15erako gehiengo politiko-sozialak deitu duen manifestazioak sakoan adierazi gura duena. Beste gauza askotan elkarri mokoka aritu arren, Lizarr-Garaziko Akordioa sostengatu zuten indar guztiak bildu ditu ekimenak, garai hartako oso testuinguru desberdinean.

ONDORIOAK. Legeak izan ditzakeen ondorioei buruz era guztietako iritzia entzuten dira, baina oinarrian mezu bat ageri da: "ETA eta Batasuna dira benetan PPren helburu, edo, funtsean,

■ Batasuna mobilizazio ugari bideratzen ari da Euskal Herri osoan; argazkian Bilbon maiatzaren egin zuenaren irudietako bat.

euskal abertzaletasuna?". Maiatzaren 20an Joseba Azkarraga Jaurilaritzako Justizia eta Lan Kontseilariaren txosten batek horixe bera adierazten zuen.

Oso iritzi zabaldua da Batasuna jokoz kanpo uzteak ez duela ezer konponduko eta ezker abertzalearen bide politikoak indartu beharrean, kale borroka eta borroka armatuaren bidea indartzen dela.

PPren helburuen artean, halaber, ez da bakarrik Batasuna lege kanpo uztea. Horrek egoera bat sortuko luke, oraindik ezagutzen ez duguna, baina giro politiko

teskundeetan Batasunaren ilegalizazioaren aurrean? Oraindik ez dute jarrera publikorik agertu eta, sortu zenetik iragarri bezala, hauteskundeetara aurkeztekotan dira; Aralar barruan, dena den, ilegalizazioa gauzatu gero hauteskundeetara ez aurkezteko ahotsak ere entzun izan dira.

ESTRASBURGO. Batasunetik aipatu izan da Lege honen iraupena bospasei urtekoa izan daitekeela, haien ustez Estraburgoko Giza Eskubideen Auzitegiak ez lukeelako onartuko. Turkiako Herriaren Lanaren Alderdi kurdoak aipatu da adibide gisa.

Nazioarte mailan irailaz 11z geroztik dagoen giroarekin eta aurrerantzean gerta daitezkeenak kontuan hartuz, ordea, batek daki zer ebatzi

dezakeen Estraburgoko Auzitegiak hemendik sei urtera. Horrez gain, Espainia ez da Turkia, ez edozein soegile objektiborentzat, eta are gutxiago Europaren begietara.

Ez da Turkia eta gainera, Espainia, trantsizioa egin eta 25. urte ondoren bere burua egokitzen ari da apurka; autonomiaren kontzeptuan eta beste eremu askotan -horra hor ekainaren 19 eta 20ko grebak bideratzen ari den erreformek argi erakusten duten bezala. Edonon ere, 25 urteko balantzeak, jokamoldeen aldaketarako aukera zabaldu beharko luke ●

□ Zer gertatuko litzateke, adibidez, iazko maiatzaren 13an EAJ-EAra jo zuten ezker abertzaleko 80.000 boto horiekin?

eta soziala aldrebestuko lukeena. Egoera horretatik, PPK ez du bazterreratzen berandu baino lehen iazko maiatzaren 13an izandako porrota leuntzea, eta zenbait lekutan abertzaletasuna gainditzea -Araba- edo oso modu gogorrean baldintzatzea. Bestetik, zer gertatuko litzateke, adibidez, iazko maiatzaren 13an EAJ-EAra jo zuten ezker abertzaleko 80.000 boto horiekin?

Ezker abertzalearen eremuan ere, zalantza ugari sortzen da toki askotan eta bereziki hauteskondeei begira. Esate batera, zer jarrera izango luke Aralarrek hau-

■ Alderdi Politikoen Legea

Auzi politiko baten ikuspegi juridikoa

Espainian, gaur egun, alderdi eta erakunde desberdinen jarduera 1978ko Alderdi Politikoen Legeak arautzen du nagusiki, eta neurri txikiagoan, Asoziazio Politikorako Eskubidea bermatzen duen 1976ko lege batek. 25 urte pasatu dira, beraz, harrezkero eta lege horiek ez diote erantzuten egungo Espainian alderdien jarduerak erakusten duen zenbait hutsuneri. Horrez gain, Kode Penalak ere gabeziak ditu zenbait alorretan. Horrexegatik, hain zuen, beste lege bat egin behar da. Horixe da PPK eta PSOEek onarpen bidean dagoen Alderdi Politikoen Lege Organikoaren beharraz egiten duten argumentazio teorikoa.

Hutsune horiek zertan diren zehazterakoan, ordea, hitz bakarrarekin azaltzen dute guztia, ezer ezkutatze inongo asmorik gabe: Batasuna. 25 urteotan HB, EH eta Batasuna -unean uneko izenen arabera- sistema konstituzionalaren eskuzabaltasunaz baliatu dira eta ordua da egoera horri amaiera jartzeko. Bilatzen dena, beraz, Batasuna legez kanpo jartzea da, eta haren ezaugarriarik izan dezakeen beste edozelako erakunde politikoren sorrera galarratea. Kode Penala eta Lege berria uztarri berean jarritz, Batasuna eta bere ordeztu daitezkeenak joko kanpo utziko dituztela diote.

Edukiaren egitura

Gauzatze bidean doan legeak lau kapitulu nagusi ditu. Lehenengoan, alderdien sorrerarako dauden eskubideak arautzen dira. Bigarrenean, alderdien antolakuntza eta jardueraz ari da. Hirugarrenean, alderdien lege kanpo jartzeaz, horretarako erabiliko diren prozedurez eta honek izango dituen ondorioez. Eta laugarrenean, alderdi politikoen finantzazioaz. Horrez gain, zenbait xedapen gehigarri ere baditu, baina funtsean legearen alderik garrantzitsuenak, bigarren kapituluko 9. artikulua (alderdien jarduera) eta hirugarren kapituluko 10. artikulua dira (alderdiaren disoluzioa eta prozedura).

Gorputza eta arima

Gorputza eta arimaren adibideak erabili beharko bagenu, aipatu artikulua hauek lirateke gorputzaren bizkarrezurra: hor adierazten da alderdi batek zer ezin dezakeen egin, zer den delitu, noiz jarriko den lege kanpo alderdi bat, zein prozeduraren bidez eta horrek ekarriko dituen ondorioak. Hori bai, adierazi egiten du, baina ez zehaztu, legearen aurka agertu diren sektoreetatik -gutxiengoa Espainian, gehiengoa Euskal Herrian- egiten zaion kritika juridiko gogorrenetakoa bere zehazgabetasuna baita. Legearen edukia aztertzen duen lege

kontutan ezjakinen ere laster ohartuko da juridikoki nahi dena janzteko zirrikitzu jositako dagoela erredakzioari dagokionez. Hona adibide gutxi batzuk: “*Complementar la acción de organizaciones terroristas para la consecución de los fines perseguidos*”, “*contribuir a multiplicar los efectos de la violencia*”, “*promover, defender o exculpar la vulneración de las libertades y derechos fundamentales de la Constitución*”, “*procurar la creación de un clima social degradado de enfrentamiento y exclusión*”. “*dar apoyo expreso o tácito al terrorismo*”. Kasu horiek eta antzerako erredakzioa duten beste antzeko edukietan oinarritzen da lege kanpoko jarduera, esate batera.

Arimari dagokionez, aldiz, eduki osoa, hasieratik bukararaino, lelo batez jositako dago: “*principios democráticos y valores constitucionales*”. Horiexek lirateke alderdien jarduerari gidatu beharko luketen printzipioak. CiUk egindako emendakinen garrantzitsuenetakoak, adibidez, arimari dagozkio eta “balore konstituzionalak” ezabatu eta “giza eskubideak” sartzea proposatzen du. Gainerakoan, CiUren zuzenketak 9. artikuluari (jarduera) zuzentzen zaizkio, aipatzen diren zehazgabetasunak apur bat argitzeko, baina, oro har, ez sakonean aldatzeko.

■ Diputatuak Madrilgo Kongresuan.

Hutsune juridiko nagusiak

Aipatu zehazgabetasunaz gain, honakoak dira, Legeari egozten zaizkion hutsune juridiko

larrienetakoak: alderdi bat lege kanpo jartzeko egin dela eta ez modu orokorrean arautzeko; iraganeko jarduerak kontuan hartzen dituela, legearen atzerazintasuna hautsiz; defentsarako aukera eskasa, Auzitegi Gorenaren erabakiaren ondoren Auzitegi Konstituzionala dagoelako eta honek oinarritzko baloreen gainean bakarrik ebazten duelako.

Prozedurarenaz gain, legearen atzerazintasuna izan da puntu gordinenetakoa eta PSOEek gehien kritikatu duenetakoa. Legearen atzerazintasuna bermatzeko, PSOEek Aldi Baterako Xedapenaren aldaketa proposatu zuen eta PPK onartu. Horrela, legeak ez duela iraganen eragingo saldu da, baina ez da ukitu 9. artikuluko 4. puntua, non zehazten den lege kanpokoak izan daitezkeen jarduerak baloratzeko “alderdi baten ibilbidean egindakoak kontuan hartuko direla, nahiz eta alderdi horrek izena aldatua izan”. Iraganarekiko lotura agerikoa da.

Ez dira asko PSOEek egindako zuzenketak eta -Batasunak berak eta beste alderdi batzuek adierazi duten lege-, nagusiki gorputz gogorra apur bat biguntzeko izan da, baina Legearen arima mantenduz ●

1997an ekin zion HBko zuzendaritzan, Donostian zinegotzi gisa aritu ondoren. Batasunako Iruñeko bulegoan egin dugu elkarrizketa eta Batasunaren balizko ilegalizazioan oinarritu dugu elkarrizketa. Beste adar batzuk ere ageri dira, hala nola gainerako alderdi abertzaleekiko harremana zertan den.

“EAJ-REKIKO HARREMANEKO OZTOPORIK HANDIENA IBARRETXE DA”

hasierako operazioan Garzonek ez ei zuen prestatua zuena bukatu eta oraindik atxilotetak espero dituzte.

“97an Mahai Nazionalean ekin nionean banekien une hori etor zitekeela eta, azkenean, atxiloteta eta espetxearen arrisku horrekin bizitzera ohitu behar duzu”. Eusko Jaurlaritzak Alderdi Politikoen Legearen zirriborroari buruz egindako balorazioaren ondorengo egunean egin genuen elkarrizketa.

■ **Zein da Jaurlaritzak Alderdien Legeari buruz egin duen azterketaz duzuen iritzia?**

Ez da egokia lege honi buruz azterketa juridikoa bakarrik egitea. Badakigu juridikoki astakeria bat dela, baina gure ustez garrantzitsuena azterketa politikoa da, ezker abertzalea eta Batasuna jokoan kanto utzi nahi dira eta. Eragile sozialetatik eta erakundeetatik ilegalizazio prozesu honi buruz ager-

DANI BLANCO

tzen ari diren aurkako jarrerak ongi baloratzen ditugu, baina adierazpen horiek etorkizunean konpromiso batean bihurtu beharko lukete ezker abertzaleko 200.000 boto horiek ordezkatuak izateko aukera izan dezaten.

■ **Zeri deitzen diozu konpromisoa?**

Aipatzen ari garen txostena, Gasteizko Legebiltzarrak hartutako jarrera, Lehendakariaren inkestak, udaletxeetako mozioak... horrek guztiak erakusten du Euskal Herrian gehiengo politikoa bat ilegalizazioaren aurka dagoela eta, beraz,

Euskal Herriak bere hitza eta erabakiak errespetarazi nahi baditu, hemen egundoko aukera dagoela hortzak erakusteko.

■ **Beraz, une honek bere alde positiboa ere izan dezake.**

Une larria da, zalantzarik gabe, aukera politiko oso bat jokoan kanto utzen duelako. Baina, bestetik, aukera bat ere izan daiteke, lege honekin Madrilek azken urteetan Euskal Herriaren aurka daraman etengabeko politika borobiltzen duelako. Horrek, azken finean, egungo marko hau agortuta dagoela erakusten du eta PPK eta PSOEek Euskal Herriarentzat duten iraganeko proiektua agerian uzten du. Hemen hortaz ohartu eta euskal gizarteari etorkizuneko proiektu bat

□ **“Euskal gizarteari etorkizuneko proiektu bat eskaintzeko gai bagara, orduan eraso hau egoera onuragarria bilaka daiteke”**

eskaintzeko gai bagara, orduan eraso hau egoera onuragarria bilaka daiteke.

■ **Ilegalizazioaren aurkako gehiengo horretaz ari zara, Lizarra-Garazikoa azken finean, baina zuen buruari ezik, gainerako guztiei leporatzen diezue ilegalizazio hori laguntzen ari direla.**

Guk egindako hausnarketa honakoa da: guztion artean lehen aipatutako etorkizuna nola egituratu eta eraiki pentsatzen aritu beharrean, zenbait sektoretan gu gabeko hauteskunde batzuetan izango litzuketen etekinetan pentsatzen ari dira. Ez hori bakarrik, Batasunaren aurka erabiltzen ari den isolamendu politikak ere objektiboki mesede egiten dio PPK eta

Batasunako Mahai Nazionaleko koordinatzaileak ilegalizazio kontuez bakarrik ez dutela hitz egin nahi adierazi digu, proposamenak egin berri dituztela eta hortaz ere jardun nahi dutela. Aurtun jadanik bi proiektu garrantzitsu aurkeztu dituzte, bata urtarilean bakea oinarritzat hartuz eta bestea apirilean eraikuntza nazionala jorratuz. Egoera pertsonalaz ere aritu gara, ilegalizazioaz gain, Batasuneko zuzendaritza Baltasar Garzon epailearen beste operazio baten zain da; maiatzaren

PSOEek egin behar duten erasoari. Ajuria Eneko Ituneko isolamendu politikak atzean utzi eta etorkizuneko politikari hel-zeko garaia da.

■ **Ajuria Eneko Ituna aipatu duzu, baina itunkide haien arteko banaketa, PP-PSOE batetik eta Jaurlaritza bes-tetik, oso agerikoa da gaur egun.**

Bai, hala da, baina PPk akordiorik ez duelako nahi gertatzen da hori. Horrez gain, EAJk eta EAK, PPk eta PSOEek egiten dutenera begiratzen dute etengabe. Beraz, ez da lortzen Ajuria Eneko garaiko argazki iraunkor hori, baina aldi berean, EAJ -bereziki- eta EA ez daude 98ko prozesua sortu zuten baldin-tzen bilatze lanean. Iazko maiatze-ko hauteskundeetan hau elkarritz-ketaren legealdia izango zela aipatu zen, eta guk azpimarratu behar dugu Ibarretxek gurekin ez duela ia bilerarik egin.

■ **EArekin, aldiz, harreman iraunkorra duzue eta modu ofi-zialean gainera.**

Bai, alde bietatik onartu ditugu harre-man horiek, baina EAJ eta Ibarretxeren jarrera ez da hori, eta oztoporik handiena Ibarretxe bera da; egunerokotasunean, bai EAJri, bai EAri eta baita Ezker Batuari ere, berea inposatzen die, aurre-kontuekin gertatu zen bezala, Legebiltza-rraren ostiralero gertatzen den bezala edo Eudeleren mozioekin bezala.

■ **"Indarrak uztartzen, zubiak eraiki-tzen" manifestua sinatu dutenek ere -EA, AB, Batzarre, Aralar eta Zutik-ilegalizazioa laguntzen dutela diozue. Azaldu al dezakezu zergatik?**

Guk dioguna da horiek burujabetza-

ren aldeko prozesu bat bultzatu beha-rrean, hasieratik oso argi bilatu dutela Batasuna jokaldi horretatik kanpo uztea. Modu horretan bakarrik azaldu daiteke, aurretik beste plan batzuk izan arren, su-etenaren eskaera hori Aberri Egunean egitea, Batasunaren presentzia Donibane Garazin oztopatzeke. Hori hor barruan dagoen jendeak hala aitortu digu. Guk azpimarratu behar dugu talde honek lan-

DANI BLANCO

tzen dituen zenbait printzipioekin -auto-determinazioa, burujabetza...- gu ados gaudela; ezinbestekoa zaigu jakitea ea zergatik Batasuna ez den gonbidatua izan eta ea zergatik ez duten prozesu hori gurekin konpartitu nahi. Horrek guztiak, nahiko garbi uzten du indar horiek alter-natiba elektoral bilatzen ari direla eta ezker abertzalearen eremua lehiatu nahi dutela.

■ **Boskote hori, beraz, alternatiba elektoralaren bila ari da?**

Ez denak elkarrekin, baina boskote horren barruan interes elektoral ugari dago.

■ **Interes elektoralak legítimoak dira,**

zuentzat, haientzat eta edozeinentzat.

Jakina, legítimoa da. Baina Batasuna-rekin bilatzen den alderatze politikoa ez da autodeterminazioa, burujabetza proze-sua edo gisako gaietan, horiei buruz ez dute ezer bilatu gurekin; borroka arma-tuaren inguruan batzuek eta besteek publikoki ematen dugun iritzia-aren aldera-keta da. Hori egiten denean, gure teila-tuan ere diana bat jartzen da eta PPri erra-zago egiten zaio Batasunaren aurka egitea.

■ **Ilegalizazioa emanez gero, zer tresna edo molde ikusten duzue hauteskundeetan parte hartze-ko?**

Hipotesi horretan Alderdien Legeak oso zaila egiten du gu hau-teskundeetan egotea, baina gure asmoa hori da eta hori errealtate bihurtzeko ahal den ahalegin han-diena egingo dugu.

■ **Aipatu izan da, halaber, Lege honek agian ez duela pasatuko Auzitegi Konstituzionalaren**

azterketa eta are gutxiago Estrasbur-goko Auzitegiarena. Hala ere, PPk hor izango dituela lauzpabost urte zuen egiturak desegiteko.

Gure ustez hori horrela da, eta denbo-rarekin, Estatu Espainiarraren gaintik dauden Europako beste auzitegi batzuek legea indarrak gabe utziko dutela uste dugu. Hau ez da berria Estatu Espainia-rrarentzat, nahiz eta egindako min politi-koa hor dagoen: atxilotu askorekin ikus daiteke hori, HBko Mahai Nazionalare-kin gertatu zen... Guk zentzuz eta arduraz erantzun dugu datorren egoera horren aurrean ●

◆ **XABIER LETONA**

SANTURTZI

Ekainaren 14tik 23ra Herriko Parkean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Apirila bukatzeaz zela Eusko Jaurlaritzak antolatutako bidaian abiatu zen euskaldun taldea Sahararentz. Herri honekin anaitutako Udaletako ordezkariak eta Saharako haurrak hemen hartzen dituzten familiak joan ziren, laguntza humanitarioa eramanez. AEBek Mendebaldeko Sahararentzat autonomia proposatu zuten egunean heldu zen Iker Estala kazetaria hara, sahararren haserre bizia ezagutu eta herri honen erabakia, beste behin ere, atzeratu dela jakinda itzuli da.

ETORKIZUNA HAUTS ARTEAN

■ Nazio Batuek Mendebaldeko Saharako misioa hiru hilabetez luzatzea erabaki berri dute. Erreferendumak itxaron egin beharko du, beste behin ere.

Mendebaldeko Saharari buruz ezer esan baino lehen errefuxiatuen kanpamenduak zein gune geografikotan dauden azpimarratu behar da. Bertara iristeko Aljeriako Tindufeko aireportu militarrean hartu behar da lurra. Handik, Mauritaniatik hasi eta Egiptoraino doan errepide estuan sartu eta ordu erdi eta gero Smarako wilayara (hemen probintzia dena) iritsi gara, Tindufeko Hammadara. Baina Nazio Batuetako Segurtasun Batzordearen arabera erreferenduma egin bitartean lurralde honek ez du jaberik eta hori erabakiorra da sahararren bizimoduaren egoera ulertzeko. Lurraren jabe ez direnez ezin dute ez azpiegitura minimorik sortu ez eta bertan dauden aberastasun naturalak

ustiatu. Eta behin-behineko egoera hau 25 urte luzatu da.

Mendebaldeko Saharako lurak dituen 266.000 kilometro koadroetatik erdia baino gehiago basamortua da. Luze-zabalera honen hirutik bi Marokok kontrolatzen du eta gelditzen dena Saharako Errepublikari Arabiar Demokratikori (SEAD) esku dago. Estatu bereko bi alde hauek Marokoko gobernuak Hassan II.aren garaian eraiki zuen 2.000 kilometro baino luzeagoko harresi batek zatikatzen ditu eta 120.000 soldadu marokotar daude kontrolatzeko. Harresi honek zatikatzen ditu

sahararrek alde okupatu eta alde askatua deitzen dituztenak. Marokok kontrolatzen duen lurra da Mendebaldeko Saharako aberatsena, han dira arrantza kalak, ustezko petrolio eta gas poltsak eta potasio meategiak ere. Errefuxiatuentzako geratzen dira harriak, area, beroa, hotza, eta ur falta, basamortua alegia.

Egoera honetan bizi dira 200 bat mila lagun kanpamenduetan, basamortuan barrena nomada modura bizi diren beste 30 bat mila lagunak batu gabe.

Guk Tindufetik Smarara jo genuen (Saharako leku izen berak dituzte Aljeriako kanpamenduek). Gauetz iristeak beti zirrara berezia sortzen du ez baitakizu ez nondik ez eta nora zoazen. Gau itxia zen eta bero egiten zuen, 25 gradu, aljeriar soldaduen kontrolak igaro eta gero SEADko gobernuak jarritako kamioiak eta autobusak hartu eta Saharan lehen gaua egin genuen kanpamendura tripili-trapala eramanez gintuzten. Aireporturako itzulerakoa,

egunez egin genuenez, laburragoa iruditu zitzaigun, Kataluniako gobernuak emandako autobus zahar batean baino 4x4 Jeep Cherokeeen egin genuelako agian. Goizaldeko lauak ziren baina sahararrak han ziren gure zain haymara eraman eta afaria emateko. Jende honen artean astebete egin ondoren ulertzen da zergatik herri honek horrelako ospea duen. Ez dute beraientzako otordu guztiak egiteko jaki adina, baina bisitariek egunero izaten dute bai ganbelu haragia, ahuntza, patatak, arroza edota ogia jateko.

Lur lehor honetan ez dago ezer asko landatzerik nahiz eta nazioarteko laguntzari esker hainbat baratze antolatu duten. Murtziako Gobernu Kanpoko Erakunde bati esker Bojadorren adibidez tipulak, porruak, azenarioak, tomateak eta patatak jasotzen dituzte baita meloiak eta sandiak ere. Horrek, hala ere, ez du asetzen herri honen beharra. Laguntza humanitarioaren menpe bizi dira, batez ere Errefuxiatuentzako Nazio Batuetako Goi Mandataritzaren (ACNUR), Gurutze Gorriko Nazioarteko Komitearen (CICR), Elikagaien Mundurako Programaren (PMA) eta saharar herriaren aldeko komiteen laguntzari esker. Mundu osoan zabalduarik daude komite hauek, baina indar gehien dutenak Espainiakoak dira.

ESPAINIARENA ETA MAROKO-RENA.

1975a arte Mendebaldeko Sahara Espainiaren menpe zegoen. Kanariar Irlak defendatu asmoz Espainiako gobernu inguruko lurrak kontrolatzen ahalegindu zen eta segurtasun korridore hori egiteko beharrezkoa zuen Sahara kontrolatzea. Herrialde nomada hau indarpean jartzea ez zitzaion zailegi suertatu Espainiako gobernuari, baina Nazio Batuek 1950-60an martxan jarri zuten ekimenari esker Mendebaldeko Sahararen deskolonizazio prozesua hasi zen. 1974an Francoren gobernuak Mendebaldeko Sahararako autonomia onartu zuen, Gobernu antolatu zen eta legalki lur hauek eta bertan dauden aberastasunak sahararrenak direla

■ 200.000 saharar kanpamenduetan bizi dira eta 30.000 bat nomada dira.

onartu zen. Maroko, ordea, erabaki honen kontra azaldu zen eta hemen hasi ziren Sahararen arazoak. Arabiar Ligan estatu askoren laguntza lortu zuen Marokok eta espainiarrek alde egin eta gero lurra zatikatea erabaki zuten.

Eta ordutik egoera horretan dira. Hassan II.a erregeak antolatu zuen Martxa Berdearen ondoren Madrilen erabateko deskolonizazio prozesua sinatu zen Maroko eta Espainiaren artean, baina sinadura horretan ez zen Mendebaldeko Sahararen autodeterminaziorako eskubideari buruz erreferentzi bakarra egin. Espainiak, Amerikako Estatu Batuen eta Frantziaren babe-

sa zuten Mauritania eta Marokori eman zizkien eskubide osoak.

Han, Francoren garaian soldadu izandako asko ezagutu dugu. Belaunaldi hori ez da oraindik galdu eta asko dira, Madrilko gobernutik pentsioa jasotzen dutenak. Deskolonizazio prozesu honi buruz hitz egiterakoan guztiak gauza bera errepikatzen ziguten: "Espainiaren zor historikoa ikaragarria da, 1975eko akordio hartan beste jarrera bat izan balu, autodeterminazio eskubidea nonbait islatu izan balitz, ez zen horrelako sufrimendurik izango". Eguzkia atera eta Smara kanpamendua lehendabizikoz ikusi genuenean oso gogorra iruditu zitzaigun. Edozein tokitara begiratuta ere basamortua besterik ez zen ikusten eta ezerezaren erdian hogeit bat mila laguni babesa ematen dioten hayma edo kanpadenda piloa. Hango eraikin bakarrak ofizialak dira, bisitariantzako harrera gunea, eskola edo madrassa, haurtzaindegia eta komunikabide zentroa.

Hau ez zen, hala ere, gure bidaian topatuko genuen tokirik latzena. Lehendabizikoz Smara ikusi eta ezagutu genuenean, bertako xehetasunen berri eman zigutenean, ez genuen ezta pentsatu ere egiten espediziokook egoera okerragoren batean inor biziko zenik. Ikusi ahal izan genuenez, Smara

rara iristeko komunikabideak halamodu-koak izan arren, errepidea badute, telefonoa eta argi indarra ez zaie falta eta Rabuni hiriburu administratibora joan-etorri ibiltzeko ez dago arazo gehiegirik. Basamortuan barrena egin ahala erosotasun hauek guztiak galtzen joaten dira, ordea. Eta horretaz Smaratik Dakhlarako bidea, zehatz-mehatz Bojadorrerakoa hartu genuenean konturatu ginen. 180 kilometro egin behar izan genituen inolako errepiderik gabe, bost orduz batera eta bestera ustez inolako erreferentziarik gabe, baina gure gidariak ez zuen ez seinale ez stopik behar...

Nahi baino beranduago iritsi ginen Bojadorrera eta orduan konturatu ginen esaten zigutenaz, hura bai basamortua, oraindik lehorragoa, oraindik beroagoa eta zakarragoa. Bertako alkatearekin egoteko izan genuen aukeran egunez egun bizi duten errealitateaz jabetzeko parada izan genuen. Udan beroa ikaragarria da, 50 gradutara iristen dira eta neguko gauetan berriz 0 azpiko tenperaturak izaten dituzte, zorionez ura badute nahiz eta kanalizazio egokirik ez izan eta batera eta bestera ibili behar haymetara ura eramateko. Klimaren gogortasunari beste wilayetatik urrun bizitzeak dituen gabeziak gehitzen zaizkio. Familiak familia ematen den laguntza alde batera utzita SEADko gobernuak kontrolatzen du Mende baldeko Saharara iristen den laguntza humanitario guztia. Gobernuak biltzen du, beharren arabera banatzen saiatzen da eta horrela alde guztietara iritsiko denaren segurtasuna dute. Hala ere, ezberdintasun egoerak ematen dira. Bojador da horren adibide. Ez

dago argi indarririk, nola egin 190 kilometro sarea behin-behinekotasunean bizi diren lur honetan? Ez dago ez komunik ere, baina honek bere azalpena badu: dagoen ur poltsa lurretik metro gutxira dago eta komunak egiteko zuloak irekitzen hasiz gero ura kutsatu egingo litzateke. Ia ez dago autorik eta daudenak edo militarren eskutan edo pribilegiatu gutxi batzuen eskutan daude eta horrek arazo sakonago batera eramaten gaitu, edozein paper, edozein dokumentu egiteko Rabuniko hiriburu administratibora jo behar baitute.

Egoera honetan bizi direla zaila da zer nolako antolaketa administratiboa duten ulertzea. SEADek lan ikaragarria egin du,

ANTXELMO ASTIAZARAN

■ Belaunaldi berriek argi dute zer diren eta nor diren eta kontzientzia nazional hori eskolaren bitartez lortu du Saharako gobernuak.

ez bakarrik laguntza humanitarioa banatzen, baita kontzientzia nazionala, kultura mantentzen ere. Ez dira Mauritaniakoak, ez dira marokorak, sahararrak dira eta hori oso present dute. Helduek, Hammada honetarako bidaia triste hura egin zutenek, gogoan dute oraindik zer nolako sufrimendua jasan zuten eta askoren ustez hauek desagertzearekin batera saharar herriaren kontzientzia nazionala desagertzen joango da. Ezta gutxiagorik ere. Belaunaldi berriek zer diren, non dauden argi dute eta hori eskolaren bitartez lortu du Gobernuak.

□ Bojadorren ez dago komunik. Dagoen ur poltsa lurretik metro gutxira dago eta zuloak irekitzen hasiz gero ura kutsatuko litzateke

Hezkuntza derrigorrezkoa da errefuxiatuen kanpamenduetan eta haur guztiek dute eskolaratzeko aukera. Ikasketak 6-7 urterekin hasten dituzte eta curriculumean hassania, sahararren hizkuntzaz gain, gaztelera, historia, matematikak eta edozein haurrek ikasiko litzuzkeen irakasgaiak dituzte. Haur eta gazte hauen ikasketen jarraipena ziurtatu asmoz, gainera, SEADko gobernuak Aljeriako gobernuarekin akordio batera iritsi zen orain urte batzuk. Saharar eskoletan haurrek lortzen duten ziurtagiria Aljeriako Hezkuntza sisteman baliagarria zaie, bigarren zikloa egiteko ateak irekitzen dizkiete, barnetegietan hartzen dituzte, mantenua ordaindu eta uni-

bertsitaterako bidea errazten diete. Maila goreneko ikasketekin jarraitu nahi izanez gero Kuban eta Libian aukera gehiago dituzte. Eta ziklo honen emaitzak begi bistakoak dira, sahararrak ziren irakasle, erizain, ingeniari eta mekaniko asko ezagutu baikenituen.

Mende baldeko Saharak nazioarteko instituzioen errespetua irabazi du. 1991n Baker planari esker su-etena sinatu eta gizartea berreraikitzen hasi ziren eta honekin batera bai Nazio Batuei baita ordura arte etsai zuten Marokori bakea nahi zutela

frogatu zieten. Ordutik ez dute tirorik jo eta ez dute gerrara joan nahi, Nazio Batuetako Segurtasun Batzordean eman diren mugimenduek, ordea, besterik esaten dute. Amerikako Estatu

Batuak eta Frantzia autonomiaren aldekoak dira, dantzan dabilen beste aukera bat lurraldea zatikatzearena da eta ez bata ez bestea ez dute onartzen sahararrek. Erreferenduma da bide bakarra eta horretarako egindako errolda errespetatzea besterik ez dute eskatzen. Hori egin ezean, argi dute, armak hartu eta gerrara joango direla. Kontuak kontu 27 urte daramatzate basamortu beldurgarri hartan, ezerezetik aterata dute aurrera egiteko indarra eta, gerrara joatea egoera okertzea bada ere, ez daude beste 27 urte egoera horretan jarraitzeko prest. Gerra egin zutenek uste osoa dute, baita haurrek eta nola ez baita gizarte honetako motoreek ere, emakumeek ●

Apirilaren 30ean NBEk Saharako gatazkaren aurrean zer egin erabaki behar zuen, eta erabakia ez zen askoren gustukoa izan: hiru hilabeteko luzapena negoziaketetan jarraitzeko, bidean bi aukera: erreferenduma edo autonomia. Hori jakin eta hurrengo egunean Saharako Errepublikak Arabiar Demokratikoko lehen ministroa, Bucharaya Hamudy, elkarrizketatu genuen.

"SEGURTASUN BATZORDEAK LEGEZKOAREN KONTRA EGITEN BADU ARMAK HARTUKO DITUGU"

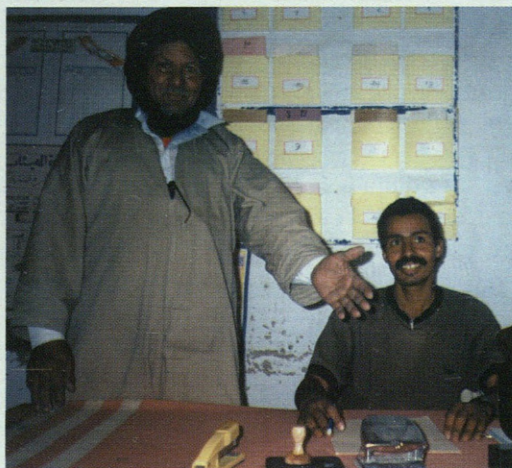
Saharako erreferenduma 1998ko abenduaren 8an egin behar zen. 84.000 pertsona zeuden botoa emateko prest, horiek ziren behintzat Nazio Batuetako Segurtasun Batzordeak erroldan sartu zituenak. Marokok, azken aukerak agortuz, 65.000 izen berri gehitu zituen errolda horretara eta jokabide horrek erreferendum prozesua erabat gelditu zuen.

eta Txinarena, hiru hilabeteko epean erreferendumaren alde lan egitea.

■ **Errusia eta Txinaren jarrerak bildu ditu boto gehien, 10. Baikortasunez ikusten al duzue atzerapen hau?**

Aljeriako basamortu honetan igaro ditugun 28 urtetan esperantza ez badugu galdu ez dugu orain etsiko. Erabakia jakin bezain pronto gure diplomazia lanean hasi da. Segurtasun Batzordea

zaio Maroko eta sahararren arteko arazoa gehiegi axola, negoziaketak Arabiar Estatu Monarkiko ustelei mesedeak ordaintzeko erabiltzen ari da eta hori egoera politiko honetan Marokoren alde egitea da. Ez dezagun ahaztu gainera, AEBetako presidentek Mohamed Viren bisita jaso zuenean egin zituela adierazpen hauek. Gure esperantzak hiru hilabete hauetan jarri ditugu, epe nahikoa baita

■ Bucharaya Hamudy: "28 urtetan hemen eutsi diogu eta ez dugu ezer galtzekorik".

■ **Bucharaya Hamudy jauna, zeintzuk ziren Nazio Batuetako Segurtasun Batzordea bildu aurretiko jarrerak?**

James Bakerrek 1997an hasi zituen elkarrizketa saioek bake prozesu batean burutu ziren eta erabakia zalantzarik gabekoa izan zen, erreferenduma. Eta hau da abiapuntua, ez besterik. Ondorengo arazoak Marokok izan duen jarreraren emaitza besterik ez dira. Nazio Batuetan arazoa konpontzeko eztabaidan zeuden proposamen politikoak bi ziren: batetik, Frantzia, Estatu Batuak eta Britainia Handiak defendatzen zutena, erabakia sei hilabete atzeratzea eta Sahara Marokoren autonomia bihurtzea. Bestetik, Errusia

osatzen duten Estatu guztiekin bildu behar gara, guztiekin, eta horrek Frantzia, Estatu Batuak eta Britainia Handia ere esan nahi du.

■ **Jakina zen Frantziaren iritzia Sahararen arazo honetan, baina espero al zenuten Estatu Batuetako gobernuak autonomiaren alde egitea?**

James Bakerrek bere garaian lan ikaragarria egin zuen bi alderdiekin hitz egin eta mahai baten inguruan esertzeko, baina memento honetan ez da garbi jokatzen ari. Min asko egiten ari da. Estatu Batuetako gobernu barruan dituen lagunak erabiltzen ari da George W. Bushen jarrera aldatzeko eta badirudi azkenean lortu duela. Zergatik? James Bakerri ez

gure jarrera azaldu eta kontrako diren Estatuaren iritzia aldatzen saiatzeko.

■ **Nola ikusten duzue Europako Batasunaren jarrera?**

Europako Batasunak jarrera politiko aktiboagoa izan beharko luke. Ez Estatu mailakoa, Frantzia eta Britainia Handia esan bezala erreferendumaren kontra baitaude, entitate mailakoa baizik. Europako Batasuneko hegoaldeko Estatuak oso harreman estua dute lurralde honetako estatuarekin, egiten ari diren politika Mediterraneoko hegoaldeko herrialdeak Europako Batasunean bateratzen saiatzen ari dira eta noski, horrek derrigorrez bake eszenatokia eskatzen du. Hau horrela gertatzen ez bada, Afrikako iparraldearekin

ANTXELMO ASTIAZARAN

■ Gerra egin beste erremediorik ez badago sahararrak prest dira. Argazkian, marokoarrei harrapatutako tankeak gordeta.

hurrengo urtetan egin daitekeen politika guztiz baldintzatuko da. Nazioarteko erabakiak bete egin behar dira eta horrek zuzen-zuzen erreferendumera garamatza. Mendebaldea da gaur egun demokrazien banderaren jabe, behin eta berriz aipatzen dute demokrazia hitza eta ez dago ezer demokratikoagorik erreferenduma baino, marokoarrek edo independenteak izan nahi dugun esan ahal izatea baino.

■ **Eta horrela gertatuko ez balitz? Seguritasun Batzordea autonomiaren aldeko aterako balitz?**

Urteak daramatzagu armak hartu gabe. Bake prozesua hasi zenean armak gehiago ez genituela hartu nahi esan genuen eta horretan jarraitzen dugu. Sahararrok erabaki guztiak errespetatu ditugu, Fronte Polisariokook errolda osatzeko gure proposamenak egin genituen eta bete behar ziren bost baldintzak gaingiditen zituenak botoa emateko eskubidea zuen. Marokok, ordea, jarrera erabat kontrakoa izan du. Errolda osatu zenean, Nazio Batuek 84.000 lagun zirela botoa eman zezaketenak esan zenean eta erreferenduma sahararren independentziaren aldeko emaitza emango zela ikusi zutenean, gobernu alaitak 65.000 izen berri gehitu nahi izan zituen erroldara eta hori ez da legekoa. Horrek guztiz eragotzi du erreferenduma egin ahal izatea eta horregatik gaude inora joan ezean une honetan.

■ **Berriro diot, autonomiaren aldeko erabakia hartuko balitz?**

Dudarik gabe gerrara joango ginatke. 28 urtetan hemen eutsi diogu eta ez dugu ezer galtzekorik. Askok eta askok lagundu gaituzte erbestean eta horretan ere Euskal Herriaren jarrera eskuzabala azpimarratu nahi nuke, baina guk nazioarteko laguntza ez dugu behararangatik bakarrik jaso, gure egoerari eusteko baizik, erresistentzia indartzeko baizik. Polisarioa laguntza kudeatzen saiatu da, kanpamenduetan zabaltzen, gazteak ikasi dezaten laguntzen, emakumeek integrazio bide bat ireki dezaten; eta hori guztia gure herriak bere eskubideak berreskuratzeko prozesuan

□ “Aznar duda izpirik gabe mintzatu da erreferendumaren alde eta horrek sahararrontzat pisu handia du”

behar-beharrezkoa da. 1975ean herriko jende xumea ginen, gaur ejertzitua dugu, prestaturik gaude eta nazioarteko laguntza politikoa dugu. Berriro diotsut, Seguritasun Batzordeak legezkoren kontra egiten badu armak hartzea beste erremediorik ez dugu izango.

■ **Aljeriaren laguntza urte hauetan guztietan garrantzitsua izan da. Oraindik ere horrela al da?**

Nazioarteko laguntza politikoa ari nintzenean batez ere Aljeriaz ari nintzen. Guretzat oso garrantzitsua izan zen otsai-

laren 29an, saharar herriaren independentzia egunean, Aljeriar presidentea den Buteflika kanpamenduetara etortzea. Jokabide horrek irakurketa asko ditu baina garrantzitsuena zera da, edozein kasutan ere, edozein egoeratan ere, Aljeriaren laguntza arlo guztietan emango dela, eta guztia esaten dudanean laguntza militarraz ere ari naiz.

■ **Errefuxiatu kanpamenduetara Aljeriako presidentearen bisitaz ari garela, Mohamed VIak ere bi bisitak egin ditu Saharako lurralde okupatuetara azken aldi honetan. Zer iritzi duzue?**

Mohamed VIa propaganda eta errealtatea nahasten ari da. Gure ustez propaganda mugimenduak besterik ez dira, sinbolikoak. Saharari eskubide bereziak emango dizkiola esanez dabil, erakustaldi militar ikaragarriak egiten ari da eta hori guztia sahararron nahia zapuztu asmoz. Errealitatea ordea bestelakoa da. Maroko barruan arazo ugari dago, langabezia, emigrazioa, eta gerra bat bultzatzeak, gerra bat hasteak, ez dio batere onik egingo Mohamed VIari. Ate joka du oposizioa, erregearen kontrako geldialdiak, protestak gero eta garbiagoak eta ozenagoak dira eta kanpoan gerra bat piztuz ez ditu etxeko arazoak konponduko.

■ **Gauzak oso bestelakoak izango lirake Espainiak 1975ean deskolonizazio prozesua behar bezala egin izan balu...**

Espainiak jokabide ustela izan zuen deskolonizazio prozesuan. 1975ean erreferenduma egin izan balu une honetan ez ginatke arazo honi buruz hitz egiten arituko. Baina bestetik zera esan behar dizut, une honetan Espainiaren jarrera oso garrantzitsua da prozesu honetan. Aznar presidentea duda

izpirik gabe mintzatu da erreferendumaren alde eta horrek sahararrontzat pisu handia du, batez ere, Espainia une honetan Europako Batasuneko presidentzian dagoelako. Hausnarketa honekin berriro lehenagokora bueltatuko naiz: Espainia erreferendumaren aldeko izanik, presio gehiago egin beharko luke Europako Batasunak bere osotasunean jarrera ofizial bat izan dezan. Horrek Frantziaren eta Britainia Handiaren bakarkako jarre-

● IKER ESTALA

Ipar Euskal Herriko hiru lurraldeetan, biztanleria aktiboaren %13 dago langabezian. Azkeneko erroldek bi datu esanguratsu erakusten dituzte: azken urteetan, gutxi bada ere, ugaltu egin da Iparraldeko biztanleria aktiboa eta zahartu egin da nabarmen biztanleria.

LAU LANGABETIK HIRU ANGELUN ETA BAIONAN BIZI DA

ALBERTO ELOSEGI

■ Egun 114.000 pertsonak osatzen dute Iparraldeko biztanleria aktiboa, eta horietatik 14.850 dira langabetuak.

Gaur egun, biztanle aktiboen %12,96 dago lanik gabe Iparraldean. Ehuneko hori zertxobait txikiagoa da Pirinio Atlantikoak departamentuan (%12,20) eta Biarnon. Egungo egunean, 114.000 pertsonak osatzen dute Iparraldeko biztanleria aktiboa, eta horietatik 14.850 dira langabeak. Langabezia handiagoa da hiriguneetan eta itsasaldeko herrietan barrualdeko laborantzakoetan baino. Angelun, esate baterako, %12,61ekoa da langabezia; Baionan, berriz, %19,17koa. Bi hirigune horietan bizi da, beraz, Iparraldeko langabeen %73,3.

Langabe gutxiago dago hiriburuen inguruko udalerrietan: %8,17 eta %10,4

artekoa da ehunekoa. Lanik ezak gutxiago erasan die, adibidez, Hiriburu, Bidaixune, Ezpeleta, Hazparne, Bastida eta Uztaritze udalerriek. Hala ere, azkeneko bi errolden arteko garaian, %30 inguru hazi zaie langabezia, batez beste.

Apalagoa da ehunekoa barrualdeko udalerrietan, laborantzak ezaugarritzen dituen herrietan: batez beste, %4,73koa da Iholdin eta %7,61ekoa Donibane Garazin. Nolanahi ere, %8,05era iristen da ehunekoa inguru bereko Atharratze-Sorholuze herrian eta %10,53ra Maule-Lextarren, herri industrialak izanik, sektoreko krisia jasatea egokitu baitzaie.

Bistan denez, hazten ari da langabezia, oro har. Hala ere, gizon langabeak

ugaltu dira batik bat. Orokorrean, gutxitu egin dira emakume langabeak, eta fenomenoaren itsasaldean nabari da gehien. Bestalde, Frantziako ekonomiako ezaugarri komun bat dela dirudi emakume enplegatuen ugaltze hori.

Horixe adierazten dute behintzat 1999ko erroldako datu ofizialek, zein Euskal Herriko Garapen Kontseilua erakundeak iaz eginiko "Diagnostic Territorial" izeneko txosten behin-behinekotik hartu baititugu. Dokumentu behin-behinekkoa da, esan bezala; Estatistika eta Ekonomia Aztertze Frantziako Institutuak (INSEE) 1992n egin zuen lurralde diagnostikoan hartzen du oin, eta azterlan horren lehen eguneratze bat da, Ipar

■ 123.250 langabe Euskal Herrian

Euskal Herri osoan, 123.250 langabe daude gaur egun: 14.850 Iparraldean eta 108.400 Hegoaldean. Azkeneko datu ofizialen arabera, 1.350.150 lagunek osatzen dute Euskal Herriko biztanleria aktiboa, hots, enplegatuta dauden pertsonak eta lan bila dabilen langabeek osatzen duten multzoa. Iparraldeko datuen berri eman dugu artikulu honen lehen partean. Horrenbestez, Hegoaldekoak emango ditugu jakitera, segidan. Datu ofizialak Biztanleria Aktiboaren Inkestak (EPA) emandakoak dira. EPAk 2002ko lehen hiruhilekoan neurketa sistema berri baten bidez bildu datuak eta orain dela gutxi jakinarazi ditu.

Datuak erakusten dutenez, %8,87ko langabezia dago. 2001eko azken hiruhilekoan %8,52koa zen langabezia, EPAren arabera. Hegoaldean. Urte honetako lehen hiruhilekoan, guztira 108.400 langabe zeuden Araban, Bizkaian, Gipuzko-

an eta Nafarroan. Aurreko hiruhilekoan baino 4.300 langabe gehiago zeuden. Datuok aurreko hiruhilekoarekiko joera negatiboa adierazten dute.

Datuak probintziak aztertuta, Nafarroari dagozkio emaitza onenak. Gaur egun, 14.300 langabe dauka. Biztanleria aktiboaren %5,72 da zifra hori, eta aipatu aldian %0,45eko igoera bakarrik izan duela erakusten du. Gipuzkoak zifra positiboa ematen du: 23.600 langabe eta %7,71ko langabezia zeuzkan iazko hirugarren hiruhilekoan; aurtengo lehenengoan, aldiz, 23.400 langabe eta %7,24ko langabezia. Betiere EPAren datuak oinarri, 11.700 langabe zeuden Araban eta %8,21ko langabezia urteko lehen hiruhilekoan. Bizkaian, berriz, 61.000 langabe eta %12,8ko langabezia hirugarren hiruhilekoan eta 59.000 langabe eta %11,68ko langabezia aurtengo lehen hiruhilekoan. Bizkaian, beraz, egoerak hobera egin du ●

Euskal Herria 2010 prospektibako planaren barruan.

EGOERA DEMOGRAFIKOA. Oso bistakoa da Ipar Euskal Herriko lurralde egitura. Egiaztatu egin dira prospektibako lanerako identifikatu ziren hiru espazioak. Etengabe ari da hazten biztanlez Lapurdiko itsasaldea, baita Lapurdiko erdialdea ere (hots, hiriguneen aldiri guztia). Aitzitik, etengabe ari da urritzen biztanlez barrualdea. Azkeneko errolda orokorraren, 1999koaren, arabera, 262.311 biztanle bizi dira Iparraldean, eta horrek esan nahi du hazi egin dela biztanleria. Alabaina, migrazioa izan da hazkunderen iturri eta arrazoi bakarra. Horrela, negatiboa da oinarri naturala 1999ko datuetan; -4.303 pertsonakoa, hain zuzen. Aldiz, etengabea da migrazioaren ondoriozko hazkundera: 1990eko erroldan 16.401 pertsona dira jatorriz etorkinak; 1999koan, berriz, 16.973.

Adierazi dugun moduan, itsasaldeko herri guztiak ugaltu dira biztanlez etengabe; batzuk, gainera, ikaragarri hazi dira. Baionako kantonamenduak urritu egin ziren biztanlez 1975 eta 1990 bitartean, baina, geroztik, oreka demografikoa lortu dutela ematen du: 1999ko erroldan, 47.000 biztanle inguruko batez bestekoa ageri da eremu horretan. Baiona hiriburu historikoren berezitasunak etxebizitzaren eta enpleguaren egoerarekin du ikuskizun. Miarrizte %4,6ko hazkundera izan zuen 1990 eta 1999 bitartean, eta lurraldeko batez besteko demografikotik hurbil dabil gaur egun.

Iparraldeko biztanle dentsitateari dagokionez, Miarrizte ageri da gailen: 2.577 biztanle kilometro koadroko. Herri horren ondotik dabilza Baiona (1.848) eta Angelu (1.309). Antzekoak dira, bestalde, Angelu eta Donibane Lohizune herrietako biztanle hazkunderaren gaineko datuak: %18 inguruko bariazioa gertatu da 1982 eta 1999 bitartean, eta %4tik gorakoa izan da hazkundera azkeneko bi errolden arteko garaian. Nolanahi ere, kanpoko biztanleei esker hazi dira bi herri horiek, oinarri naturala negatiboa izan baita, nola batean, hala bestean.

Itsasaldeko sistema osoari gagozkio-

la, 1982tik aurrera moteldu egin da hazkundera gainerako herrietan, Hendaian izan ezik. Herri hori beste guztiak baino gehiago hazi da 1990 eta 1999 artean; %10,5, hain zuzen. Beraz, Lapurdiko itsasaldearen eta barrualdearen arteko eremuak bezalakoxe joera erakusten du.

Lapurdiko tarteko eremu horretako biztanleria handituz joango dela egiaztatu da. Itsasaldeko eremua baino heterogeneoagoa da demografiaren ikuspegitik, eta hazkunde etengabea eta handiagoko gertatu da azken 25 urte hauetan: %10,2 hazi da, 75etik 82 artean; %10,6, 82tik 89 artean; eta %11,3, 90etik 99 artean. Bistan denez,

■ Langabezia handiagoko da hirigune eta itsasaldeko herrietan.

■ Iparraldean geroz eta gutxiago dira hogeitaz beherako gazteak.

erruz hazi dira azken 25 urte hauetan hiri aglomerazio nagusiko Uztaritze eta Hiriburuko herriak, baita Ezpeletaren parte bat ere. Guztira, itsasaldeko herriak baino ehuneko bi edo hiru gehiago. Bereziki laborantzako herriak direnez gero, motelago ari dira hazten Hazparne eta Bidaxune.

Bai Hiriburuko, bai Uztaritze, %76 eta %80 artean hazi dira, 1975az geroztik. Antzeko bilakaera izan dute bi udalerriek, eta biztanleak denboran nahiz espazio geografikoan ugaltu zaizkie, hiriguneen hedapenari jarraituz. Iparralde guztian ez bezala, oinarri naturala ere positiboa izan da bi herri horietan, 90etik 99ra urteetan: 249 Hiriburuko eta

265 Uztaritzen. Hala eta guztiz, migrazioari esker hazi dira, nola bata, hala bestea: 1.366 etorkin hartu ditu Hiriburuko eta 2.965 Uztaritzek.

Bastida eta Ezpeleta udalerriek, hala ere, kanpoko biztanle ugari bildu dute azkeneko urteetan. Ondoz ondo, %19,8 eta %7,3 1982 eta 1990 artean; %9 eta %9,7, 1990etik 1999erako urteetan. Bidaxune eta Hazparne udalerriek ere hazkunde erregularra izan dute, baina

askoz apalagoa.

Iparraldeko barrualdea biztanle urritzen ari da etengabe. Nafarroa Behereari dagokionez, Donapaleuko eta Baigorriko galdu dute jende gehien. Gainerako herrie-

tan, Iholdin izan ezik, kanpotiko biztanleei esker ari da berritzen demografia, baina, hala ere, ez da berdindu oraindik oinarri naturalaren galera. Zuberoari gagozkiola, eta betiere Udalbitzak emandako azken datuen arabera, 3 lanpostutatik 2 galdu dira azken urte hauetan. Zuberoak 1.445 ustiatoki zeuzkan 1970ean, eta 925 bakarrik 2000an. Oinetakogintzan, 1.513 lagun enplegatzen ziren 1977an, eta 220 soilik 2000an. Bestalde, 25.000 lagun bizi ziren Zuberoan 1911n, 15.705 1990ean eta 13.743 2000an. Aurreikuspenen arabera, 11.800 lagun biziko dira 2010ean. Zuberoako Atharratze-Sorholuze herria 5.466 biztanle izatetik 3.335 izatera pasatu da 1962tik 1999ra bitartean.

GAZTE GUTXIKO ETA ZAHAR UGARIKO BIZTANLERIA.

Iparraldeko biztanleen adin piramideak bi datu nabarmen erakusten ditu: gero eta gutxiago dira 20 urtez beherako gazteak, eta, ondorioz, gero eta zaharragoa da biztanleria. Esaterako, 1975etik 1999ra bitartean, %14,73koa izan da bilakaera negatiboa, 20 urtez beherako gazteetan; bestela esanda, 65.504 ziren 1975ean eta 55.853 1999an. Bilakaera hori Akitania-koa baino positiboagoa da, non %11,58koa izan baita. Negatiboenak, berriz, Biarnokoa eta Pirinio Atlantikokoak dira: %17,87 eta %16,57, ondoz ondo. Biztanleriaren zahartzeari dagokionez, honako datu hauek ageri dira. 1990eko erroldan, 65.182 lagun ziren 60 urtez gorakoak, eta 71.831 1999an. Zahartzeari dagokionez, %23,25eko igoera gertatu da Pirinio Atlantiko guztian, 1975-1999 aldian; Iparralde osoan, berriz, %31,32koa ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Ugaltzen ari dira biztanle Lapurdiko itsasaldeko herriak; Zuberoa, aldiz, etengabe ari da biztanle urritzen

Bizkaiko Foru Aldundia

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Gure ARTEAN euskaraz!

Uda honetan euskara ikasi nahi duenak ez du aitzakiarik: ohiko ikastaroez gain, barnetegi ugari izango da hainbat erakunde euskaltzaleren eskutik. Euskara ikasteko xede berari eutsiz, HABEk familia euskaldunetan egonaldiak apailatu ditu.

KLASEAN IKASITAKOA PRAKTIKAN JARTZEKO AUKERAK

Eguzkiak bazterrak berotzeari ekin dio, eta uda ganean dugunez, euskaltegietako eta erakunde euskaltzaleetako arduradunak barnetegiak, ikastaroak eta egonaldiak buru-belarri antolatzen ari dira dagoeneko.

Ikasle askok aprobetxatzen dituzte udako oporrak euskara ikasten jarraitzeko eta barnetegietara joan ohi dira. Erakunde ugari antolatzen dituzte barnetegiak, besteak beste, AEK, Zenbat Gara, Maizpide eta IKAk.

AEKkoek, adibidez, Euskal Herri osoan barreiaturik dituzten barnetegiak ikasleze bete nahi dituzte. Edonork izena eman dezake ohiko barnetegiotan oporrak euskaraz ikasten igarotzeko, betiere ondoko bi nahitaezko baldintzak betez gero: 16 urte edo gehiago izatea eta hirugarren urratsa edo ondorengoren bat ikasten aritea. Euskal herritarrez gain, ez ziren gutxi izan aurreko urteetan Katalunia eta Espainiatik bertaratu zitzaizkigunak. Goizetan sei orduko eskolak izan ondoren, arratsalderako txalaparta, zeramika edo bestelako jardueren inguruko tailerrak aurreikusi dituzte AEKko arduradunek. Gainera, barnetegiak dauden herrietako lagunekin hartu-emanak izaten dira, eta, beraz, ohiko barnetegiak

ALBERTO ELOSEGI

DANI BLANCO

ALBERTO ELOSEGI

■ Eskolez gain, bestelako jarduera ugari egiten dituzte ikasleek.

tokian tokiko euskalkiak ezagutzeko aukera ere eskaintzen dute.

Era berean, azken urteotan AEK-k berak antolatu familia barnetegiak arrakastatsuak izaten ari dira. Izan ere, familia osoa Foru, Zerain nahiz Oiartzungo barnetegietara joan daiteke, gurasoak klasean dauden bitartean begirale-hezitzaileek beren seme-alabak zainduko baitituzte. Lau eta hamabi urte bitarteko umeak dituzten familiak baino ez dira onartuko. Dena den, AEKko arduradun Nere Portillok ohartarazi duenez, "tankera honetako barnetegiak ez dira haurtzaindegia, baizik eta senideen arteko harreman euskaldunak sendotzea helburu duten barnetegiak".

BARNETEGI MUGIKORRA.

Kirola maite duten ikasleek, berriz, barnetegi ibiltarirako izena eman dezakete. Baldintza bakarra betetzea eskatuko zaie: gutxienez bosgarren urratsari dagokion euskara maila izatea. Alfabetatze eta Euskalduntze Koordinakundeak Euskal Herriko paraje ederrak zeharkatuko dituen ibilbide bat zehaztu du, eta ikasleek egunero ibilbidearen zati edo etapa bat beteko dute, atzetik furgoneta bat lagun izango dutelarik suertatzen diren beharrei erantzute aldera. Gauak kanpin eta ostatuetan igaroko dituzte.

Bestalde, euskalduntze prozesua amaitu dutenek bizkaieran eta zuberan sakontzeko aukera izango dute.

Zenbat Gara elkarteak ere euskara ikasleei zuzendutako egonaldiak prestatu dituzte. Ikasleok Sakanak Bakaiku herrian hartuko dute ostatu, ondorengo hamabostaldietan: uztailearen 29tik abuztuaren 11ra, eta abuztuaren 12tik hil

Euskara sailaren babeslea:

Bergarako Udala

**Bergarako Udala,
euskarazko komunikabideen alde**

bereko 25era. Halaber, Bilbon euskara sustatzea helburu duen elkarteko antolatzailerik izena eman duten ikasleen mailaren arabera antolatuko dituzte klaseak. *"Jendeak ondo pasatzen du, eta aurreko urteetako esperientzia errepikatzeko ematen du izena"*, dio Zenbat Gara elkarteko Maite Ordaxek.

Bestalde, IKAk antolatutako barnetegiak Nafarroako Zubietan, Leitizan eta Lesakan izango dira, eta 14 edo 19 egun iraungo dute. Eskola orduetako dagokienez, barnetegi guztietan 90 ordu klase aurreikusitakoak dituzte.

Lazkaoko Maizpide euskaltegi-barnetegiak, halaber, maila guztietako ikasleak hartuko ditu. Egonaldi bana prestatu dituzte uztailerako, abuzturako eta baita irailerako ere.

OPORRAK FAMILIA EUSKALDUNEKIN BATERA. Hogeitabat urte dira HABEk "Egonaldiak familia euskaldunetan" programa abiarazi zuela, eta aurtengoa ere ez du hutsik egingo. Zazpigarren urratsa gaitzitu duen ikasle orok herri euskaldun batean oporrak igarotzeko, betiere euskara eta, hala nahi izanez gero, tokian tokiko euskalkiak ikasteko. 18 eta 45 urte bitarteko ikasleentzako eskua dago herria eta familia aukeratzeko, baita egonaldia hilabete bakarrekoa ala bikoa izatea ere. Bizkaitarrak, arabarrak eta nafarrak izaten dira egonaldiotara gehien jotzen dutenak, baina Valentzia eta Kataluniatik ere euskaltzale asko etorri ohi dira.

Familiei dagokienez, gutxienez lau kidez osatutakoak behar dute izan eta %70 euskalduna den herri batean bizi. Familiok, besteak beste, Aramaio, Ondarroa, Zarautz, Lesaka eta Isturitzen bizi dira. Egonaldiak iraun bitartean senideak ez daude euskara batuan hitz egitera behartuak. HABEren egonaldien ardura-dun Agurtzane Maizen esanetan, *"familia ugariak uda oro ikasleak beren etxeetan hartzen dituzte, eta urteen joan-etorriarekin batera bi aldeetara artean harreman estuak sortzen dira"*. Dena den, Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundeak antolatu egonaldiak helburua ez da soilik ikasleak euskara ikastea eta jende berria ezagutzea; izan ere, tokian tokiko herritarrekin hitz egitea oso aberasgarria izan ohi da, eta baita bertako ohiturak eta kultura ezagutzea ere.

◆ GONTZAL LANDA

Arturoren kaiera

32 IRRATI ELKARLANEAN

Arrosa irrati ekoizpeneko zentroa urritik aurrera izango da martxan. Zentroa 32 irratiaren elkarlanaren fruitu da. Irrati bakoitzak ekoiztutakoa besteen eskura jarriko dute teknologia berriak erabiliz. Bestalde, Andoain dagoen ekoizpen zentroan hainbat programa egingo dute, denek emititu ahal izateko. Programazio hori euskarazkoa izango da eta euskalkiak bultzatuko dituzte.

BAM ERABILERAREN INKESTAREN LAGUNTZAILE

Euskal Herri osoan egin den ikerketa soziolinguistikoa parte hartuko du Baiona-Angelu-Miarritze hiri elkargoak. Inkestaren hiru atal amaituta, BAMEk Gidaritza Batzordea osatzea erabaki du. Gainera, inkestaren kostuen parte bat bere gain hartuko du: 22.800 euro. Beste zatia, 49.308 euro, Eusko Jaurlaritzak orainduko du. Orain inkestaren laugarren fasean dira: emaitzak informatizatzen.

LUZAROAN ITXARON ONDOREN, HITZARMENA

AEK-k hitzarmena sinatuko du Frantziako Estatu, Akitania eta Pirinio Atlantikoetako Departamenduarekin. Horri esker, 178.214 euroko diru laguntza jasoko du AEK-k. Orain artean, Departamenduari laguntza jasotzen zuen soilik (29.679 euro) Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak. Oinarritzako Euskarazko Formakuntzarako Atelierra da itunaren ondorioetako bat; hala, gau eskola guztietan 90 klase orduko ikastaroak izango dira doan. Hitzarmenak zazpi urteko iraupena izango du eta urtero berrituko da.

"ELIZA ETA EUSKARA" IKUSGAI

Labayru Ikastegiak "Eliza eta Euskara" erakusketa paratu du Bilboko kale Nagusiko BBKren aretoan hilaren 10a bitartean, bere 25. urteurrena ospatzeko. Ikastegiaren liburutegian zeuden euskarazko testuak ipini dituzte, elizak euskararen hedapenean eta kontserbazioan egindako lanaren erakusgarri.

Urrea

IOSU ETXANIZ

■ Irungo haur eta gazteen eskolorduz kanpoko jarduerak euskalduntzea helburua izanik, Irun Iruten elkarteak "Kalean bai" plana abiatu du. Auzo, aisi, kultur eta kirol elkarteetara jo du, euskararen erabilera areagotu dezaten. Horretarako hiru hitzarmen mota prestatu ditu elkarte euskaltzaleak.

Ikatz

■ Eusko Trenek euskara eta gaztelania erabili ohi ditu bere zerbitzuetan, baina zenbaitzuetan gaztelania gailentzen da. www.euskotren.es web gunean euskarazko aukera ematen du, sakatuz gero ordea ez dugu dokumenturik aurkituko. Eta bada denbora puska bat web gunea sarean dela.

Patxi Eugi

“Ahalik eta gehien goiari eustea da nire motibazioa”

P E R F I L A

Beste inork baino ordu gehiago sartzen ditu Eugik frontoian, bizi ere Trinkete kalean bizi da eta. Eskuak zaintzeko modurik onena egunero kolpeka zailtzea dela dio, irribarre sarkastikoz. Orain gerriak ere gogortuko zaizkio, txapa parera justu-justu iristen den Iñakiren atzetik.

Euskaraz emandako lau urratsek sakerako karrerila eman diote. Izan ere, guk euskaraz idatzitako galdera denak ulertu ditu, gaztelerara itzuli baino lehen...

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Alberto Elozegi

Hogeita bitik aspaldi xamar pasea zara. Zure bizitzako tanteoa nola joan den erre-transmititu iezaguzu...

Nik lehen mailan debutatu nuen, ez naiz bigarrenetik pasa. 1991n jokatu nuen lehen partida hura. 19 urterekin. Orain jende gehiagok debutatzen du, orduan oso gutxi. Nire aurretik debutatu zuen azken nafarraren eta nire artean 4-5 urteko hutsu-nea bazegoen.

Lehen urte haiek onak izan ziren, baina lesio gogorak ere sufritu nituen eskuan eta horrek nire ibilbidea oztopatu zuen. Lehen urteetan, normala den bezala, pilotari gazteak irrika handia izaten du goragokoak harrapatzeko. Gorantz zoazenean era bate-ara ikusten dira kontuak, eta gora iritsitakoan ikuspegia guztiz aldatzen da. Hasieran lasaitasun handiagoarekin hartzen dira gauzak, baina gora iritsitakoan presioa handiagoa da, eta gehiago eskatzen diozu zeure buruari.

Iaz bi finalak jokatu eta galdu egin nituen. Urte txarra izan zela pentsatzen nuen, baina gutxienez finalean egon nintzen! Aurten buruz burukotik kanpo geratu naiz, eta ez dut oso umore onez hartu. Aurrekoetan beti hor egon izan naiz, eta orain hori gabe geratu naiz. Era berean, ona da finaletik kanpo geratzeak halako har bat sortzea.

Baina tira, garrantzitsuena gustura jokatzeko da eta zure lana zuzen betetzea.

Iristen bazara, primeran, eta bestela, lanean segi beharra dago.

■ **Zenbat denbora irauten du pilotariak elitean?**

Ahalik eta gehien, eta uzten dizuten bitartean. Garai batean gu goikoen bila gindoazen. Iritsi ginen eta Belokik eta biok gure alea utzi dugu 1996tik hona bitartean. Baina orain behetik etorritako jendea bertan ikusten dugu: Barriola, Ruiz, Goñi, Olaizola... Horiek jada gure mailan daude. Orain ahalik eta denbora gehienez goiari

“Niri gustatzen zait pilotariak pilota menperatzea. Egun pilotariak menperatu ezin dituen pilotak ikusten dira”

eustea da nire motibazioetako bat.

Egungo elitea, garai batekoa baino zabalagoa da. Binaka beti egon dira pilotari ugari. Baina banakakoan beti bi edo hiruk markatu dute aldea. Retegi-Galartza eta Tolosarengandik beste pilotariengana bazegoen koskarik! Orain badira txapel-dun ateratzeko moduko sei pilotari.

■ **Zein dira zure bertuteak eta zein zure ahuldadeak?**

Banakakoan saiatzen naiz nire kolpeari

probetxu ateratzen eta kantxan ondo ibiltzen. Puntu ahula aireko defentsarik eza da. Eta sakeari ere ez diot behar adinako zukurik ateratzen.

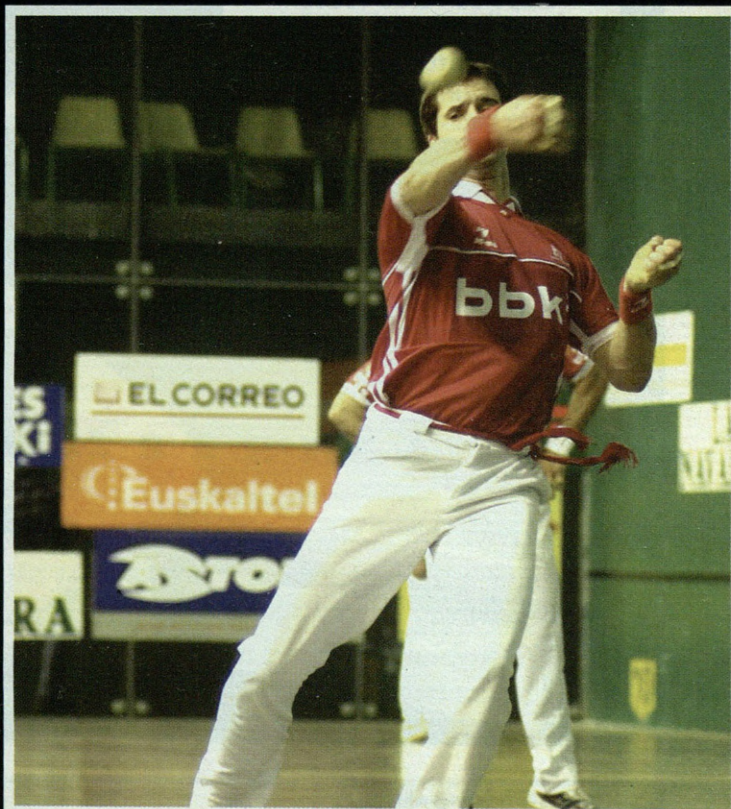
■ **Entrenatzen oso zorrotza eta fina omen zara...**

Kirola maite duenak hobetu nahi du egunetik egunera. Inork ez du dena ikastea lortzen eta hori da hain justu gauzarik politena. Horrek motibatzen zaitu eguneroko lanean. Gure prestatzaile fisikoa dugu. Baina nire kasa ere gustatzen zait egunero zerbait egitea: esprinta, iraupena edo frontoiko lana. Egunero pare bat orduz zerbait egin beharra daukat, bestela arraro sentitzen naiz.

Ugarten entrenatzen dut besteak beste, Goñi III.a, Chaffe, Lasa eta Oskar Goñirekin. Gantxoa eta sakea hobetzeko entrenamendu teknikoagoa ere egiten dut. Baina normalean buruz buruko partidak jokatuz edo Lau t'erdian arituta entrenatzen dugu. Hori da gustatzen zaiguna, gure artean saltza jartzen duena eta partidaren motibatzen gaituena. Eta zerbait jokatzen badugu, hobe.

■ **Botilero asko izan dituzu: Julian Lajos, Jose Miguel Leatxe, Julian Rete-gi eta Martin Ezkurra. Zer ikasi duzu bakoitzarengandik?**

Lajosekin urte bete egon nintzen, hasi berritan. Aitaren lagun handia da eta pilotari ona izandakoa. Leatxe herriko laguna da, beti asko lagundu izan didana. Debuta-

tu aurretik berak eramaten ninduen partida denetara eta beti eskertuko diot nirekin hain ondo portatu izana. Pilotari gisa Rete-girekin ikasi dut gehien. Ehuneko ehunean entrenatzen genuen, hori da berari gustatzen zaiona eta baita niri ere. Entrenatzeko borondate handia zuen eta gurekin bi orduz egon behar bazuen, hantxe egongo zen.

Botileroak ezer baino lehen pilotaria-

ren lagun izan behar du. Partidan orientatzen lagundu behar dio eta lasaitasuna transmititu. Nerbioak jota dagoe-nean, garrasi egin eta estutu ere bai! Ziurtasuna ematea da garrantzi-tsuen.

■ Nerbioak kontrola-tzen ikasi duzu?

Esperientzia izanda ere, nerbioak kontrola-tzen oso zaila da. Egun batzuetan oso lasai zaude eta beste batzue-tan edozer kontugatik ez zara gustura aurkitzen, ez zaizu pilota eskuan ondo sartzen, ez dituzu sensazio onak iza-tzen eta ez duzu pilota gozatzen. Orduan hasten dira kezkak eta tentsioak. Baina ez dut uste bere burua ehuneko ehunean kontrolatzen duen kirolaririk badenik.

■ Zein dira gehien sufritzen dituzun lesioak?

Ebakuntza dezente egin dizkirate: pubisa, eskuineko ukalondoa, eskuineko belauna, eskua... espero dut ez dela beste-

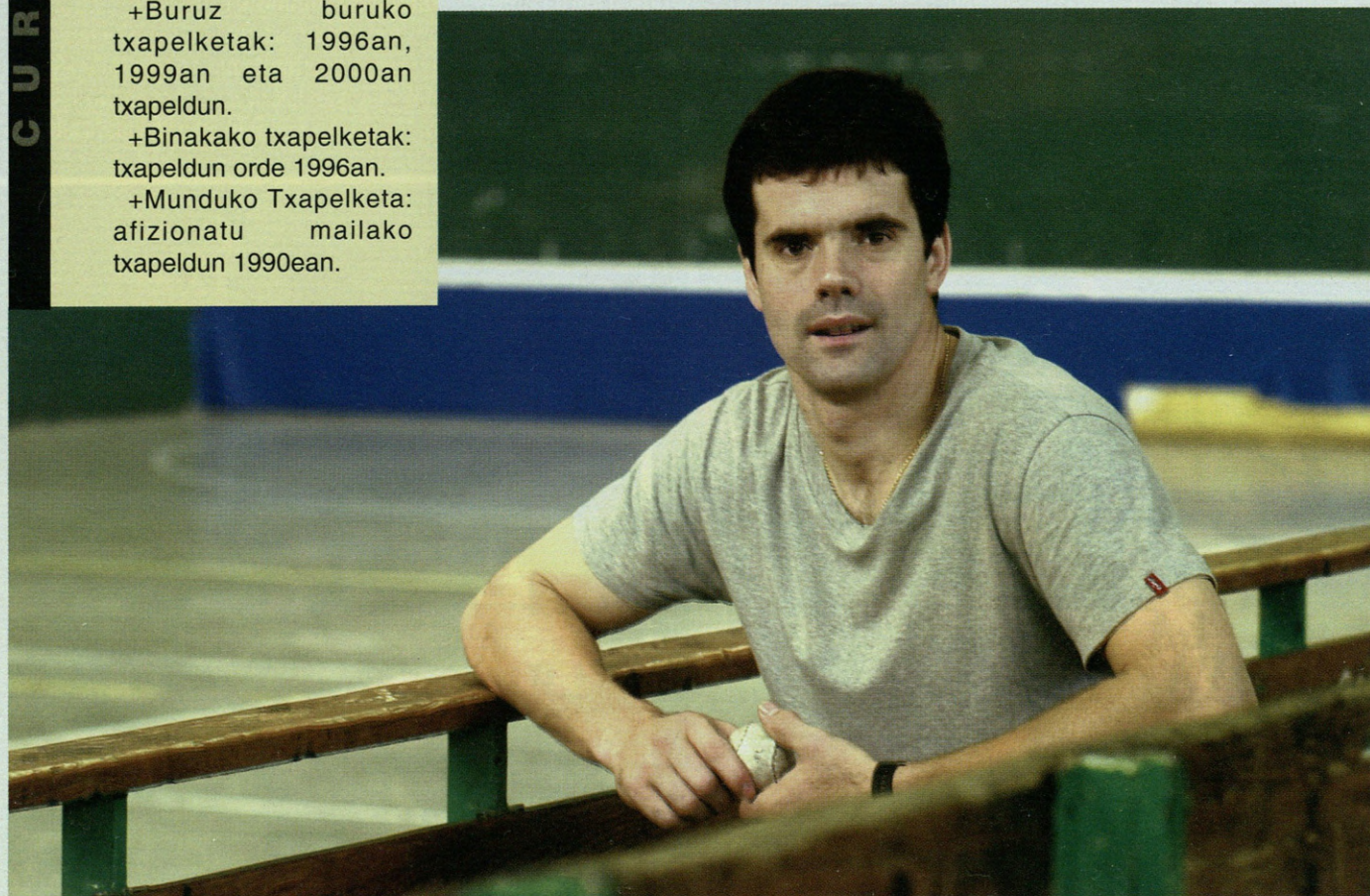
rik izango! Baina tira, ebakuntza txikiak dira, hiru-lau hilabeteko etena eskatzen dutenak eta nahiko ongi atera izan naiz beti. Eskuetako minak jokatzeko arazo larriagoak ekarri zizkidan.

■ Eskuak sendatzeko modua hobetuko zen...

Ultrasoinuak, eta laser izpiak erabil-tzen dira, gainerako kiroletan bezala. Baina eskuen kontua konplexuagoa da

- **Jaio:** Agoitzen, 1971. urtean.
- **Pilotaria. Aurrelaria.**
- **Debuta:** 1991ko uztailaren 5ean, Labriten.
- **Enpresak:** Asegarce eta egun Aspe.
- **Lorpen garrantzitsuenak:**
 - +Lau t'erdiko txapelketak: 10 aldiz parte hartu du, 7 final jokatu ditu eta 3 txapela irabazi (1992an, 1994an eta 2000n).
 - +Nafarroako Lau t'erdiko txapelketa irabazi zuen 2000. urtean.
 - +Buruz buruko txapelketak: 1996an, 1999an eta 2000an txapeldun.
 - +Binakako txapelketak: txapeldun orde 1996an.
 - +Munduko Txapelketa: afizionatu mailako txapeldun 1990ean.

osatzen, hamaika tendoi, hezur eta mami harrapatzen du, eta ez dago hain zehatz aztertuta. Ez dago inor eskua astebetea sendatuko dizunik. Kontua luzatu egin liteke edo espero baino lehenago sendatu.

Takotan eta eskua babesteko materialetan bai hobetu dela. Eta horren frogarik onena da gero eta gutxiago sufritzen dela eskuetatik.

Eskua zaintzeko frontoian asko aritu beharra dago, egunero berotu behar dira bigundu ez daitezen eta zailtzeko eman egin behar zaio.

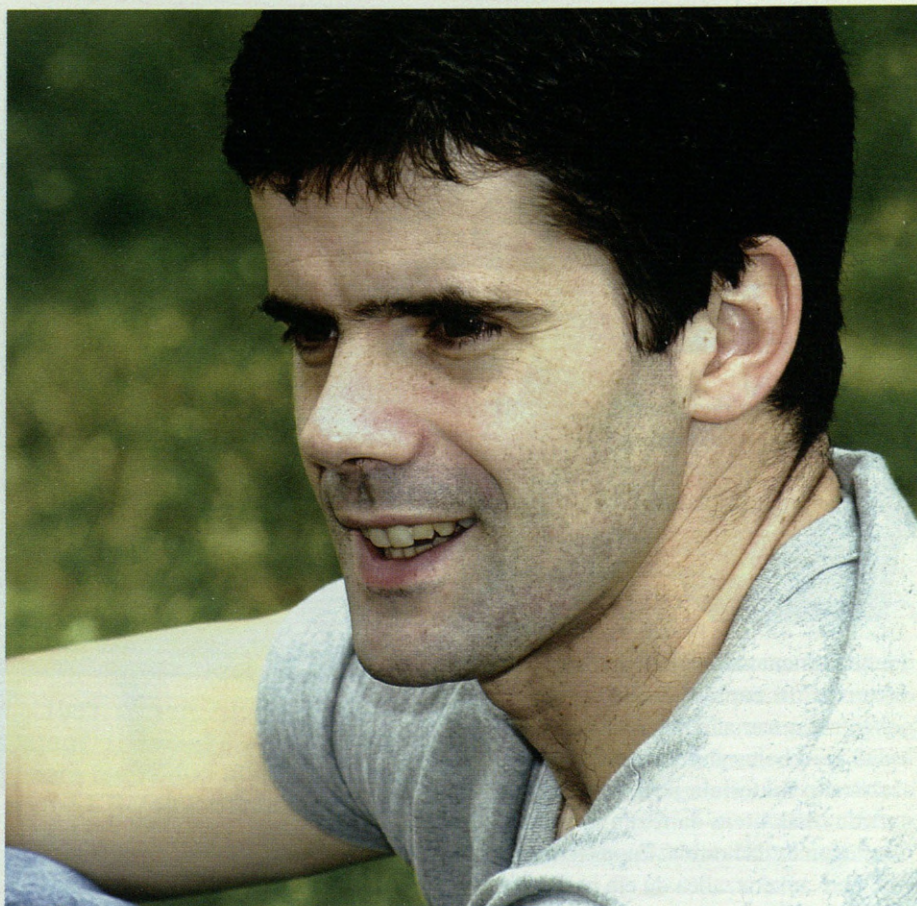
■ **Partidak jokatzen hasita, oso gutxi eteten dira eskuko minarengatik.**

Lesio motaren arabera bertan behera utzi daiteke partida. Gogoratzen dut Zarautzen behatza ireki zitzaidala eta ezin izan nuela partida bukatu. Baina eskuko minagatik, alegia pilota ukitzen ere uzten ez dizun minagatik ezin da jokoa eten. Kantxan egon beharra dago partida bukatu arte, eta emanaz gainera. Apustuak daude tartean eta zaila da hori aldatzen.

Baina hori ere ondo arautu beharra dago. Medikuek eman behar luke parte, eta partida noiz eten behar den erabaki. Partida batzuetan pilotariak esku lehertuarekin segi behar izaten du eta ondoren publikoa gainera etortzen zaio. Gainera horrelako kasuetan, lesioa sendatzen askoz ere denbora gehiago kostatzen da.

■ **Buruz burukoan aritzeko edo binakakoan aritzeko ezaugarri ezberdinak behar dira?**

Binakakoan bakoitzak bere lana egin behar du eta garrantzitsua da bikoteak ongi funtzionatzea. Buruz burukoan bakarrik zaude eta kantxa osoa duzu biontzako. Nik uste hor ikusten dela zein den pilotari osoena. Dena menperatu behar da, sakea, defentsa, atzetik erantzutea, errestoa... Buruz burukoan dakien pilotariak binaka ere ematen du berea. Nahiz eta agian ez den aurrelari puntileroa izango, tantoak errematatzen dituen horietakoa.

■ **Belokirekin buruz buruko pilo ederra jokatu duzu...**

Afizionatutan jokatu genuen lehen

“Bosgarren urratsa hasiko dut. Gustatuko litzaidake partidaren osteko elkarriketak euskaraz egitea”

buruz burukoa. Berak hamasei urte izango zituen, eta nik hemezortzi. Bizitza osoan kontrario izan gara. Kirol mailako pikea dago gure artean, baina frontoitik kanpo

oso ongi konpontzen gara. Pilotari handien aurka jokatzek asko motibatzen du eta Belokiren aurka zer esanik ez.

■ **Zer motako materiala gustatzen zaizu?**

Niri gustatzen zait pilotariak pilota menperatzea. Gaur egun pilotariak menperatu ezin dituen pilota asko ikusten dira, bote handikoak direlako. Hogeita hamasei metroko frontoietan aritzen gara eta hamar metroko botea duten pilotak gehiegizkoak dira. Pilota horiek kalte egiten diote jokoa-ri.

Gaur egun zaila da hori saihestea, norberaren interesak sartzen baitira tartean. Pilotari bakoitzari era bateko materiala komeni zaio. Enpresak defendatu egiten

BIZITZAREN PASARTEA

Nire bizitzako unerik berezienetakoa 2000. urtean gertatutakoa izan zen. Buruz buruko finala jokatzeaz nengoela, Iñaki semea noiz jaioko zain geunden etxean. Ostiral gauean jaio zen, eta igande goizean jokatu nuen finala. Kasik lorik egin gabe nengoen, burua bi kontuetan nerabilen eta zeharo partida txarra jokatuko nuen beldur nintzen. Eta umearen emozio eta pozarekin nire bizitzako partidarik onenetakoa egin nuen.

du eta komeni zaiona jartzen dio. Hori da arazoa. Bi enpresa daude norgehiagokan eta material aukeratzailiek neutralak izan behar dute, eta frontoiaren araberako materiala jarri behar dute, partida onak atera daitezten. Eta kito. Gaur egun ez da horrela. Enpresa bakoitzak bere aukeratzaila du eta nork bere etxera tiratzen du. Ez da logikoa enpresako aukeratzaila egotea, soberan daude. Batzorde bat osatu behar litzateke.

■ Nola aukeratzuten dituzu pilotak?

Lehenengo niri zer komeni zaidan begiratzen dut, ondoren zer ez zaion komeni aurkariari, eta nola ez, zein frontoitari arituko garen.

■ Beste kirol denetan estandarizatutako baloi eta pilotak erabiltzen dira. Pilotaren kasuan ba al luke zentzurik?

Pilotak asko galduko luke, estandarizatutako materiala erabiliko bagenu. Gai nagusietako bat materialaz hitz egitea izaten da, horrek jartzen du saltsa. Baina denak du neurria eta onartu ezin dena da partidak pilotagatik haustea.

■ Publikoa aldatu al da urte hauetan?

Bai, publikoa ezberdina da. Lehen publikoa gehiago zihoan kritikatzera txalo jotzera baino. Une horiek oso gogorak ziren guretzat. Tantoa huts egin gabe ere, dejada altu xamar uzten bazenuen, edo pilota ezker paretara ondo gerturatzen ez bazenuen, segituan hasten ziren txistu jotzen. Egungo publikoa jarrera positiboagoarekin doa, gauza onak txalotzen ditu. Gainera txapelketetan gazte gehiago ikusten da, bakoitza bere herriko pilotaria ani-

matzera joandakoa.

■ Zer iritzi duzu apustuei buruz?

Bakoitzak nahi duena egiten du bere diruarekin, eta kito. Pilota bizitzeko garrantzitsuak dira. Eta gaur egungo apustuen mundua erabat garbia da, ez dago dudarako tarterik.

BERTSOA

Doinua: Mutil koxkor bat

**Patxi, guztiok argi daukagu
zenbat daukazun onetik,
hainbat alditan azaldu duzu
gora heldu zinenetik.
Lana ugaltzen omen da berez
gailurra lortzen denetik,
entrenamentu saio luzean
egiten duzu denetik,
kolpe bakoitzak asko baitauka
eguneroko lanetik.**

Aitor Mendiluze

■ Garai bateko tongoen pasadizorik-edo entzun al duzu?

Bai. Pasadizo polit bat ere ezaguna da. Binakako partida batean, bi aurrelariak ari omen ziren galtzera jokatzeko! 21na omen zihoaizen eta sakatzera zihoanek ustela egin nahi izan zuen saketik. Eta besteak zer egingo, eta airez moztu zuen partida galtzeko!

Hori kasik ipuin bat da, baina bai, uste dut orduan tongoak egingo zirela. Orduko pilotariak diru gutxi irabazten zuen. Gaur egun ezin da horrelakorik pentsatu.

■ Sekula kontu hartu al dizute zure alde jokatura apustua galdu dutelako?

Bai, batzuk esaten dizute, "hainbeste diru galdu dut..." Baina zer egingo diozu bada! Irabazitakoa ez zaituzte afaltzera gonbidatzen! Nik ahal dudana dena egiten dut eta gainera, neu amorrarazten naiz gehien partida galduta!

■ Euskara ikasten hasi zinen...

Gure garaian Agoitzen ez zegoen euskaraz ikasteko aukerarik. Gure semeek jaten dakiten bezala ikasiko dute euskara. Nik laugarren urratseraino ikasi nuen. Baina Agoitzen ez zen

hurrengo urterako ikasle talderik osatu, ni ere arratsaldean entrenatzen hasi nintzen eta ezin izan nuen ikasten jarraitu. Baina lagun batekin apustua egin dut, aurtan bosgarren urratseko talde bat aterako dela eta gogor ekingo diogula. Gustatuko litzaidake partida bukatu osteko elkarrizketa euskaraz egitea.

■ Mikel Goñiren azken albisteak hamaika hauts harrotu du. Pilotarien artean, aldis, oso ondo konpontzen da...

Bai, oso mutil jatorra eta irekia da. Beste pilotariekin oso ezberdina da eta horrek ere badu bere morboa. Bera da jende gehien erakartzen duen pilotaria. Gainera pilotari handi bat izateko gaitasun asko ditu. Urteak pasatzen ari dira eta ez du ahal duen guztia aprobetxatzen. Oraindik badu denbora eta egunen batean asenatuko da. Zaila da ohiturak, izaera eta bizitzeko modua aldatzea. Baina jada ez du balio beste hamaika gauza frogatzen ibiltzeak. Bera da pausoa eman behar duena. Eta pausoa ematen duenean, jende dena edukiko du laguntzeko prest. Bakoitza oso libre da nahi duen bezala ibiltzeko, baina beste bizimodu bat eramango balu, egun

badena baino pilotari handiagoa izango litzateke.

■ **Bereizi behar lirateke kontsumo propiorako drogak eta propio jokorako hartzen direnak?**

Uste dut baietz. Gauza bat da dopatzeko hartzen den substantzia eta bestea kaleko bizioa. Kaleko bizioak ez du pilotan aritzeko laguntzen, alderantziz baizik. Kirolarien dopinak gehiago jokatzen laguntzen du eta hori bai zigortu behar dela guztiz. Kantxan denek izan behar dute aukera berdintasuna, ezin du inork bere gaitasun eta entrenamenduz kanpoko laguntzez baliatu.

■ **Urte gutxian asko garatu da pilota. Kirol tradizionala izatetik profesionalera pasatu da. Azpiegitura eta antolakuntza ere aldaketa horri eusteko garatu dira?**

Prestakuntza fisikoa, elikadura... hori garatu da. Baina antolakuntza mailan uste dut garai bateko martxa bera daramagula. Ez naiz egoeraz kexatzen, baina bada zer hobeturi. Pilotariak oso parte-hartze eskasa du antolakuntzan eta enpresen gaineratik antolakuntza batzorde edo federazio batek funtzionatu behar luke.

■ **Pilotarien sindikatuaren egungo helburuak zein dira?**

Gizarte segurantzaz lortzen saiatzen ari gara. Guk "artisten kontratua" dugu.

■ **Zer beste zaletasun dituzu?**

Edozein kirol ikustea gustatzen zait. Bizikletan ibiltzea eta korrika egitea ere oso gogoko dut txikitatik. Baita lagunekin eta familiarekin egotea ere.

■ **Gaur egungo umeek frontoian ibiltzeko zailagoa dute: ingelesa dela, musika... aukera handia dago.**

Bai, egungo umeek edozertarako denbora gutxiago dute, baita frontoian ibiltzeko ere. Gu eskolatik atera eta argia joan arte frontoian aritzen ginen, ez geneukalako beste zereginik. Nire helburua ez zen pilotari handia izatea, jolastuz gozatzen nuen eta kito. Agoitzen beti egon izan da pilota zaletasun handia. Eta ni ere bertako pilota eskolan hasi nintzen. Gainera adin ezberdineko jendea biltzen ginen eta beti zenuen zure erreferentzia zen zaharragoren bat. Hori da garrantzitsuena, ume denek izan behar dute zaharragoren bat aurretik, hobetzen joateko. Gustatzen ez zaidana da oraingo umeek oso ordutegi hertsia dituztela. Ni oso pozik nago bizitzea tokatu zitzaidan

ARGAZKI ZAHARRA

1988. urtean, "Juan Inazio Retegi" I. txapelketan. Lasarekin batera txapeldun atera zen Etxarrrin. J.I. Retegik berak jantzi zien txapela.

garaiarekin, egun ez nintzateke hain ongi moldatuko...

■ **Bizitza osoa daramazu Agoitzen. Ez duzu bizilekuz aldatzeko asmorik?**

Ez, hemen oso gustura nago. Oso herri polita da eta denetatik badugu bertan (zerbitzuak, ibaia, paisaia ederra...). Hiriburutik 20 minutura gaude. 1.600 lagun inguru bizi gara. Denak bezala, aldatu egin da, baina oraindik eusten dio bere esentziari.

■ **Jokatzen bada behinik behin, nork irabaziko du aurtengo buruz-burukoa?**

%50eko aukerak ikusten dizkiot bakoitzari. Barriolak urte osoa darama oso maila onean. Orain arte ez diogu egun txarrik ikusi. Bere ahalmenen %80-90ean jokatzen du eta hori garrantzitsua da final batean. Bestalde, badakigu Belokik buruz burukorako oso arma onak dituela: oso sake indartsua, baita eskuin kolpea ere, eta lehenengo tantoak aprobetxatzen daki. Espero dugu final ona aterako dela! Zeren azken urteotan ez baitugu final onik ikusi ●

ARGIA ren eskutik

Laguntzaile:

euskadirrati euskadigaztea radioeuskadi radiovitoria

Euskal Idazleen Elkartearen erronka

Produktuek, orohar, kulturalak zein ez kulturalak izan, bizitza jakin bat daukate merkatuan: jaio, bizi eta hil egiten dira. Aipatu produktua jaiotzen denean, ziurgar-bea da bere biziraupena eta publizitate inbertsiorik handiena garai horretan egiten da. Heltzen denean (heltzen bada, produktu asko bidean geratzen baita), publizitate gastu oso gutxi eragiten du, merkatuan bezeria bat fidelizatu duelako jadanik eta bere biziraupena, epe ertain-laburrera, bermatuta dagoelako. Epe luzera begira, ordea, produktu horri berrikuntzarik, aldakuntzarik edo merkatu segmentu berriak irekitzen ez badiogu, apurka-apurka, hil egiten da. Aldiz, produktua indartsuen dagoenean, pizgarri izan dakioken xiringa sartzen badiogu, hau da, produktua eraldatuz eta publizitate pixka bat gehiago eginez, bigarren gaztaro batean sartzen dugu eta produktua biziberritzen.

Ideien eta kulturaren mundua ere ez dira merkatuaren lege horretatik aldentzen. Eta alde horretatik begiratuta, Euskal Idazleen Elkartea (1982an sortua) bere helaroan dagoela esan liteke. Garairik onen eta indartsuenean, ezbairik gabe. Hogeiturtetan zehar egindako lana ez da hutsekoa izan. Oinarri sendoak ditu, erro finkoak. Urtez-urte, "idazleak ikastetxeetan" eta "idazleekin solasean" bezalako programen bidez, edo gai jakin baten inguruan antolatzen diren biltzarren edo "Komatxo artean" irratisaioaren bidez, milaka pertsonengana luzatu du Elkarteak literaturaz gozatzeko gonbita.

2001-2004 PLAN ESTRATEGIKOA. Hala ere, helarora heldutako edozein produkturen antzera, hausnarketak sakon bat egiteko tenorea heldu zitzaion Euskal Idazleen Elkarteari 2001ean: Plan Estrategikoa.

Plan Estrategiko honek, Elkartearen helburuak zabaldu egin ditu: euskal idazleen eskubide profesional eta moralen defentsa egitea eta idazleen lanaren proiektio soziala bideratzeaz gain, aipatzekoak dira, idazleak batu, kohesio-natu eta elkartekidetzat sendotzea, euskalgintzaren eragile izatea, euskal literaturgintzaren erreferente nagusi izatea eta EIEren antolakuntza bazkideen beharrak asetzera bideratzea.

Helburu hauek lortzeko, ildo jakin batzuk zehaztu ditu Elkar-teak, horien artean daudelarik, egitasmo berriak landu eta hartzaile berriengana bideratzea, berrikuntza eta garapen-dinamika barnertzea, bazkideekiko harremanetarako komunikazio estrategia zehaztea, merkaturatze-komunikazio-estrategia zehaztea, finantzabide-

iturri berriak urratzea eta Elkartearen egitura eta barne antolamendua hobetzea.

Indar handiagoa hartzea eskatzen zaio elkarteari (bazkidegoari zein kanpo irudiari eta eraginari begira), eta indartzeko, zera suposatzen du: egitasmo berriak sustatzea, lehendik zeudenak sistematizatzea, komunikazio estrategiak zehaztea eta Elkartearen egonkortasun ekonomikoari begira, finantzabide iturri berriak urratzea.

Guzti honek, Elkartearen barne antolaketa eraginkor bat eskatzen du, egun dituen baliabideak ahalik eta modu errentagarrienean erabil daitezen.

Bestalde, Elkar-teak, bere egiteko funtsezkoen artean, bazkideekiko harremanak landu eta zaindu beharra barnertu beharra dauka eta zerbitzu eraginkorrek eskaintzeaz gain, Elkar-tearekiko lehiakortasuna sustatu behar du hauengan.

INPLIKAZIOA HELBURU.

Idazleen eta beren lanaren proiektio soziala bideratzeko eta irakurzaletasuna sustatzeko Elkartetik antolatzen diren programek uneoroko berrikuntzak izan behar dituzte bazkide eta gainerako guztien beharrezan eta nahiak asetzeko. Berrikuntza lan hauek, egitasmoen kalitatea hobetzeko eta batez ere elkartekideen inplikazioa areagotzeko, bazkideez osaturiko lantalde tematikoen bidez bideratuko dira.

Guzti honetarako bada, Elkartearen erronka, jauzi kualitatibo bat egitea da. Hau da, orain arteko egitasmoak egonkortu eta hobetzeaz gain, gero eta jende gehiagori helaraztea Elkartearen ekimena, bazkideekiko harremanak zaintzea (berauek baitira Elkartearen arima eta gizartearekin zuzeneko harremana dutenak), eta Elkartearen zeregina, egitasmo

berriak sustatzeko eta eraginkorragoa izateko, egitura egonkor eta konpetente bat bilakatzea da: bazkideekin zuzeneko harremana izango duena, bazkideen eta zuzendaritza batzordearen parte-hartze aktiboa sustatuko duena, eta eguneroko kudeaketa sistema eraginkorrean oinarrituko dena Plan Estrategikoak agintzen dituen egitasmo guztiei erantzun ahal izateko.

Finean, Euskal Idazleen Elkar-teak bi helburu sahiestezin ditu gogoan: idazlearen eskubideen defentsa eta bere obraren proiektio soziala bideratzea, eta euskal literatura ezagutaraztea, horixe izanen dela uste baitu, Euskal Idazleen Elkar-teak euskal kulturari egin diezaiokkeen ekarpenik handiena ●

Ana Urkiza
EIEko idazkaria

"Ideien eta kulturaren mundua ere ez dira merkatuaren lege horretatik aldentzen. Eta alde horretatik begiratuta, Euskal Idazleen Elkartea (1982an sortua) bere helaroan dagoela esan liteke. Garairik onen eta indartsuenean, ezbairik gabe"

2002ko ekaina

KOLDO MITXELENA Kulturunea

Erakusketak

Ganbara

ekainean
zehar

Isabel Azkarate:

20 urte 35 mm.tan

Arteleku

ostirala
21

Arteleku berriaren aurkezpena

Aurkezpen ekintzak eta Garai
Txarrak proiektuaren aurkezpena

osteguna
27

The Balde aldizkariaren 4. zenbakiaren
aurkezpena

Koordinatzaileak:
Blanca Calvo, Ion Munduate.
Artista eta aurkezpenak

20*
21

\$Shot
Lacey/Lauro/Parkins/Cornell:

26
27

Dora Dream- Sandra Cuesta

26
27

El Eclipse de A.- Amaia Urrea

ostirala
28

A Space Odyssey- Cuqui Jerez

larunbata
29

Tiro Inflectido- F. Tropa, A. Maraha

larunbata
29

Reflections- Gary Stevens

Egitaraua Oportoko Fundação Serralves-en
jarraituko da uztailan zehar.

Erakusketak

16
etik aurrera

Zaharkinak
Erakusketa (XIV. edizioa)

Antolatzaileak: Gipuzkoako Foru Aldundia
Laguntzailea: Ataungo Udala
Aholkularitza: Aranzadi Zientzia Elkarte
Tokia: Ataungo udal kiroldegia

Bestelakoak

2002 Udako Dantza Ikastaldiak

Dantza Klasikoa.

Irakaslea: Angélito Lozano

Dantza Garaikidea.

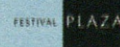
Irakaslea: Francisco Lloberas

Tokia: Arteleku (Kristobaldegi 14, Txomin Enea. Donostia)

Informazioa: 943 48 28 91

Izena emateko epea: ekainaren 21 arte

Plaza 2002

Antolatzailea:

Jazzle

Laguntzaileak:

Eusko Jaurlaritza, Gipuzkoako Foru Aldundia eta
Donostiako Udala

Tokia: Kursaal

21
etik aurrera

Ixilik: espazio poetikoa

Juan Carlos Aberasturi, Jokin Díez Fortuny,
Laura Esteve

ostirala
21

**Jabier Muguruza: Ba al daki norbaitek
benetan zer ordu den?**

ostirala
21

**Plazako kafetegia: gune ireki bat,
eztarria busti eta jendea nahiz
sorkuntza aurkitzeko**

larunbata
22

Kirikoketa Théâtre: "Ostiral-en zain"

Irén Lovász & Makám

Lecciones de Tinieblas

Musika: François Couperin

Koreografia: Damián Muñoz

Antzezleak: Isabel Álvarez, Alicia Borges,
Loreto F. Imaz, Renée Bosch

Plazako kafetegia

igandea
23

**Gretel y Hansel: un espectáculo
para todos los públicos**

Testua: Iñigo de Miguel

Musika: Iñigo Casali

Ben Monder-Theo Bleckman Quartet

Daniel Pérez: Project Komeda

Match de Improvisación teatral

Zuzendaritza eta Koordinazioa: Santi Ugalde

Euskara

Hire esku !!!

DBHko ikasleen artean euskararen erabilera
sustatzeko egonaldiak Orioko Txurruka aterpean.
Izena emateko epea ekainaren 14an bukatuko da.

E Z P A

PRINTZA

LANA EMATEN DU

Lourdes Oñederrak Bilbo Zaharra Forumean eginiko adierazpen batzuk dira honakoak "Gara"tik jasoak:

" (...) Oso egoera absurdoan gaude. Ez badago nahiko irakurle, zein da euskaraz idazteko arrazoia? (...) Konturatzen zarenean idazteko hautatu duzun hizkuntza horren eznahikotasunaz, benetan sentitzen da absurdoa, haserre pixka bat, beldur pixka bat eta 'merezi al du' galdera sortzen da. (...) Euskaraz irakurtzen dugun gehienok ez gara irakurle arruntak. Hau da, oheratzean irakurtzen duen jendea edo hamaka batean irakurtzen duen jendea falta zaigu. Beharbada hori gertatzen da gaztelaniaz irakurtzeko baino askoz gehiagotan behar dugulako hiztegia. Euskarak lana ematen du. Euskaraz egiten dugu ikasteko eta irakasteko, beti ez bada, askotan. (...)

Literaturak asko lagundu dio batua sendotzeari, baina sortzeko askatasuna behar da. (...) Ematen zaizkigu zerrendak, baina ez dizkigute irizpideak ematen. Ez gaituzte askatzen, beti ibili behar dugu kontsultatzen. Esango nuke Euskaltzaindia, beharbada, ama babesleegia dela eta guk ez diogula utzi nahi bularra hartzeari (...).

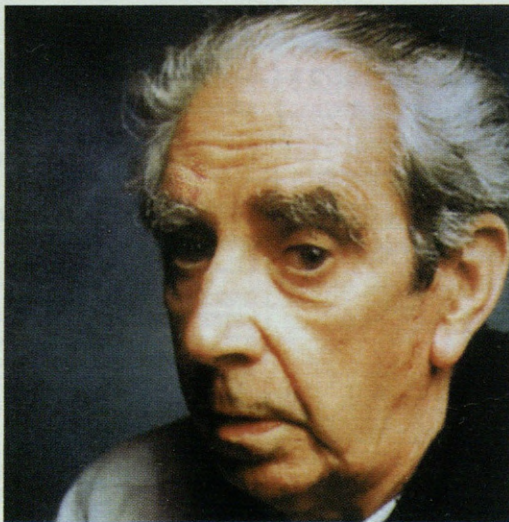
Beharbada euskara mordoilotu egin beharko genuke; beharbada euskarari zikintzen utzi behar diogu, nekea kentzeko, erabilera malgutzeko, jende gehiagok erabiltzeko gehiagotan, jende gehiagok irakurtzeko (...).

LIBURU AZOKA BI

IA aldi berean burutzen ari dira Iruñean eta Bilbon liburu azokak. Bakoitzak ordea, berezko ezaugarriak ditu. Esaterako, Bilbokoa maiatzaren 30ean hasi eta ekainaren 9an amaituko da. Bertan, iaz bezala, 55 erakusmahai izango dira, baina 72 erakusle, orduan baino sei gehiago. Irabaziei eta salmentei dagokionez, iazkoen antzekoak espero dituzte aurten ere. Iruñean berriz, lehenengo aldiz antolatu da ofizialki Liburu Azoka. Oraingoan, Sarasate pasealekuan jarri behar izan dute. Eta gainera, estalitako erakusmahaiak jarri dituzte. Hala ere, hasierako proiektua maiatzaren 31n hasi eta ekainaren 9an amaituko den Liburu Azokarena baino handiagoa zen. Behar zen diru kopurua lortzea, 60.000 euro, ordea ezinezkoa zen liburu saltzaileentzat.

MITXELENAREN ESKUBIDEAK

HIL honetan erosi ditu Gipuzkoako Foru Aldundiak Koldo Mitxelena hizkuntzalariaren obra guztien eskubideak. Hori dela-eta haren lan osoa argitaratzeko asmoa agertu du. Irailean ekingo diote argitarapen lan horri, Julio Urkixo Minte-

■ Koldo Mitxelena.

giaren sorreraren 50. urteurrena ospatzeko ekitaldien baitan. Mitxelenaren lanek hamar milatik gora orrialde dituzte eta beraz, lau urteko epea kalkulatu dute bere obra osoa plazaratzeko.

UEU-KO IKASTAROEK 30 URTE

UEUK eta udako ikastaroek 30 urte beteko dituzte aurten. Egitaraua prestatua dago. Biarritzeko ikastaroak uztailaren 1etik 5era egingo dira. Bertan, besteak beste, "Irailak 11: egiak eta gezurrak" edota "Euskal Hedabideen erronkak: hizkuntza txikiak komunikabideetan" gaiak jorratuko dira. Iruñekoak uztailaren 15ean hasiko dira. Guztira, 26 ikastaro eskainiko dira. Berrikuntzen artean, "Pirineotako ibilbide naturalistikoa" izeneko ikastaroa aipa daiteke. Bertan, landare eta animaliak aztertuko dituzte, ibilbide hori eginez.

H I T Z B I T A N

- Miren Azkaratek "Deia" egunkarian eginiko adierazpenak dira hauek: "Tamalez, euskeraz gatazka politikoa behar lukeena baino gehiago sartzen da".
- Jon Mayak honakoa zioen Donostiako Zinemaldian orain arte egiten zen ohorezko aurrekuaz "El Diario Vasco"n: "Horrelako ekitaldi puntualetan aurrekulari bat egotea ez da euskal dantza tradizionala laguntzeko modu onena. Azken finean adorno bat izaten gara horrelakoetan. Dantzari tarteak behar zaio bai, baina behar duen eszenategietan".

L A K

PABLO S. QUIZA

TRENBIDEAREN MUSEOA FUNDAZIOA

LEHENGO astean eratu zen formalki Euskal Trenbidearen Museoa Fundazioa, Gobernu Kontseiluan onartu ondoren. Fundazioak Azpeitiko Museoaren kudeaketa, zuzendaritza eta mantenimendua ditu xede. Gainera, erakunde honek tren bidezko garraioaren dokumentazio zentro bat sortuko du eta bera arduratuko da Euskadiko Museoen Sarean parte hartzen duten beste aretoekin harremanak egiteaz.

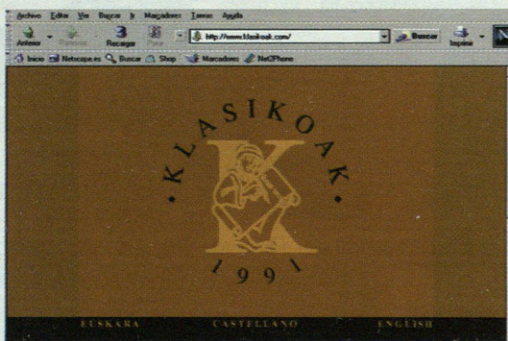
BERRI KLASIKOAK

ORAIN hamaika urte sortu zen "Pentsamenduaren Klasikoak" izeneko proiektua. Honek Mendebaldeko pentsamenduaren oinarritzko ehun obra euskaratzeko asmoa zuen. 70 euskaratu dituzte dagoeneko, eta datozen hiru

PIRATEN AURKA

Ekainaren 11n diskoen munduak egun jasaten duen gaitz handienaren aurkako borrokari ekingo dio. Egun horretan, disko saltzaileek dendak itxiko dituzte ordubetez, eta irrati formulak isildu egingo dira. Merkatuko diskoen %50-60 pirateatuak egongo dira datorren urtean. Diskoetxeei eta autoreei eragiten die honek. Eta orokorrean musikari. Izan ere, diskoetxeek ez badute etekinik ateratzen diskoak produzitzean, hauek sortzeari utziko diote. Ondorioz, autoreak, batez ere kontzertuak eskaintzen ez dituztenak, langabezian geratuko dira. Eta mundu honetan hastekotan daudenek ez dute diskorik kaleratzeko aukerarik izango. Beraz, gu, entzuleok, hauen musika entzun gabe geratuko gara.

urtetan beste 15 plazaratuko dira. Gainera, "Klasikoak" egitasmoak orain arte argitaraturiko liburuen hitzaurreak biltzen dituzten bi liburuki argitaratu ditu eta www.klasikoak.com web gunea martxan jarri.

■ Bildumaren informazioa dago web gunean.

JOSEBA OLALDE

■ Dora Salazar.

IZENAK

Dora Salazarren "La sirena y los Icaros" obra Gasteizko Lovaina Plazan jarri berri dute. Artista nafarraren lan hau hautatua izan zen Vitoria-Arte-Gasteiz lehiaketan. **Gotzon Hermosillak** "Road movie" izeneko bidaia kronika plazaratu du Pamiela argitaletxearen "Zerberri" sailean.

Isabel Azkarate argazkilari donostiarren 120 argazki daude ikusgai Donostiako Koldo Mitxelenako Ganbara aretoan hilaren 30a arte. Azkaratek eginiko hainbat bidaia irudiak daude batetik, eta bestetik, hainbat argazki intimista bildu ditu.

Teatro La Bolla Nafarroako talde sortu berriak Iruñeko Udalak antolatutako Muestra de Teatro de Aquí izeneko lehiaketan nagusitu da "La Mandrágora" lanagatik.

Benito Lertxundik hil honetan bertan ekin dio "Nere ekialdean" diskoa grabatzeari, Elkar estudioan.

ALBERTO ELOSEGI

■ Benito Lertxundi.

- Jean Haritschelharrek "Deia"n: "Utopia da euskara Iparraldean ofizial izatea; baina utopiarik gabe ez da bizirik (...)".
- Ander Manterola Labayru Ikastegiko zuzendariaren aburuz, "Bizkaian oraindik lotsa dago bere euskalkia erabiltzeko". Adierazpenok "El Pais"en egin zituen.
- Xabier Olarra itzultzaile eta editoreak zera zioen "Euskaldunon Egunkaria"n euskal irakurleei buruz: "Oraingo euskal irakurleak gure inguruko herrietakoen gero eta antzekoagoak dira".

Irailaren 3a bitartean, “Paris: arteen hiriburua, 1900-1968” izenburuko erakusketa izango da ikusgai Bilboko Guggenheim Museoa. XX. mendeko arte korronteen isla izateaz gain errealitate politiko aldakorren lekuko ere badira bertan bildutako obrak.

PARIS GUGGENHEIMEN: 70 URTEKO KORRONTEEN KRONIKA

■ Jacques de la Villeglé, *Gare Montparnasse, Rue du Départ*, 12 juillet, 1968.

Erakusketa honetako artistak Paristik datoz, baina erakusketa bera Londrestik datorrela esan genezake, bertako The Royal Academy of the Arts-ek antolatu baitu, Bilboko Guggenheimen titaniozko teilatupean eta BBVA Fundazioaren babesean. Iragan mendeko zazpi hamarkadetan Frantziako hiriburuan egindako 150 artisten 250 lan baino gehiago biltzen ditu erakusketak. Picasso espainiarra, Chagall eta Kandisky errusiarra, Modigliani italiarra, Mondrian holandarra... eta euren

arte lanak izan ziren Parisko korronteen protagonista. Denak ez dira frantsesak beraz. Izan ere, hiria ren edertasun eta erromantizismoak, bere tradizio kulturalak eta politika liberalak eta, gaur egun arraroa badirudi ere, bertako bizi-kostu merkeak erakarrita, bazter guztietako artistak bertara hurbildu ziren XX. mende osoan, Paris arteen hiriburu bihurtuz.

Erakusketetan denbora eta espazioan elkarrengandik urrun dauden lanak elkarren ondoan jarri eta ikuspegi historikoa baztertzeke joera nagusitu den garaiotan.

erakusketa honek historiari heltzen dio, eta baita geografiari ere, erakusketa kronologikoki antolatua izateaz gain, Paris-ko hainbat auzoren arabera izan baita paratua. Auzoz auzo beraz, 70 urteko ibilbidea egin dugu Guggenheimeko bigarren solairuan barna.

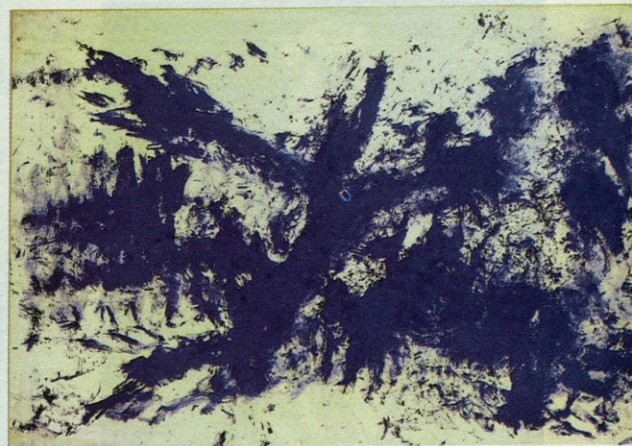
MONTMARTRE, 1900-1918. Mendea jaio eta I. Mundu Gerrara bitarte auzo hau izan zen abangoardiaren muina eta kubismoaren sorburua. Lehenago ere hainbat impresionistaren gunen izan ziren

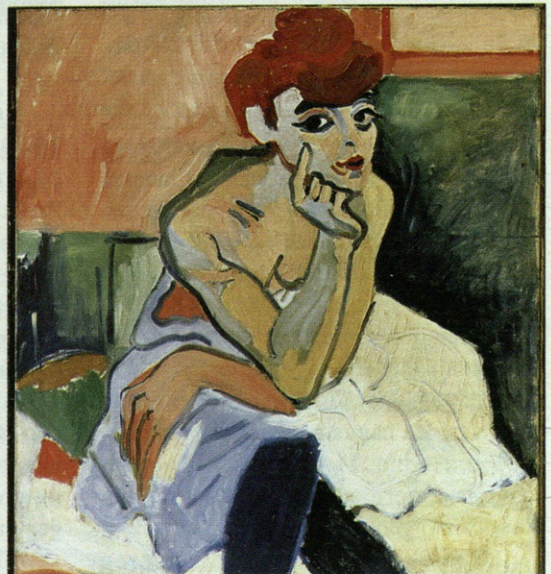
■ Robert Delaunay, *Eiffel Dorrea zuhaitzekin*, 1910.

Lapin Agile eta Moulin-Rouge inguruak, baina mendea jaio berri zenean Picasso eta Braquek bertan hautsi zituzten mendebaldeko artearen perspektiba tradizionalaren egiturak. Objektuen fragmentazioaren

hizkuntza bisual berriaren, kubismoaren, hariari jarraiki, Delaunayk Eiffel dorrea puskatan irudikatu zuen, baina kolore biziak erabiliz, Derainek lerro hauen gainean ipini dugun lanean egin zuen bezala.

■ Yves Klein, *Antropometria urdin handia*, ANT 105, g.g.b 1960.

■ André Derain, *Emakumea atorrarekin*, 1906

MONTPARNASSE, 1919-1939.

20ko hamarkadan Montmartreko klubak utzi eta La Coupole, Le Dôme edo La Rotonde Montparnasseko kafetegiaren inguruan bildu ziren artista eta idazleak.

URDUÑAN BADUZU ZERTAZ GOZATU

URDUNAKO UDALA

FORU PLAZA 1 - Tel: 945 383003 • FAX: 945 383445

Maiatzaren 7tik - Irailaren 1ra

hiria eta memoria

la ciudad y la memoria

ERAKUSKETA

Andra Mari Parrokia (Urduña)
Tel: 658 741488 (talde adostuak)
e-mail: expo@ciudaddeorduna.com
Ordutegia:
Astelehenetik Larunbata arte: 10etatik - 19ak arte
Igandeetan: 14etatik - 20ak arte

■ Salvador Dalí, *Tiraderadun Miloko Venusa*, 1934/64.

Parisko Eskola estilo tradizionalagora hurbildu zen, Picassoren hainbat lanetan edo Modiglianiren biluzietan islatzen den modura; Le Corbusier eta Ozenfantek makinaren aroarekin bat zetorren purismo sinpleari ekin zioten; Zurich sorburu izan zuen dadaismoa ere Senaren bazterretan zabaldu zen.

30eko hamarkadan Abstrakzio-Sorkunza taldea nagusitu zen, hots, Vantongerloo, Herbin, Mondrian edo Domelaren urdin, hori, gorri eta beltz koloreko konposizio geometrikoak.

Hamarkada berean, faxismoaren goraldiaren testuinguruan, Dalik eta gainerako surrealisten ametsak irudikatzeari ekin zioten auzo honetan.

■ Jean Tinguely, *Miramar (Txiroen balleta)*, 1960.

■ Jean Fautrier, *Bahitua*, 1943.

SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS, 1940-1957. Magritte, Masson, Ernst, Mondrian, Chagall eta beste hainbatek Paristik alde egin zuen II. Mundu Gerran. Picasso, ordea, ez zen *rive gauche*ko Saint-Germain auzotik mugitu. Eta existentzialismoa ere, Sartre buru zela, bertara bildu zen.

Gerraren gogortasunak izan zuen isla garai hartako artean. Braque, Bernard edo Buffeten obra goibelak dira horren isla, baita okupatzaileen errepresalia eta torturen lekuko izan zen Fautrierren testigantzak ere.

40ko hamarkadaren bukaeran COBRA taldea sortu zen Jorn, Alechinsky eta Appelen eskutik. Parisko Eskolatik eta surrealismotik baztertu nahian, espresionismoari eta kolore bortitzei heldu zieten taldekideek. Baina surrealisten ere Parisera itzuli ziren apurka, eta Parisko Eskola indarberritu eta estilo eta artista ugari bildu zuen bere inguruan. Abstrakzio geometrikoak, op arteak eta arte zinetikoak euren ibilbidea egin zuten 50eko eta 60ko hamarkadatan. Eta Yves Klein artistak, aldiz, bere bide propioari ekin zion, pinturaren genero guztiak berritzeko saiakeran (bere kolore propioa eta guzti asmatu eta patentatu zuen, International Klein Blue, IKB, izenez).

AUZO LATINOA, 1958-1968.

60ko hamarkada iskanbilatsuak, Aljeriako Gerrak eta beste hainbat gertaera politikok, eragina izan zuten Pari-

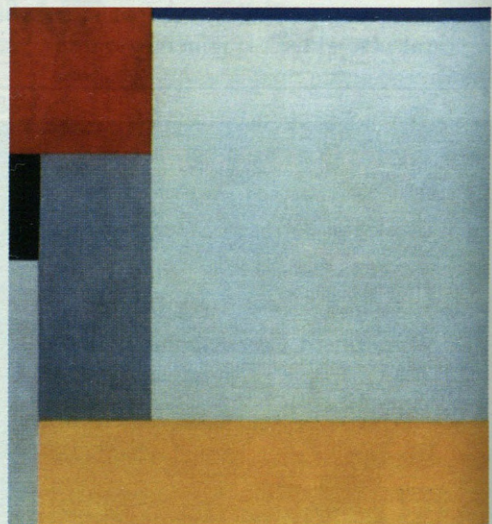

■ Jean Fautrier, *Untxi larruak*, 1927.

sen eta baita bertan jarduten zuten artistengan ere. Paris bera borroka politikoen gune bihurtu zen 68ko maiatz ezagunean eta Auzo Latinoko kaleak barrikadez eta gas negar-eragilez bete ziren. Villeglé, Tinguely eta beste batzuek Nouveaux Réalistes taldea sortu zuten, Duchampen *readymade* kontzeptua birrasmaturaz eta artea eguneroko objektuetan oinarrituz.

Errealista berri hauen parean, eta hauen lana nabarmen gaitzetsiz, Figuralio Narratiboa talde ezkertiarra sortu zen. Aillaud, Arroyo, Recalcati eta beste batzuek mugimendu modernoaren amaiera eta pintura politiko berri baten premia islatu zuten euren lanetan.

70 urtez Paris izan zen artearen hiri-burua, baina 68ko maiatzak nagusitasun horren gainbeherari eman zion hasiera ●

■ César Domela, *Konposizioa 5. zk*, 1925.

Ale hark Bilbo-Behobia autobidea zuen hizpide. Baserritar askok beraien bizimodua aldatu behar izan zuten baserriak utzita.

Astopisten herrian baserriak desagertzen

■ Bilbo eta Donostiaren arteko bidea egin nahi zuenak bost ordu luze eman behar zituen trenean, agian horregatik ez zen iskanbila handirik sortu autobidearen proiektua aurrera atera zenean.

Astopisten herria ei zen gurea 1972an. Eta zeuzkaten zirkulazio arazoei nolabaiteko konponbidea emate aldera, gaur egun hain ezaguna zaigun Bilbotik Behobiarainoko autobidea egitekotan ziren. Proiektu honek ez zuen protesta larriegirik sortu, ez behintzat Leitzarango autobidea egiterakoan izan zirenaren parekorik. Arazoak arazo, oro har autobidea ondo hartua izan zela esatea legoke, batik bat gidarien aldetik. Izan ere, ordura arte, Bilbo eta Donostia oso urrun zeuden. Bost ordu luze pasa behar zituen trenean batetik besterako bidaiaria egin nahi zuenak. Eta errepidetik abiatuta, beste hainbeste ez dut esango, baina hortxe-hortxe, gehi bideko arriskuak. Beraz, ulertzekoa da Bilbo-Behobia autobidearen proiektuak jaso zuen gehiengoaren oniritzia, autobus, kamioi zein kotxe gidarien makina bat buruhauste eta ernegazioekin bukatuko zuelakoan. Baina maiz gertatu ohi den bezala, batzuentzat pozgarri izan zitekeenak hondamena ekarri zien beste batzuei.

BOTATZERA DOAZEN BASERRIAK

Honelako izenburua zeraman Errialdetik ZERUKO ARGIAren lehen orrialde-tik plazaratzen zuen salaketak: "Bilbaotik Behobiraiñoko Autopista. Botatzera

doazen baserriak". Nolanahi ere, alde z aurretik pozik agertzen zen Errialde bi norantzak erepide ustez zabal, babes- tu eta bidegurutzerik gabekoa izango zutelako laster, eta hauexek ziren horre- tarako agertzen zituen arrazoiak: "Izuga-

[illegible]

ria da Euskal Erriko ibilbideen arazoa. Ez da trenbiderik gehitu aspaldian, urritu baizik. Treneko joan-etorriak eta eraman-ekarriak, berriz, asko gutxitu dira. Autobideak ere ez dira asko ugaltu azken urte aietan. Batez ere Erri aundietatik igarotzen diranak lehengoak dituzu. Autoak, kamioiak eta motoak, berriz, erruz ugaltu dira. Lau millatara iritxiko dirala egunero Donostia-Astigarraga-Ernani bitartekoan dabiltzanak, pentsatze utsak, ikara ematen du. Bost millatik gora ibilliko omen dira 1977an egunero Gipuzkoako bide nagusietan".

Etanolakoa ote zen ibilgailu horiek guztiak harantz eta honantz ibiltzeko zeukaten errepide sarea? Bada, ez oso ona, antza denez: "Autobideak -zioen Errialdetik- estuak ditugu. Asko koskatzeko eta zuloz beteak. Astopistak diruditelako esan du norbaitek. Asko dira arriskuko bidekurutze eta okergune bihurriak ere. Ikustekoak dira bideetako betekadak. Ikustekoak zenbait erritako sarreran egi-

■ Europa zoriontsu bat

Garazi, 1972-VI-11

Azkenean elkar ikusi dute, aurpegiz aurpegi, Moskun, Kremlingo lan gelan. Munduko arazoak zituzten gaitzat. Berauk dira munduko bi indar handien ordeko. Alde batetik, Richard Nixon, Estatu Batuetako lehendakaria, kapitalismo gorri eta askearen herrikoa, dolarren, firma handien eta kristau askoren herrikoa. Bestetik, Leonidas Bresnev, maixu zuhurra, izkutuko lege askoren jabea, Rusia sozialista eta burokraziakokoa, alderdi komunistaren idazkari nagusia; URSS guztia industriatu eta inongo Jainkoarenganako sinesmena barreiatzen ari dan Alderdiaren ordekoa. Bata eta bestea, bi ekonomi-sistema zeharo ezberdinen ordezkari. Ezberdinak izan arren, antzerki-saio hontan ez ahal dugu ikusi anaita bizkiak direla? Batzutan etsai bezala jokatzeko dute; hemendik aurrera, badi-rudi ongi konpontzera abiatu direla (...)

Basarri, 1972-VI-11

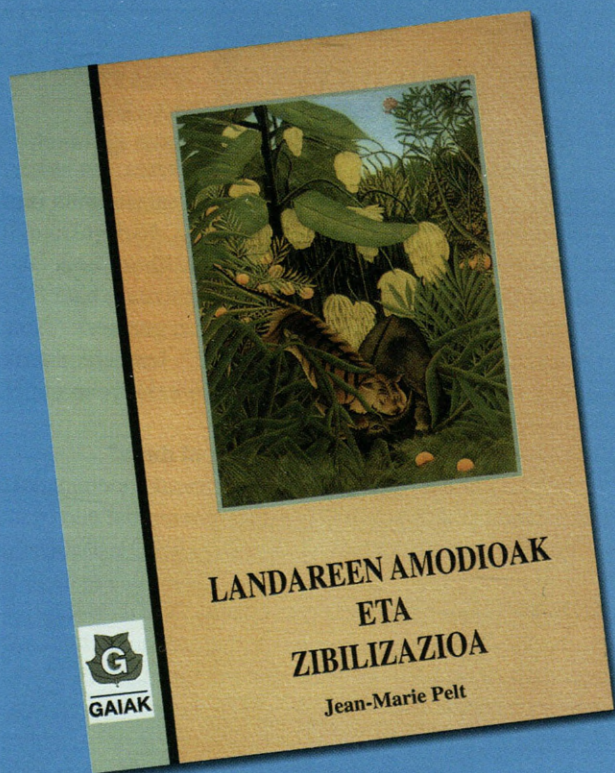
atera kontu bizimodua nola dagoen".
(...) Bizi osoa kosta ertzean daramagu-
nok beste zerbaitez ere gogoratzen
gera. Gure gazte denboran, Zarautz'en
bereziki, "Okontxo" zanari zenbat
bando ez genion entzun, sororako
arraia kaian (portuan) zegola erriari
aditzera emanaz. Uskeri batean erosten
zuten baserritarrak errian iñola saltze-
rik etzegoen bokarta edo antxua. Pezta
bakar batzuren truke tiña aundiak
antxuarekin gaiñezka. Eta antxua oso
ona izaki lurra ongarritzeko, arta-sail-
lak indartzeko. Auek guziak onela
dirala, aurtan, enetxuok, kilo antxua
amabi duro pagatzeraño iritxi gera.
Gure aurrekoak piztuko balira ez luke-
te sinistuko ●

ALBERTO FIORECCI

EUSKALDUNAK MATXINO (Matxinadak ulertzeko gida)

Euskal Herria beti erresistentzia ibili den herria da eta herriaren erresistentzia oso gogorra izan zen XVII. et XVIII. mendeetan, gaur ia idealizaturik ditugun "matxinadak" sortuz. Liburu honetan agertzen dira garai haietan Euskal Herrian gertatu ziren mendetasun ideologiko, politiko eta ekonomikoak, eta horien ondorioz sortutako herri-erreboltak. Ondorio ezin erakargarriagoak ateratzen dira liburuaren azken partean eta oso bibliografia zaindua ere agertzen da. Liburu bikaina, beraz, gure herria hobeto ezagutu eta maitatzeko.

LANDAREEN AMODIOAK ETA ZIBILIZAZIOA

Landareen inguruan gehien dakien eta hoberen dibulгатzen dituen bere ezagutza Jean-Marie Pelt zientzialari ospetsua dugu. Biziaren sorreran itsasoetako algetatik eboluzionaturiko goroldioak, garoak eta koniferoen bidez landareek obulua, hazia eta polena asmatu arte, sexu-erakarpenak izan duen garrantzia azaltzen digu Peltek, nobela moduan, umore finez eta ia-ia X sailkapenean egon zitekeen (landareen amodio sutuengatik) historia. "Ekologiako Europar Instituto"aren lehendakaria den jeinu honek jende askorentzat urrun dagoen unibertso hori, gozatzeko, maisuz hurbildu digu.

**Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

JOXANTONIO ORMAZABAL XELEBRELANDIAN BARN

**IRRI ETA
BARRE**
Joxantonio
Ormazabal
ELKAR
61 orrialde
5,40 euro

Jon Zabaleta marrazkilaria-
ren irudi alai bezain adie-
razgarriak lagun dituela
plazaratu du Joxantonio Orma-
zabalek Elkar argitaletxearen
Xaguxar sailean haur txikiei
begira egin duen bere azkenen-
go idazlana, "Irri eta barre",
letrak irudizkatzeko, marrazkiak
begiratzeko eta jolasteko apro-
posa izan eta inor ez aspertzeari
helburu dituen liburu hau. Sei
urte inguruko haurrengan pen-
tsatuz dago osatua, eta berdin
eskaintzen du antzerkiaren
berri, hegazkin batera igoz gero
ikus daitekeen panorama, hitz-
jokoak, aho korapiloak, poema-
txo jostariak, abesti herrikoiak,

erantzun eta guzti daukaten
igarkizunak, Xelebrelandian
bizi den jendearen ohitura eta
gorabeherak, lau orrialde ezber-
dinetan agertzen den Barrehiz-
tegia, Don Ebaristoren lanbidea
asmatzeko modua, dendara joan
eta bi litro porru, lau metro
jogurt, galleta erdi bat eta bi
intxaur, esne gorria, kafe txuria
eta bost kiloko baratxuria eska-
tzen dituen eroslearen istorio-
txoa, Joxe Lorentxo eta Jose-
fiña, aitona harakina eta amona
okina, bata gizena, bestea fin-
fina nola konpontzen diren argi-
tzen duen kontakizuna, herriko
festetan txerri bat tokatu zitzaie-
nean gertatua eta abar luzea.

▼ Egileari Galdezka

"Badirudi testua iruditzen itsatsirik dagoela"

Joxantonio Ormazabal

■ Nori zuzenduta dago "Irri eta Barre"?

Liburu hau xumea, arina, laburra da, marrazkiz betea, eta irakur-
tzen ikasten ari diren edo ikasi berri duten haurrentzat egin izan
da. Marrazkietan eta testuan, umorea da nagusi. Niri gustatuko
litzaidake haur batek gauean, lo hartu aurretik, liburu honetako
pasarte bat edo beste irakurtzea eta hurrengo goizean, haur hori
alai-alai jaikitzea eta galdera hau egitea, adibidez, gurasoei: "Aita,
ama, ezetz asmatu astoak zenbat hanka dituen!". Izan ere, astoak
zortzi hanka baititu: bi aurrean, bi atzean, bi ezkerrean eta bi
eskuinean.

■ Txistez osaturiko liburua dela esan nahi al duzu?

Ez, hau ez da txiste liburu huts bat. Hemen bertsoak, poematxoak,
hitz-jokoak, igarkizunak, barrehiztegia eta txisteren bat edo beste
aurkituko ditu liburu hau eskuetan hartzen duen haur, irakasle edo
gurasoak. Norbaitek esango du, agian, liburu hau ikusita, ez dela
gauza asko behar liburu bat egiteko, eta egia da. Nik uste dut gau-
zarik beharrezkoena liburua zuzendurik dagoen irakurlearekin
ongi konektatzea dela. Ez dakit lortu dudana. Nire lankide batek,
Manuk, haur txikientzat nik idatzitako pieza labur hauei "joxan-
keriak" deitzen die, eta burutik pasatu zitzaizkidan liburuari izenburu
hori jartzea ere, baina ez nintzen ausartu. Nolanahi ere, oxala
"joxankeria" hauek Euskal Herriko haur bati baino gehiagori ira-
kurtzen ikasten, barre egiten eta ongi pasatzen laguntzen badio.

■ Eta zer deritzozu Jon Zabaletak egin duen lanari?

Izugarri lan ederra dela. Liburu honetan marrazkiak testua bezain
garrantzitsuak dira; badirudi testua irudietan itsatsirik dagoela, eta
hori ona da liburua haurarentzat erakargarria izan dadin.

LIBURUAK

ODOLBILDUA

Josu Landa
SUSA
174 orrialde
12 euro

AZPIJOKOA NERBIOI EZKERRALDEAN

Nerbioi Ezkerraldean eta 50eko hamarkadako urteetan kokatu du Josu Landak bere lehen nobela honen ekintza. 1936ko gerran galtzaile gertatu eta bizitzari nola edo hala aurre egiten saiatzen dira "Odolbildua"ko pertsonaiak, dagoeneko belaunaldi berriak beste nahi batzuk agertzen baditu ere. Etsaiez inguratutik, beraiek ere ez dira atzean gelditzen azpijokoan aritzeko orduan. Protagonista nagusia Mentxu deritzana da, bere familia aberatsari bizkarra eman eta zuhurki berea ateratzen ahalegintzen den emakume heldua. Gerra garaian ezagututako gizonaz eta haren emazte eta semeaz baliatuko da horretarako. Kontrabandoa eta boxeo giroko sator lana, gerra ondorenaren latza atzean uzten ari den garai korapilatsua primeran islatzen duen nobelan.

**DEBA IBARRETIK
EUSKARAREN
HERRIRA**

Batzuen artean
BADIHARDUGU
180 orrialde
12 euro

KOLDO ZUAZO ETA BADIHARDUGU-REN LANA

Badihardugu Euskera Alkartiak Deba ibarreko hamazazpi herriak batzen ditu, alegia Arabako Aramaio, Gipuzkoako Gatzaga, Eskoriatza, Arrasate, Oñati, Antzuola, Bergara, Elgeta, Soraluze, Eibar, Elgoibar, Mendaro, Mutriku eta Deba, eta Bizkaiko Ermua eta Mallabia. Bere helburua, bertako euskara suspertu, euskararen osasuna hobetu eta euskaraz gustura eta eroso jardutea da, eta hain zuzen helburu horren atzetik eskaintzen dio euskaldungo osoari bere ikusmoldea, hots, Koldo Zuazorekin batera egindako "Deba Ibarretik Euskararen Herrira" liburua, non eskualdeko euskara batuaz jarduteaz gainera, Deba ibarreko hizkera berezienak ezagutzera ematen diren.

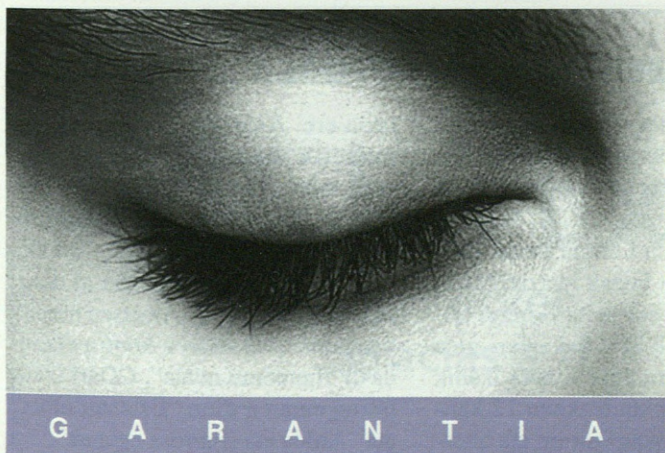
**TENTO ETA
TELEBISTA**

Ricardo Alcántara/
Gusti
IBAIZABAL
29 orrialde
4,75 euro

TENTO TELEBISTAZ NAZKATU ZENEKOA

Etxeko txikienak gogoan izanik idatzi eta marraztu den istorio hau Iñaki Zubeldiak euskaratu du. Tento txakur txikia da bertako protagonista. Azken aldian oso arraro zebilen Tento hori, bere lagunekin jolastera irten beharrean telebista ikusten gelditzen baitzen beti. Eta halako batean, iragarki bat egiteko aurpegi berriak behar zituztela jakin zuen. Ziztu bizian telebistarentz joan zen gure laguna. Eskatu zizkioten froga guztiak egin, eta irabazle gertatu, hura zen, hura, Tentoren poza! Baina lanean hasi zenean, hangoa ez zitzaion batere gustatu. Izan ere, ezer ez zen egiazkoa. Izozki bat miazkarazi, eta miazkada bakoitzaren ondoren "Bai gozoa! Ederra dago!" esateko eskatu zioten, baina izozkiak oso gustu txarra zeukan. Eta haserretu zen, noski.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

BUHAME-ARGIAK

Ramón María del
Valle-Inclán
IBAIZABAL
194 orrialde
7 euro

VALLE-INCLANEN ESPERPENTO OSPETSUENA

Anastasio Esnaolak euskaratu du Valle-Inclán idatzitako "Luces de bohemia" esperpentoa. XX. mendearen hasieran Espainiako gizarteak bizi zuen kinka larria eta orduko giro politikoa ardatz dituen antzerki lan honen ekintza dramatikoak 24 ordukoak da. Xentimorik gabe dagoen poeta itsu bat, bere emaztea eta alaba etxean utzi, eta sos batzuk kobratzera abiatzen da, mozkor alproja bat duelarik lagun, hurrengo egunsentian bere etxeko atarian hila suertatzeko. Bitartean, jende askorekin egingo du topo eta elkarriketa oso esanguratsuak mantendu; mozkortu egingo da, manifestariak tiroz garbitzen ibili diren goardia batzuei aurre egingo die, preso sartuko dute, eta kartzelan, orduantxe hil behar duten iraultzaile katalan bat aurkituko du.

NAFARROAKO EZKURRAN

Gotzon Garate
GERO
102 orrialde
7,20 euro

GOTZON GARATEK BILDUTAKO IPUIN SORTA

Gotzon Garatek Nafarroan zehar bildu zituen Gero argitaletxearen Noski sailean plazaratu den "Nafarroako Ezkurran" agertzen diren ipuin eta pasadizoak, baina Noski sailaren helburua euskaraz literatura irakurtzen hasi nahi duten ikasleei liburu egokiak eskaintzea denez, traba eta nekerik gabe euskal literatura irakurtzen has daitezten, idazleak bere erara prestatu ditu irribarrea sortarazteko aproposak diren kontakizun hauek, euskara erraz baina bizian azalduz haien mamia. Horrez gain, liburuaren azken orrialdeetan, Gotzon Garate eta bere obra kokatu eta dakien euskara lantzeko aukera ematen zaio irakurleari. Liburu hau euskaltegiatako 8. urratetik gorako ikasleentzat eta eskoletako B eredukoentzat da erabilgarri.

EL AMIGO DE JOHN WAYNE

Garbiñe Losada
ARTEZBLAI
62 orrialde
9 euro

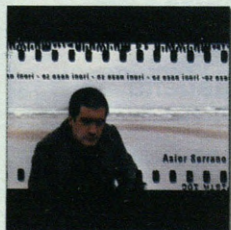
BEREZIA IZATEAK DAKARREN BAKARDADEA

Garbiñe Losadaren "El amigo de John Wayne" antzerki lanak agerian jaritzen du besteengandik zer edo zertan bereiz gaitzakeen tasunen bat edukitzeak pertsonari ekar dakioken bakardadea. Minusbaliatuztat jotako gizon batek bere gizatasun osoz aurre egin beharko dio arazo honi, "normaltzat" jotako munduan sartu nahi badu. Sustengua ematen zion pertsona bakarra, ama, galtzen du, eta berak hainbeste maite duen anaia txikiak etxetik alde egiterakoan lagungarri utzi zion kartoizko John Wayne-ren irudia baino ez zaio geratzen. Amaren hiletetara azaltzen denean anaia hori, biak elkarrekin bizi-tzea proposatuko dio. Baina besteak ezetz esango dio, eta ikastetxe berezi batera bidaliko du. Baina berak alde egingo du handik, anaiaren albora itzultzeko.

DISKOA

EZ ESAN INORI

Asier Serrano
HOTSAK
12 kanta
14,95 euro

ASIER SERRANO KANTAUTOREA ENTZUNGAI

Bere kantautore izaera aldarrikatu nahi izan du Asier Serranok "Ez esan inori" izenburua daraman CDan. Atzean utzirik E. H. Sukarra, Exkixu, Tapia ta Leturia Band, Gari eta besterentzat hitzak idatziz jardun zuen denbora, eta baita Lorelei taldearen garaia ere, bakarlari gisa agertu zaigu oraingoan, bera izanik diskoan entzun daitezkeen 12 kantuen sortzaile, konpositore eta abes-

laria ere. Asier Serranoren barne-barnetik sortuak dira, beraz, "Ez esan inori"ko poemak eta doinuak, hau da, "Euria kantoietan", "Berandu gabiltza", "Ikusmira", "Neska helduaren gogoetak", "Ba al daki-zu", "Eki gorriak", "Ametsen heroi", "Amama", "Barraren kontra etzanda", "Ilunberan noala", CDari izenburua ematen dion "Ez esan inori" eta "Ardoa eta (I)arroa egunak".

Informazio gehiago: www.gureagenda.com**BILBO** irailaren 3a arte**Erakusketa**

"Paris: arteen hiriburua. 1900-1968" izeneko erakusketa dago ikusgai. Erakusketak XX. mendearen lehenengo zazpi hamarkadetan zehar Parisen, pinturaren eta eskulturaren eremuan izan ziren aurrerapen adierazgarrienak bildu eta hiria aldatu zuten gertaera historiko eta politikoak aditzera ematen ditu.

Guggenheim museoa

ONDARROA ekainak 7**Kontzertua**

Txomin eta Urbil Artola aita-emeek eskainiko dute emanaldia. Biak ere bakarkako lanak egiten aritu ondoren, indarrak batu eta proiektu bakar batean sartu dituzte indar guztiak. Emanaldirako sarrera 6 eurokoa izango da.

22:30

Kafe Antzokia

DEBA azaroaren 29a arte**Lehiaketa**

XX. Tene Mujika narrazio laburren literatur saria antolatu du Debako Udalak. Lehiaketan aurkeztuko diren lanen baldintzak honakoak dira: gaia librekoa izango da, eta lanek jatorrizkoak, argitaratu gabeak eta aurretik inon saritu gabeak izan beharko dute. Lehenengo saria 1.100 eurokoa izango da.

Debako Udala

HERNANI ekainak 9**Eskola txikien jaia**

"Eskola txikiak bizirik herri txikiak bizirik" lelopean egingo da eskola txikien festa Hernaniko EreOzu auzoan. Goizeko hamarretan emango zaio hasiera jaiari, eguerdian herri bazkaria izango da eta bazkalostean, besteak beste, bertsolariak, trikitilariak eta Takolo Pirritx eta Porrotx.

ARRIGORRIAGA azaroaren 29a arte**Lehiaketa**

Arrigorriagako XV. Argazki Lehiaketa antolatu du Udalak. Argazki lehiaketa honetan bi sail ezarri dira: zuri-beltzekoa eta kolorezkoa. Edonork parte har dezake, gaia librekoa da eta lanak orijinalak eta argitaratu eman gabeak izan behar dute.

Kultur etxea

GASTEIZ abenduaren 9a arte**Erakusketa**

"Aloria. La romanización en los valles cantábricos de Alava" izeneko erakusketa paratu dute. Bertan Aloriako indusketetan aurkitutako erromatar aztarnak biltzen dira. Indusketak 1989an hasi ziren Alorian, Amurrioko Arrastaria bailarako herri txiki batean.

Arabako Arkeologia museoa

MALLABIA ekainak 8**Antzerkia**

Hiru eta zortzi urte bitarteko haurrei zuzendutako antzezlan eskainiko du "Gorakada" antzerki taldeak. "Aitonaren kontuak" izeneko antzezlan Alex Diazek zuzenduko du.

17:00

Ludoteka

ORDIZIA uztailaren 1a arte**Lehiaketa**

Lazkao Txiki Bertso-paper Lehiaketa antolatu du Ordiziako Argi-Berri elkarteak. Lehiaketa hiru mailatan banatzen da: gaztetxoek maila 13 urte artekoentzat, gazteen maila 14-18 urte artekoentzat eta helduen maila 1983 edo aurretik jaiotakoentzat. Informazio gehiago nahi izanez gero, deitu 943084546 telefonora.

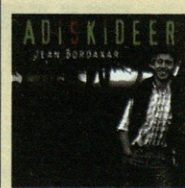
USURBIL azaroaren 15a arte**Lehiaketa**

Zientzia dibulgazioaren IX. Sariak antolatu dituzte CAF eta Elhuyarrek. Sari honetara euskaraz idatziriko zientzia eta teknologiaren dibulgazio artikulua aurkeztu behar dira; ofizialak eta sekula argitaratu gabeak izan beharko dute. Informazio gehiago www.zientzia.net web-gunean.

IRUÑEA ekainak 7**Kontzertua**

"Kantu eta hitz" izeneko kantautoreen zikloaren barruan, Jean Bordaxarren emanaldia ikusteko parada izango da. "Zuberoako kantu zaharrak eta berriak" du emanaldiak izenburu. Leuntasuna eta emozioa dira Bordaxarren kantuen ezaugarri nagusiak.

Erraldoien Txokoa

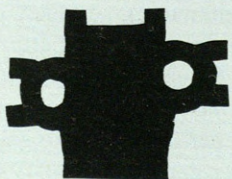

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

k u t x a

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza

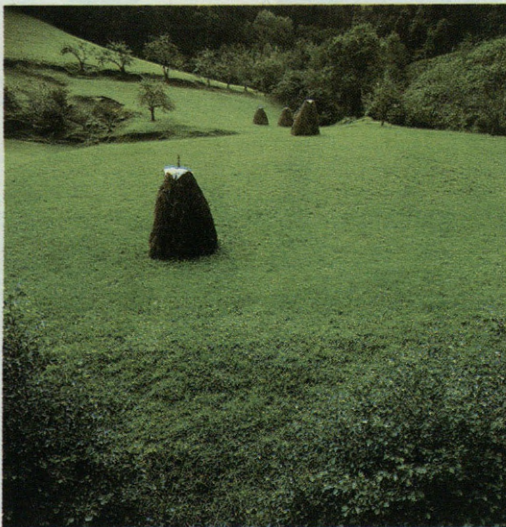
obra social

Gure lorategi edo baratzetako belar txarrak kentzen hasi aurretik, hauek egin ditzaketen mese-deak aztertu beharko genituzke; lurra harrotzea edo erleak nektarrez hornitzea, adibidez.

BELAR TXAR ON ASKOAK!

Belar txarra gauza ugaria dela zenbat aldiz entzun behar izan dugu? Baratze, lorategi eta soroetako belar txar bat inoiz ona ere izan daitekeela sekula pentsatu al duzu? Lepotik heldu eta tira edo jorraiarekin moztu aurretik pentsa: benetan zure landare onekin lehiatzen al du? Ba al du belar horrek aparteko izaera berezirik? Lore erakargarriak al ditu? Ingu-runerako eta lurra berarentzako onuragarria al da?

Belar txarrek gure landareen aurkari eraso ahul dezaketen kakalardoak edo bestelako intsektu eta txoriak erakarrit laguntzen ahal

dute. Honez gain lurrazala babestu, bertako bizitza sustatu, lurra harrotu, behetik gora elikagaiak garraiatu eta ingurunea aberasten dute txoriak haziz, tximeletak eta erleak nektarrez, harrak hostailaz, txindurriak hazi olioz eta abar hornituz.

Arazoren bat sortzen duela eta ipurditik atera ondoren ere belar txarra ona izan daiteke: simaur -edo egun, modernoxeago deitzen den eran, konpost- pila burdina, kaltzioa, fosfata, sulfuroa, potasioa, nitrogenoa, sodioa eta abarrez kimikoki osa edo zure dietako edozein jaki goza dezake ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

2000 urteko datuekin konparatuz gero, %2,9 igo da heriotza tasa Espainiako Estatuan. Tumoreak eta bihotza dira hiru heriotzetatik biren erantzule.

TUMOREAK ETA BIHOTZA

Iaz ia 400.000 pertsona hil ziren Espainian (371.102 heriotza erregistratu ziren), eta 100.000 biztanleko heriotza tasa gordina % 2,9 igo zen aurreko urtearekin konparatuz gero, 936,51ko zifran geratuz, Estatistikako Institutu Nazionalak kaleratutako datuen arabera. Bihotza eta tumoreak izan ziren hiru heriotza bakoitzetik bi eragin zituzten arrazoiak.

Gizonezko gehiago hil ziren emakumezkoak baino (195.255 eta 175.847, hurrenez hurren), eta gizonen artean heriotza kausa nagusia bihotzeko gaixotasun iskemikoa izan zen bitartean, emakumeetan gaixotasun zerebrobaskularra gailendu zen. Dementziagatik heriotzetan ere alde nabarmenak daude sexuen

artean, heriotza kopurua bikoitza izan baitzen emakumeetan (7.320 urte horretan), gizonezkoen kasuan baino (3.471).

Gaixotasun kardiobaskularrak daude Espainian gertatzen diren heriotza guztien % 36,5aren atzean. Bigarren kausa

tumoreak dira, guztizko heriotza kopuruaren % 25,5 minbiziak eraginak baitira (arrazoi honek % 2,4ko gehikuntza eduki du aurreko urtearekin konparatuz gero). Heriotza kausa nagusien zerrendan aldaketa txikiak gertatu ziren iazko urtean. Esate baterako, aurreneko aldiz agertzen da Alzheimerra, adibidez, gaixotasun hipertentsiboen lekua hartuz 16 arrazoi garrantzitsuen artean (5.084 heriotza erregistratu ziren zuzenean kausa horrekin, nerbio sistemako gaixotasunen eraginez gertatutako % 49,4ko zaku handi horren barruan). Beste alde batetik, trafikoko istripuen ondorioz gertatutako heriotzak behera egin zuten iazko urtean ●

◆ JABIER AGIRRE

Ihesi

Euskal Herria ezagutz

Urduña hiria bidegurutzean

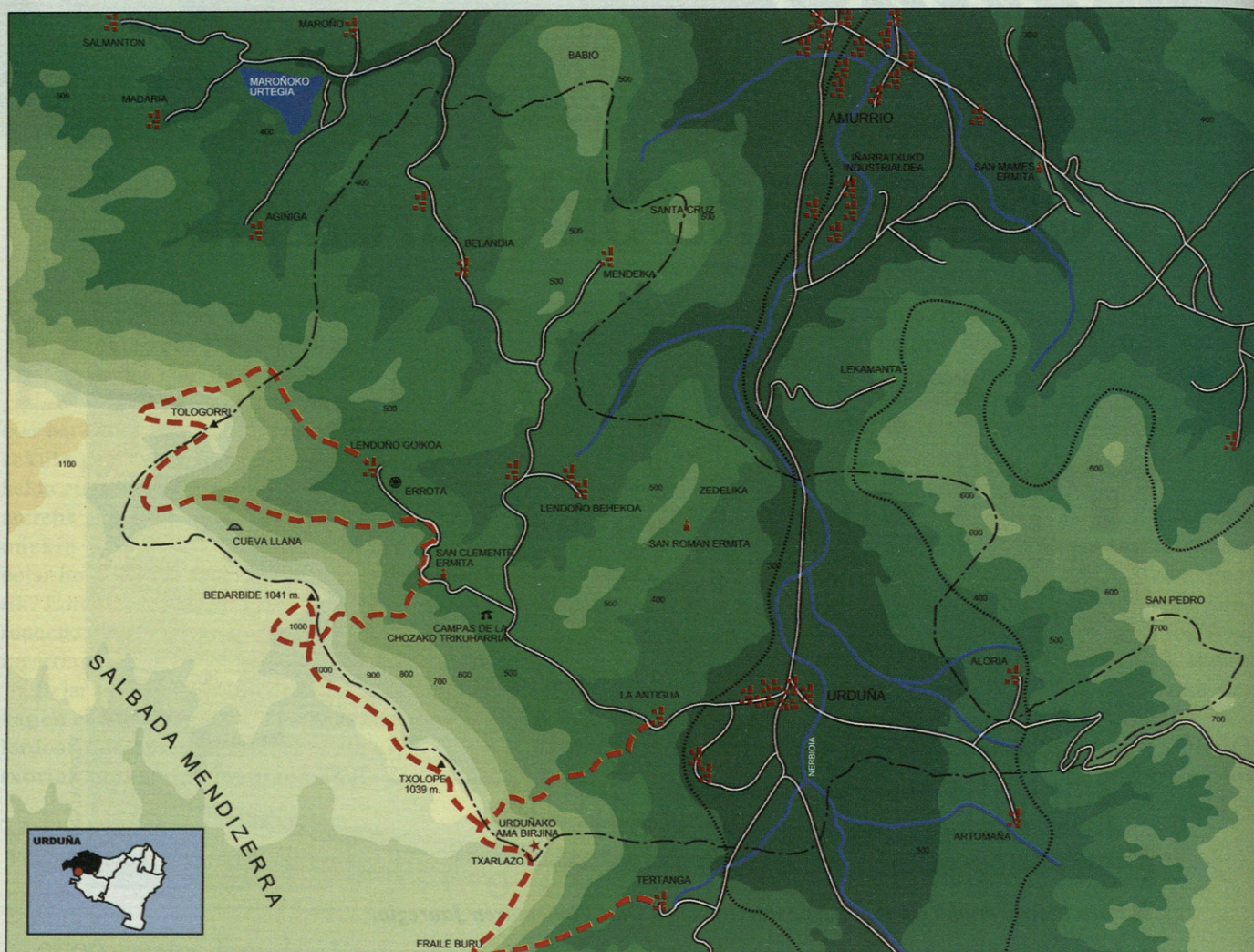

■ Foru Plazan erdiko iturria, atzean udaletxea eta Diaz Pimientaren Jauregia.

Salbada eta Gibijo mendizerretatik Urduña begiztatzen dugunean, inguruko bideen topagunea lez agertzen zaigu. Aipatu mendien magaletan sortutako haranean kokatuta, bide guztiek igaro beharreko lekua bihurtu da mendeetan eta historian zehar. Denek irrikatu zuten harribitxi bizkaitarrak behialean urrezko garaia bizi zituen, kostaldeko komertzioak eta industrializazio basatiak nagusitasuna ostu zioten arte. Mende eta erdi beranduago, Urduña pasadisuko irla baten gisan mantendu da, desitxuratutako Bizkaia horren aurrean. Hortan datza Urduñako altxorra eta guztioi zabaltzen digun eskaintza, inguru paregabean hainbat jarduera egiteko aukera anitza, alegia. Urduña, iraganaren lurrinaz zipriztindutako herria... (barka! Hiria! Bizkaiko "hiri" bakarraz hitz egitera baigoaz) etorkizuna fermuki eta beldurrik gabe begiratzen duena.

bbk =

Bizkaia **beti** gure bihotzean

Arratia-Nerbioi eskualdearen barne dagoen 33,6 metro koa-droko Bizkaiko irla zabal hau ia osotasunean Arabak inguratzen du, haatik hegoaldean Burgosekin egiten du muga. 297 metrotan kokatuta dago itsasoaren galgaren gain, Tologorriko gaina (1.066 metro) punturik garaiena izanik.

Urduña inguratzen duten mendietan bortizki jaio ondoren, Nerbioi ibaiak bustiko ditu bailara lasai honetako lurak eta 4.000 biztanletako hiria igaro ondoren, Kantauri itsaso alderako bidea jarraituko du. "Hiriaz" aparte, Urduñako udalerria Ruzabal izeneko batzarrean bildutako herriskek osatzen dute: Belandia, Mendeika, Lendoño Goikoa

eta Lendoño Behekoa.

Urduñara errepidez iristeko bi bide nagusiak jarrai daitezke: bata, Bizkaitik datorren A-68 autopista, Laudio aldera atereaz eta Amurriotik jarraituz Urduñaraino; bestea, Gasteiztik datorren 622. autobidea hartuta, Murgia eta Izarra ondotik pasatuz, Urduña aldera joz.

HIRIAK IKUSI ZUENA

Hiririk ez zegoen aro urrun eta ilun haietan Urduñako lurretan bizi zirenek aztarna ugari utzi dizkigute: Cueva Llana izeneko kobazuloan agertutako zeramika, Campas de la Chozako trikuharria edo Zedelikako Burdin Aroko herrixka esaterako. Geroago erromatarrek iritsi ziren, bertan geldituz ere, Aloriako aztarnategiak erakusten digun bezala. Garai hartan hasiko zen Urduña itsasalderako pasabide bezala garrantzia hartzen.

Urduña Gaztelako erregeen kokagune bezala sartuko da historian eta geroago, IX. eta X. mendeetan, erresuma asturiar eta nafarraren eraginaren menpe azaltzen da. Baina batez ere XIII. mendea erabakigarria izan zen Urduñarentzat, mende hartan gailentzen hasten baita, igarogune estrategiko hau bereganatzeko Gaztelako erregeen eta Bizkaiko jaunen arteko leia eta borroka hasten direlarik halaber.

Garbi esan beharra dago mendetan zehar urduñarrek harro aldarrikatu dutela bizkaitar izaera, historia osoan temati defendituko dutena. Urduña bestalde, Europa iparralderantz zihoan Gaztelan ekoiztutako artilearen komertzio barruan derrigorrezko igarobidea bilakatzen da, sistema horretan garrantzia handia hartuz.

Hau dela eta, Antxo IVa Zangarrak hiriaren forua eta zerga pribilegioa berretsi zizkion, Urduña eta Bizkaia etorkizunean banaezinak izateko asmoz. Halaber, lehendabiziko aldiz Euskal

Herrian, feria antolatzeke eskubidea eman zion Urduñari.

Mendetan Gaztelako koroa eta Bizkaiko laurerriaren arteko istiluak ohikoak izan baziren ere,

1350etik

aurrera errege-

tzaren ahulezia nabarmena gertatu zen eta testuinguru hartaz baliatuz Aialako jaunek Urduña bereganatzeko asmoa agerian utzi

zuten. Arabako jaun hauek sortutako lehiak, istiluek eta borrokek bi mende iraun zuten, XIV. eta XV. mendetan zehar, hain zuzen ere. Denbora honetan guztian Urduña hiru erakundeen (Gaztelako koroa, Bizkaiko laurerria eta Aialako jau-rerria) artean aldika banatua izango da, XV. mendearen bukaeran bizkaitartasuna irabazten duen arte. Geroztik ere hiri gisa bezala aipatuta agertuko da idazkietan.

Geroago, Aialako jaunak komuneroen matxinadetan garaituta suertatu ondoren, urduñarrek hiriko gaztelua erosiko diote Gaztelako koroari. Jarraian birrindu eta ondatu zuten, Aialako jaunek gaztelua berriro balia ez zezaten herritarren kontra.

Ordura arte Urduñak bereganatuta zeuzkan "Gaisteizko Foruaz Hiria", "Errege Forua", "Bizkaiko Ganbara" eta hiriaren tituluak.

Komertzio eta ekonomia arloan Urduñarentzat oso garrantzitsua izango da XVI. mendea, Gaztelako koroak Europako iparraldearekiko harremanak areagotuko baititu. Dena den, mende honetan ere hiria erreko da.

Hurrengo mendeak Urduñarentzat urrezko garaiak izango dira. Burgosetik zetorren bidea hobetu zuten eta ondoren, Aduana berria eraiki zuten, 1786an. Hala ere, Aduana eraikinaren oparotasuna ez da oso luzea izango, 1841ean aduanak kostaldera eraman baitzituzten, hiriaren gainbehera eraginez.

■ Aduanako eraikinak antzinako urrezko garaiak berreskuratuko ditu, oraingoan bainuetxe bezala.

ORDUÑA

Bizkaiko Txakolina
historikoko txakolina

TXAKOLINA

LARRAZABAL-DURANA

GURE AHALEGINAK

IBAZURRA AUZOA 1,
48460 Orduña

TFNO/FAX: 945 - 384126
e-mail: maiteadurana@euskalnet.net

INIGO TXINTXURRETA

ITZULI BAT HIRITIK

Has dezagun bada "Monumentu Multzo" izendapenaz sailkatutako Kultura Ondasuna deklaratu zen hirigune historikoaren bisitaldia, hiriaren erdigunea den Foru Plaza zabaletik abiatuta.

Plaza jendetsu eta animatu honek bisitaldi lasaia merezi duten hainbat eraikin eta txoko biltzen ditu. Lehenengo ikustaldian Aduana nabarmentzen da,

1782. urtean altxatzen hasi zen eraikin paregabea, neoklasiko estilo garbian. Bilboko portuaren eta Gaztelaren arteko komertzioaren joan-etorria kontrolatzeko asmoz eraikita, oso bizitza murrizta izan zuen, 1841. urtean aduanak kostaldera eramán izanak gainbehera ekarri baitzion. Independentzia gerlatik kaltetu xamar atera zen ere, koartela bilakatu baitzuten.

Plazaren bestaldean Udaletxea kokatzen da, Erdi Aroko dorrez apainduta eta alboan antzinako harresiaren zatia duela. Udalaren aurrean, XVII. mendean eraiki zen Diaz Pimentaren jauregia. Plazaren alde berean, errenazentista estilokoa den Mimenza jauregia ederretsi dezakegu. Eta Plazaren inguruko etxeetan arkupe dotoreak, behialako garapen ekonomikoaren erakusgarri direnak. Plazaren bestaldean, jesuitek eraiki zuten Familia Sakratuaren eliza.

Plazatik ateraez, Udalaren atzealdera doan kaletik Jasokunde Andra Mariaren parrokira iritsiko gara. XIV eta XV. mende bitartean eraikita gotiko estiloan, hirian dagoen parrokia bakarra eta nagusia da. Eraikin itzela, gurutzea latino itxuraduna da eta kanpotik ikusita gotor-

■ Zur polikromatuan landutako Pozako Amabirjina, XIII. mende bukaera, XIV. aren hasiera.

■ Testu historiko garrantzitsuak ikus daitezke, esaterako Santa Maria Kofradiaren Araua, Udal agiritegian kontserbatutako dokumenturik zaharrena, 1363. urtekoa; edo Errege Katolikoek biribildun pribilegio-gutuna (1481ekoa).

INIGO TXINTXURRETA

■ Hiriaren oroimena

Urduñako udalaren Kultur Sailak bultzatuta eta Marisa Bergón historialari urduñarrak antolatuta, "Hiria eta memoria" erakusketak Urduñako historia eta artea ezagutzeko aukera ezin hobea eskaintzen digu, Andre Mari parrokiaren inguru paregabea.

Inork ahanzt ez dezan nondik datoren, arbasoen ondarea norberak jaso eta ulertzeko asmoarekin antolatu da bi alde guztiz erakargarri dauzkan erakusketa hau. Bata, elizaren alboko kapiletan jarri dena, Urduñako historiaren garapen eta bilakaera guztia erakusten digu, Brontze Arotik gaur egunera arte, bertakoen jarduerak eta baliabideei emandako erabilerak islatuz.

Besteak, parrokiaren ondoko nabeetan

kokatuta, Urduña, Ruzabal Batza eta Arrastaria haraneko erlijio artearen hautaketa bat erakustea du helburu.

Bertako historiari, ekonomiaz edota

ohituretaz informazio eskerga emateaz gain, pieza historikoak edo arte pieza preziatuak ikusteko beta ederra badaukazu irailaren 1a arte ●

INIGO TXINTXURRETA

■ Margoen artean Gustavo de Maeztu y Whitneyk egindako "Zumalakarregi Bilboko setioan" edo Ignacio Zuloagaren "Erreketze zaharra" ikus daitezke.

lekuaren antza hartzen du, hain zuzen tenplu hau hiriaren defentsarako zati garrantzitsua baita. Haren ondoan hobereen mantendu den harresiaren zatia luza-tzen da.

Inguruan badira beste monumentu interesgarriak, esaterako Ortes de Velascoren jauregia, "Del Buen Suceso" ermita eta Santa Klara komentua, zezen plaza ahaztu gabe. Hiritik apur bat kanpora Urduñako Andra Mariaren santutegia aurkitzen dugu, La Antigua bezala ezaguna. 1782. urtean eraiki zen eta monumentu modernoan artean landuena da dudarik gabe.

Bukatzeko, Txarrazoko tontorrean, hormigoi armatuzko 25 metro altuerako monu-

mentua begibistan dago bailarako edozein tokitik. Monumentu erraldoi hau jesuitek eraiki zuten 1904. urtean, Antzina Amabirjina irudikatu nahian. Barruan, eskailera kiribildu batek gaineko gela eta balkoira eramango gaitu, bertatik bailara osoa menperatuz.

INIGO TXINTXURRETA

■ Andra Mariaren parroikia eta harresiak.

**HOSTAL
PENSION RESIDENCIAL**

AMAITA

Tfno: 945 383 090
SAN FRANCISCO 22
48460 ORDUÑA (BIZKAIA)

■ Urduñako lurrak sortutako malkorik ederrena

Jende arruntaren ustetan txakolina kostaldean ekoizten den edari preziatua da, kostaldeko edaria alegia. Gastronomia aldetik Urduña hiru kalitatezko produktuekin nabarmentzen da: mantekadak, gazta eta txakolina! Eta ez edonolako txakolina jarraian ikusiko dugunez.

Antzina baserrietan kantitate txikitik txakolina egiteko ohitura betidanik izan bazen ere, gaur egun Urduñan txakolina komertzializatzen duten hiru soto daude soilik.

Hiruretatik inportanteena, bai produktio aldetik eta baita kalitatearen arabera, Larrazabal-Durana sendiak sortutako Gure Ahaleginak markakoa da.

90eko hamarkadan lehendabiziko mahastiak landatzen hasi zirenetik, prozesuaren etengabeko hobekuntzari ekin zioten, hainbat oztopo gaindituz

eta kalitatezko edari bat lortuz, Bizkaiako Txakolina labelduna. Horrela, bihotzez maite diren lanetan gertatzen den bezala, aitzindariak bilakatu dira. Esaterako Bizkaian izoztearen kontrako sistema instalatuta duten mahasti bakarrak dira, beraiek asmatutako sistema gainera:

mahastietan jarritako sensorren bidez tenperatura 0º gradutara jaitsi dela detektatu ondoren, ihintzaldia hasten da tenperatura egokia sortuz eta beraz, mahastia izoztetik babesean jarritz. Asmakizun hau ez da makala, kontuan harturik jabearentzat ez dagoela gauza etsipengarriagorik mahastiak izotzagatik galtzen ikustea baino.

Zainketa berezi honen ondoren nola ez lortu hain produktu mimatua eta borobila, benetan kalitatezkoa, Estatu mailan hainbat lehiaketetan lortutako sariak lekuko

adituen artean hain famatua den “fraile burua”ren aurpegia hurbildik ikustera an-

■ Txakolinzaleen bi belaunaldi uztartzen dira Larrazabal-Durana sendian, jarraipena finkatuz eta etorkizuna segurtatuz.

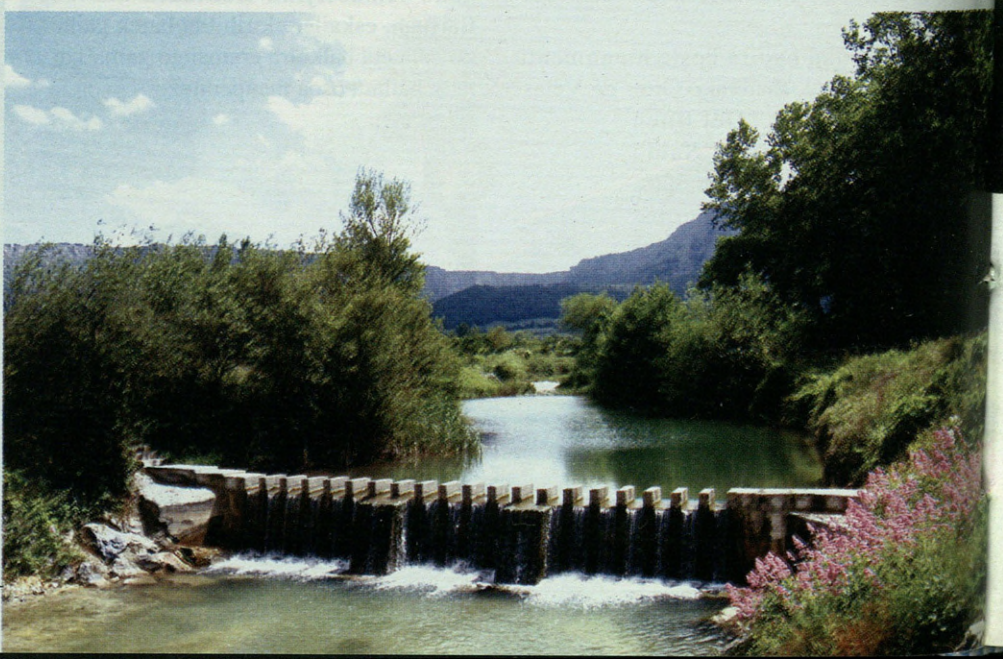
matu ere. Gogoratu, nahiz eta Arabako lurretan egon, Urduñatik hurbil Nerbioiren sorburua bisita daitekeela.

Mendi ibilaldiez aparte, Salbada mendizerra perretxikotara joateko gune aparta da edota beste jarduera askoz sofistikatuagoak egiteko ere, motore gabeko hegaldia, delta hegala, parapentea edo espeleologia kasu.

Hiriaren inguru hurbilak zeharkatzen dituzten pistak oso aproposak dira mendi bizikletaz edo korrika eginez trenpuean jartzeko eta paseo lasaia gozatzeko, Nerbioi ibaiaren soinu lasiaz gozatzeko gonbitea luzatzen digu ibaiaren albotik doan bidexkak.

Historia aberatsa eta monumentu oparoez gain, Urduñak ederki zaindutako naturan girotutako jarduerak egiteko parada eskaintzen digu, ausartenentzat ere bai.

Ezagunak dira Urduña inguruko mendietarako txangoak, guztiz interesgarri eta zailtasun gabeko ibilbideak. Tontorrik bereiztuenak Txarlazo, Txolope eta Tologorri dira. La Antiguatik sortzen den bideak Txarlazora eramango gaitu 3 ordutako martxan eta bide berberetik Txolopera irits gaitezke, Goldetxoko lepoan iparralderantz desbideratuz gero. Lendoño Goikoa auzotik Tologorri edo Iturigorri ere deituta tontor lirainera igo gaitezke ibilbide gogor eta ikusgarrian. Tertangako auzotik izen bereko harritzko zirko zoragarria kontenpla daiteke, baita eskalada

Urduña inguruan ere hainbat atsedenekutan naturan giroitutako une lasaiak igaro ditzakezue. Hiritik kilometro batera Lendoño aldera Fuente de la Tetaren atsedenekua topatzen dugu, aterpetxearen ondoan. Bide beretik eta apur bat aurrerago Alto de las Campasekoak edateko ura, mahaia eta erre tokiak prest dauzka zelai gain eder horretan bazkari gogangarriak egin ahal izateko. Atsed-

leku honetan gainera Campas de la Chozako trikuharria kokatzen da eta bide honetatik Ruzabal Batza osatzen duten nekazal herrixka guztiz xarmangarriak bisita daitezke.

Urduñako portua igoz kilometro bat ezkerretara Nerbioiren urjauzitik hurbil gelditzen da Santiagomendiko atsedenekua. Baita hiritik gertu beste bi ere: Arbietokoa eta La Muerakoa.

Azken hau osatuena da, bertan aurkituko baituzue igeritan aritzeko bailara osoko lekuri aproposena: 50 metroko igerileku olinpikoa, 25 metroko beste bat eta umeentzako igeritoki txikiarekin igerilarien paradisua bihurtzen da. Saskibalo, futbito edo teniseko pistetan aritutako guztiak indarberri daitezke ondoko jate-txe eta tabernan. Gainera, zerbitzu hauen guztien ondoan kanpalekua egokitu dute. Eskaintza zabala izateaz aparte La Muerak bitxikeri bat gordetzen du: atsedenekuan topatuko duzuen ur gaziko iturria.

bar **casa**
LUPARDIKA

ORDUÑA

JATETXEA eta OSTATUA (gelak)

Donibane kalea 11 Tel: 659 117477 / 659 659416

HIRIA GERORA BEGIRA

Iragan distiratsua luzitzen duen hiri honek ez du historian geldirik geratu nahi eta inizatiba errekupeatzeko asmoz, plan estrategiko garrantzitsu eta handiari ekin dio, iraganaz harro baina etorkizunaren aurrean sendo.

Hiria suspertzeko plan estrategikoak hiru ardatz nagusi ditu, turismo, industria eta nekazaritza arloetan, mementoz gartuena lehendabizikoa izanik.

Hasteko, udaletxeak kasko historikoa- ren berreskurapen lanak abian jarri ditu, Urduñako ondare historikoa zaintzeko asmoz eta aurrerantzean edertasun osoz ager dadin.

Bigarren pausoa, hemen aipatu dugun "Hiria eta memoria" erakusketa izan da eta aurrera begira, turismo gidak argitaratu- tuko ditu Urduñaren eskaintza osoa bil-

tzeko eta bisitariei aurkezteko.

Baina planaren proiektu izarra eta Urduñari bultzada emango diona, Aduanaren eraldaketa izango da, 18 hilabeteko lanen ondoren ur gazidun bainuetxean bilakatuko baita. Birmoldaketa behin bukatuta, bainuetxearen berezko zerbitzuez gain, 45 logela eta 800 lagunentzako jatetxea eskainiko ditu.

Proiektu honekin batera, turismo aldetik Urduñaren eskaintza sustatzeko helburua duten hainbat aukera aurreikusi eta aztertzen ari dira, esaterako zaborte- gi zaharrean golf entrenamendu zelaia sor- tzea edota futbol zelai berria La Muerako kirol eskaintzari gehitzea. Bestalde, iku- sirik Urduñaren kokapenak eta inguru- neak turismo jarduerak garatzeko aukera paregabea eskaintzen dutela, turismo eskaintza aberastuko duten proiektuak

laguntzeko asmo garbia erakutsi du Urduñako Udalak, esaterako zalditegiak, delta hegal eskolak edota mendi gidak antolatze- ko proiektuak.

Nekazaritza arloan, Urduña nekazari- tza eta abeltzaintza ekologikoren ikerketa eta garapen gunea izatea da helburu eta hortarako, nekazal eskola sortu eta pro- duku ekologikoen erakunde ziurtatzailea izateko asmoa dago. Honekin batera "nekazalaldeak" sustatu nahi dira, neka- zal sektoreko industrialdeak alegia.

Industriaren aldetik, gaur egun Urduñako bi enpresa handienak krisi ego- eratik ateratzen lagundu eta industrialdea birsortzeko plana badago, enpresa ez kutsakorren artean 150.000 metro koa- droko zonaldea promozionatzeko asmoa- rekin batera ●

◆ IÑIGO TXINTXURRETA

IÑIGO TXINTXURRETA

Informazio Praktikoa

Non lo egin:

- Hostal Amaia. San Francisco, 22
☎ 945 383090.
- Fonda Estación. La Estacion
☎ 945 383235
- Casa Lupardika. Donibane, 11.
☎ 659117477 / 659659416.
- Pension La Posada. Kale Barria, 48
☎ 945 383294
- Col. N.S. La Antigua. Foru Plaza, 5
☎ 945 384830.
- Cía de María. Pº La Antigua, 9
☎ 945 383175.
- Convento Clarisas. Bº Santa Clara
☎ 945 383149.
- Urduñako Aterpea. Ctra. Lendoño, 9.
☎ 945 383923 / erreserbak:
☎ 94 4207700.

Non jan:

- Batzoki. Burgos, 20. ☎ 945 383649.

Casa Lupardika. Donibane, 11.

☎ 659117477 / 659659416.

Harresi taberna. Burdin, 1

☎ 945 384418.

La Posada. Kale Barria, 48.

☎ 945 383294.

La Venta. Ctra. Burgos.

☎ 945 383085.

Llarena. Burgos, 6. ☎ 945 383999.

Maritxu taberna. Orruño, 12.

☎ 945 383364.

Mugalde Herriko taberna. Barria, 20

☎ 945 384247.

San Cristobal. Ctra. Burgos.

☎ 945 383272.

Uzkiano jatetxea (Delika).

☎ 945 383664.

Infernua jatetxea (Delika).

☎ 945 383796.

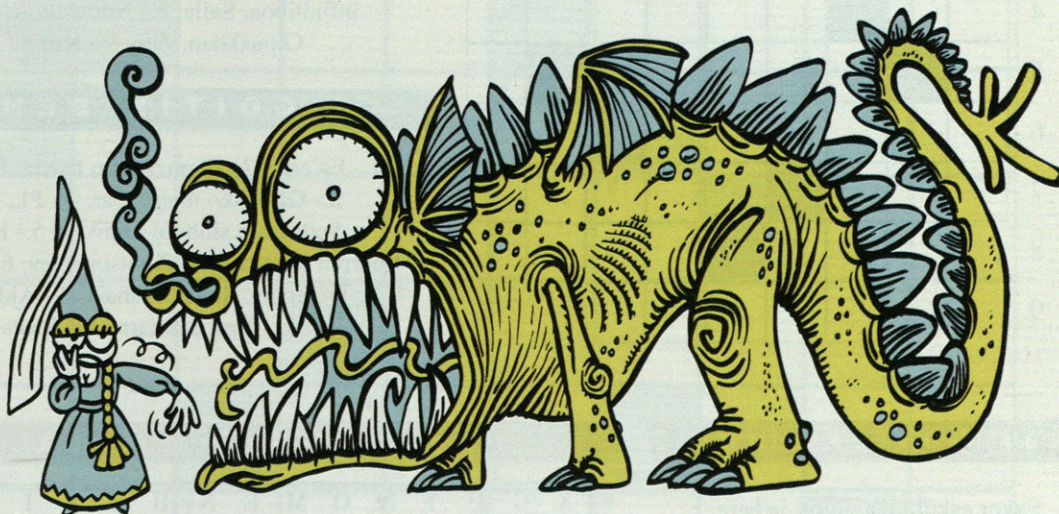
Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

MANIXT MANIXT

2AZPIAK
BATMAN

FUTITU

Erdeinua edo paso egitea...

**FUTITZEN NAIZ ZURE ISTORIOEZEZ
ZAIZKIT**

JODERSE EN, PASAR DE, TRAER FLOJA, PELARSELA, SUDARSELA.../

...adierazten duen aditza

BATERE AGUSAGARRIAK IRUDITZEN

S'EN FOUTRE / NO SWEAT MAN

Kike Amonarrizen Umorea

BUSH ETA PUTIN

Bush eta Putin elkartu ziren azken aldian izandako elkarrizketa:

- Arazo larri bat sortu zait -esan zuen Bushek-. 50 aholkulari militar dauzkat. Badakit beraien arteko bat espioia dela, baina ez dakit nor den.
- Okerragoa da nire arazoa -erantzun zion Putinek-. Nik 50 aholkulari ekonomiko dauzkat. Beraien arteko bat konpetentea da, baina ez dakit nor den!

OHEKIDEA

Senarra etxera uste baino lehenago iritsi eta emaztea beste gizon batekin aurkitu du ohean:

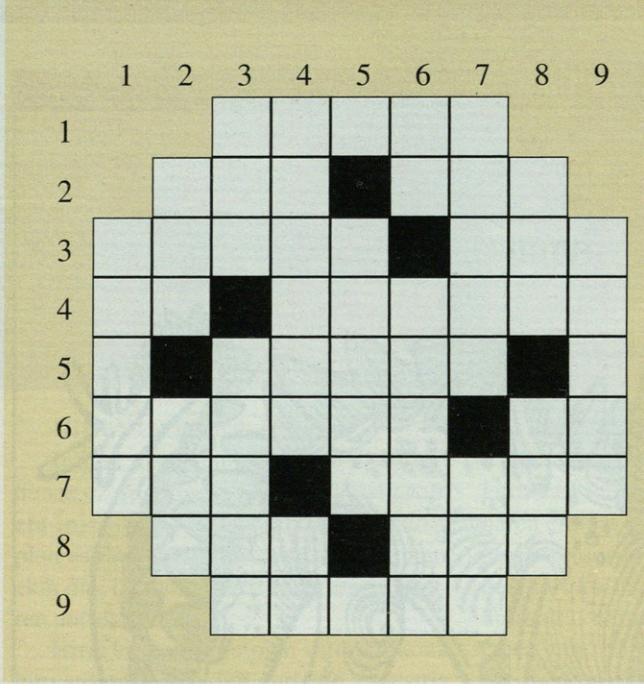
- Baina, baina... Itziar! Nor da gizon hori?

Eta emazteak, ohekideari begira:

- Egia! Zein da zure izena?

(- 65 urte dauzkat. Ez dago gaizki nire adineko pertsona baten-tzat!))???)

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Arraun euskarri. 2.- Euskaraz eta Kitto! Egur.
3.- Hegaztien gorotza. Etorri aditzaren erroa.
4.- A bikoitza. Adiskidea. 5.- Boroa. Handitua. Sufrea.
6.- Nafarroako ibaia. Kanpo, landa. 7.- Lortu aditzaren
infinutiboa. Saila. 8.- Nortasun Agiri espainiarra.
Gipuzkoan, zain. 9.- Kolore askotako.

GOITIK BEHERA

- 1.- Ez estu. 2.- Gipuzkoako herria. Edari alkoholdun.
3.- Gironako ibaia. Ibar. 4.- Pl., hegazti mota.
Sodioaren sinbolo kimikoa. 5.- Kontsonantea.
Hitlerren jarraitzailea. Kontsonantea. 6.- Ukatzeko. Gakoa.
7.- Hodia. Suitzako ibaia. 8.- Alderantziz, zein.
Izen arabiarra. 9.- Rastafaria.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1				
2				
3				
4				
5				

1. Piztu. 2. Itsusi.
3. Moztua. 4. Abesti.
5. Bizi.

Letra Zopa

A	G	U	T	N	O	M	E	N	B	O	E	I	S	H	A	Aurki itzazu ohiko baserriko zortzi abereen izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu
A	L	G	U	I	G	N	O	D	E	U	T	Z	O	L	U	
M	A	N	D	O	A	A	G	A	H	I	P	U	T	S	R	
A	R	I	K	D	T	T	Z	E	O	Z	E	Z	E	N	A	
R	A	I	H	T	X	A	K	U	R	R	A	N	I	T	Z	
X	D	A	E	E	T	I	D	N	R	I	E	L	G	E	T	
T	N	K	R	A	B	U	I	B	A	N	K	O	D	Z	I	
M	S	R	U	G	U	Z	T	E	L	A	O	R	K	I	A	
O	I	R	A	I	L	A	O	T	S	A	H	B	A	L	A	
A	S	A	P	D	A	M	H	A	N	I	R	A	S	I	P	

Aurreko asteko soluzioak

Z L U T H A U A M I T A S E G J
 O M E R A Z G E U M Z S T O H U
 S U N I P T U K T G U N T I K P
 S R I T N L L U R A E I G A I
 G A I Z E G U Z K I A Z R N A T
 S N T I Z A R T N D B M O E T E
 A O B U N O R Z O I A T K L A R
 Z T E O R A A I H N L A O R R I
 D R K O I N E O I R U K R E M E
 A U N A G L O G O G A U N G A Z

1. Erantzun. 2. Azalpena. 3. Maratila. 4. Sorbalda.
5. Eleberri. 6. Erromesa. 7. Isekaria. 8. Eraikina.
9. Arantzak. 10. Bizkarra. 11. Gudariak. 12. Muzindua.

8ko txikian

1. Erantzun. 2. Azalpena. 3. Maratila. 4. Sorbalda.
 5. Eleberri. 6. Erromesa. 7. Isekaria. 8. Eraikina.
 9. Arantzak. 10. Bizkarra. 11. Gudariak. 12. Muzindua.

		⬤	I	⬤	E	⬤	B	⬤	M	⬤	
		E	Z	I	N	T	A	S	U	N	
		⬤	A	R	A	U	T	E	G	I	
⬤	P	⬤	E	D	U	R	N	E	⬤	I	⬤
M	A	R	K	I	N	A	⬤	L	I	M	A
⬤	S	O	I	A	⬤	K	R	A	T	E	R
B	A	B	A	⬤	I	⬤	I	K	O	N	O
⬤	B	O	⬤	A	Z	A	O	⬤	A	D	I
B	A	T	U	R	A	K	⬤	T	⬤	U	A
⬤	N	⬤	S	A	R	I	K	E	T	A	K

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Betis. 2. Gar. Gas. 3. Total. Kea. 4. Ar. Setati. 5. M. Haran. R. 6. Arinak. Ere. 7. Lar. Kezka. 8. Tik. Tua. 9. Aitak.

Goitik behera: 1. Tamal. 2. Gor. Rat. 3. Bat. Hiria. 4. Erasan. Ki. 5. T. Lerak. T. 6. Ig. Taketa. 7. Sakan. Zuk. 8. Set. EKA. 9. Airea.

A	T	A	L	A
T	A	M	A	L
A	M	A	R	A
L	A	R	R	I
A	L	A	I	A

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Betis. 2. Gar. Gas. 3. Total. Kea. 4. Ar. Setati. 5. M. Haran. R. 6. Arinak. Ere. 7. Lar. Kezka. 8. Tik. Tua. 9. Aitak.

Goitik behera: 1. Tamal. 2. Gor. Rat. 3. Bat. Hiria. 4. Erasan. Ki. 5. T. Lerak. T. 6. Ig. Taketa. 7. Sakan. Zuk. 8. Set. EKA. 9. Airea.

Goitik behera: 1. Tamal. 2. Gor. Rat. 3. Bat. Hiria. 4. Erasan. Ki. 5. T. Lerak. T. 6. Ig. Taketa. 7. Sakan. Zuk. 8. Set. EKA. 9. Airea.

A	T	A	L	A
T	A	M	A	L
A	M	A	R	A
L	A	R	R	I
A	L	A	I	A

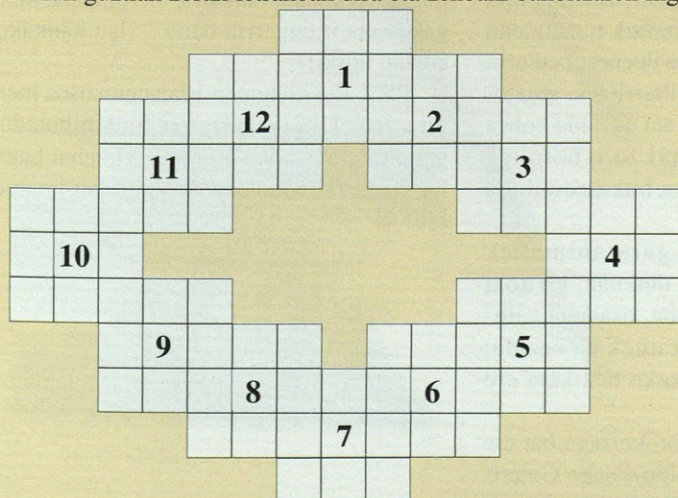
Hitz Gezidunak

	Deitura	▼	Hiriaren antolakuntza	▼	Oinaze	▼	Irabazle	▼	Abeslariak
	Etxeak, zubiak, ...		Interjekzioa		Potasioa		Zein lekutan		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Nazioarteko garraioetan	▶			Zein lekutara	▶			
	Adorea				Haizea				
Arbuio	▼	Atzikia	▶ ▼		▼	Nortasun agiria	▶		
Araudia		Izena				A bikoitza			
▶		▼				▼	Idi, hitz elkarketan	▶	
							Herri baxenafarra		
Daude	▶			VII. hilabetea	▶		▼		
Izaera				Gaueko argi					
▶				Ald., niri	▶ ▼		Galdetzaile bat	▶	
				Nitrogenoa			Gizon izena		
Ihintzak busti	▶			▼			▼		Iodoa
Artzainen janaria									Oxigenoa
▶				Lehena eta azkena	▶	Zorua	▶	▼	
				Bokala		Sufrea			
Arabako alderdia	▶		Oldarra, jazarpena	▶ ▼		▼			Potasioa

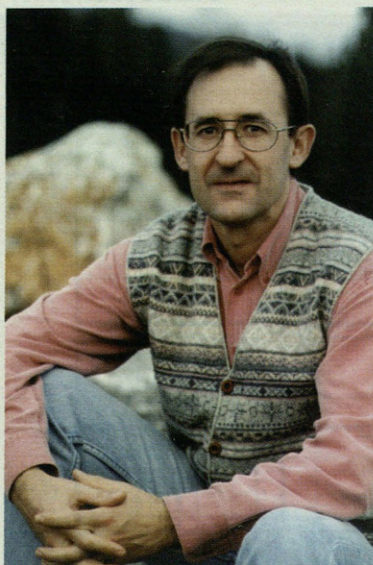
Pertsonaia: Soprano gipuzkoarra

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Atzerriratu
- 2.- Araudi
- 3.- Itsaskorra
- 4.- Zuhaitz mota
- 5.- Eraikuntzarako materiala
- 6.- Sustatu
- 7.- Molusku mota
- 8.- Aiztoa
- 9.- Metal mota
- 10.- Abian jarri
- 11.- Fruitu mota
- 12.- Itoginak

ALBERTO ELOSEGI

IÑAKI MENDIGUREN

TXAKURREN FABORE

Etxepare eta emazteen baimenaz, gaur txakurren, txakur-txakurren, lau hankakoen fabore nator, edo, beste era batera esanda, txakurren sufrimenduaz nahi nuke idatzi. Aldi berean, gure artean hamaika arazo garrantzitsuago badagoela uste dutenen baimena ere behar dut. Gertatzen da beti gai garrantzitsuak hizpide hartuta, eguneroko "txikikeriak" ahazten ditugula, eta osasunerako kaltegarria iruditzen zait Bush, Sharon edo Aznarrek gure bizitzan horrenbesteko presentzia izatea.

Opor inguru honetan, urtero hitz egiten da bide-bazterrean bertan behera utzitako etxe-abereez, Gabonetako opari samurrak udarako zama gogaikarri bihurtzen baitira. Baina bada beste arazo bat, niretzat baserri-bizitzaren gainbeheraren ondorio dena: bizi osoko kate-zigorra jasaten duten txakurren egoera.

ORO HAR, lehen txakurrek bizitza naturala egiten zuten, eta baserritarrak egun osoan bere ondoan hezi eta zegokion zeregin irakasten zion: etxea edo abereak zaintzea, ehiza edo dena delakoa. Gaur egun, osasunez eta adinez ahal duten "baserritar" gehienek industrian edo zerbitzuetan ematen dituzte zortzi-hamar ordu; bitartean, txakurak katean. Iluntzean nagusia etxeratu eta iazko lanak oraindik eginkizun; txakurra hezteko astirik ez. Gehienez ere, ordu laurden batez jaregin, eta kito! Baina sena indartsua denez eta animaliak normalean nola tratatu hala erantzuten duenez, txakurra hanka egiten hasten da, bihurritzen, gaiztotzen... eta, jakina, orduan eta aitzakia hobe lotuta edukitzeko... gurpil zoro horretan azkenean erabat zoraturik bukatzen duen arte.

Noiz ohartuko ote gara animaliek gutxien-gutxienez behar dutenaz: bizitoki egokia, elikadura orekatua, osasuna zaintzea...? Eta txakurrek, katuek ez bezala, konpainia eta ordu askotako heziketa ere behar dute!

Horren ildotik, arazo orokorrago bat ere sumatzen dut inguruan, Gipuzkoako Goierrialdean, alegia. Baserrietan, guraso zaharren

ondoan, semeren bat geratu da; honek, kostata, emaztea ekarri du baserrira, sarritan kale aldetik; hauen seme-alaba askok kalean pisuan bizi balira bezalakoxe bizimodu urbanoa egiten dute landa zabalean: ikasketak herri handietan egin ostean, etxeko ordu gehienak telebistaren eta ordenagailuaren aurrean ematen dituzte. Eta laurhun metro-ra dagoen auzoko etxera, autoz joango zaizkizu!

Bilbo edo Baiona erdian bizi denak ez du agian aukera handirik. Baina landa zabalean dagoenak, nola arraio ez du natura aprobetxatzen bertan murgildu eta jolasteko, ikertzeko, miresteko, gozatzeko, ikasteko... eta geure bizitzan hain aberasgarria den lurrarekiko harreman eta oreka bilatzeko? Ba al dago, bada, ura eta buztina baino jostailu hoberik? Eta naturan dauden mila piztixo, txori eta zomorro, zuhaitz eta landare, lore, fruitu, etab. baino denbora-pasa hoberik?

HEZKUNTZA-BALIABIDE oso aberats eta pedagogikoa litzateke haurrek animaliekin bizitzen ikastea, lorezaintzan edo ortuan ludikoki esperimentatzea... Baina landetxeetako haur (eta ama) asko txakurren beldur dira, txakurak hezi gabe daudelako; katuen, eta intsektuen, eta basoaren, eta uraren, eta... beldur dira, dena gaitzez eta bakterioz eta arriskuz betea dagoelakoan. Azkenean, ez paperezkoetan, ez naturaren liburuan irakurtzen dugu.

PS 1. Ea Hegoaldean noiz gainditzin dugun "polizia = txakurra" berdinketa, bidegabea eta iraingarria baita... (lau hankakoz entzat, noski!).

PS 2. Eta hil honen 19an egun osoa mendira goaz Ora txakurra eta biok bibotedun gizontxoari zaunka egitera... eta ahal bage-nu, haginka! Mesedez, ez deitu lan-kontuekin! ●

"Bilbo edo Baiona erdian bizi denak ez du agian aukera handirik. Baina landa zabalean dagoenak, nola arraio ez du natura aprobetxatzen bertan murgildu eta jolasteko, ikertzeko, miresteko, gozatzeko, ikasteko... eta geure bizitzan hain aberasgarria den lurrarekiko harreman eta oreka bilatzeko?"

Euskal Herriko Oraitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• **Opari Bereziatarako**

• **Pertsonalizatu Daiteke**

• **Neurrira Egiten Dira**

• **Eskaria Denboraz Egin Behar Da**

• **Prezio Aukera Desberdinak**

• **Alberdik eginak**

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

HERRIA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 1
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-O